

ปูชนียสถานในเพชรบุรี¹

เพชรบุรี เป็นเมืองเก่าที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมาย ยังปรากฏให้เห็น -
 ที่ถ้ำรงค์รอบ รูปแบบของศิลปกรรมที่เหล่าช่างผู้มีฝีมือได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้หลายยุคหลายสมัย
 และที่ปรากฏชัดเจน กล่าวถึงกันอยู่เสมอคือศิลปกรรมสมัยอยุธยา ซึ่งมีทั้งจิตรกรรมฝาผนัง
 ลายจำหลักไม้ และศิลปะปูนปั้นถือเป็นการบอกกล่าวในคราวนี้ ใครขอนำชมศิลปะปูนปั้นสมัย
 อยุธยาในเพชรบุรี เท่าที่ปรากฏพอให้ทราบเป็นแนวทางในการศึกษารูปแบบ และชื่นชมในระดบ
 ฝีมือของสกุลช่างเพชรบุรี

ปูชนียสถานพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นวัดเก่าแก่มากมีมาแต่โบราณ ใครทราบแน่ชัดว่าสร้างมาแต่เมื่อใด
 ทราบกันแต่เพียงว่าสมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) เป็นผู้ปฏิสังขรณ์ขึ้นภายหลัง บางท่านสันนิษฐานว่า
 อยู่ในราวแผ่นดินพระพุทธเจ้าเสือ บางท่านก็ว่าน่าจะเป็นในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ หรือ
 ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

วัดใหญ่สุวรรณาราม ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าราบ อำเภอเมืองเพชรบุรี มีถนนพหลโยธิน
 เลียบผ่านกำแพง วัดด้านทิศเหนือมีมุมทางเข้าทรงมงกุฎ 3 ชั้น เมื่อเข้าไปในบริเวณวัดจะเห็น
 ลานวัดกว้างใหญ่ มีถาวรวัตถุศิลปกรรมสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ให้ชม เช่น พระอุโบสถ
 - ศาลาการเปรียญ หอไตรกลางน้ำ หอไตรสองชั้น หอระฆัง กุฏิสงฆ์ แต่ละสิ่งแต่ละอย่าง
 มีลักษณะรูปแบบที่น่ายก น่าชม น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะรูปแบบลายปูนปั้น

✓ ปูชนียสถานพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม ลักษณะรูปแบบเป็นปูชนียสถานอยุธยาตอนปลาย
 สืบเกิดได้จากการปั้นลวดลาย กนกอ่อนช้อย แลกก้าน แผลกซ้อ ออกลายประสานกลมกลืนกันอย่าง
 ลีลาดี ภาพประกอบลายกนกก็จะนิยมเป็นรูปครุฑ รูปพระนารายณ์ทรงครุฑ และรูปพระนารายณ์เหยียบ
 บาราศูร เป็นส่วนมาก

บัวไทย แจ่มจันทร์, "ปูชนียสถานอยุธยาในเพชรบุรี"; เพชรบุรี 16 กันยายน

ปูมไผ่เหน้านั้นใบสดก็หั่นวันออก ปั้นเป็นลายถนนถ้านซด ภาพประกอบภายในภาพ
 กรุขย่น มีอฉนิกันคนกอยู่ตรงกลางค่านล่างของหน้าบ้านเหนือที่ระชะครุข ปั้นเป็นเตี้ยกลางโค
 เรียงลงลงเล็กน้อย 3 พุ่ม ถนนถ้านซดวันทิวเรียงกัน 3 วง แยกเป็นชื่อ ทางโค บ้านลายไหล
 เลื่อนลอคสอศกันโดยลอค ล้วนทิวทิวสวยงามมาก พื้นลายระชะกับตัวกระจกสีฟ้าคราม
 ด้วซันให้ลายปูมไผ่ดูเด่นชัดอย่างแท้จริง

ปูมไผ่เหน้านั้นใบสดก็หั่นวันออกเป็นรูปพระนารายณ์ เทียบบอสูร อสูรนี้เปรียบเหมือน
 อยู่บนทอกนวิ ประกอบทิวภายในพุ่มชื่อทางโค ซึ่งแยกชื่ออ่อเทวีเรียงกันไป พื้นลายระชะกับตัวสีฟ้า
 อย่าง เทียบดกกัน ปูมไผ่เหน้านั้นค่านหน้า ประกอบกับลักษณะของกรอนาเหน้าน้อแล้วความรูปแบบ
 ของหลังคาพระอุโบสถ เป็นการบังค้ำให้ลายปูมไผ่เด่นชัดยิ่งขึ้น, ปูมไผ่เหน้านั้นพระอุโบสถ
 วัดใหญ่สุวรรณารามนั้นงามแท้ เป็นที่คองค้ำคองใจของรัฐเจ้ามาบม โสภณภาพปูมไผ่เหน้านั้น
 ค่านหลังนี้จึงอยู่ใกล้กับศาลาการเปรียญ มีระเบียงยื่นออกมาอย่างสบาย และอิงไปรวมกันคอนข่าย ๆ
 ลายส่วนหนึ่งจะถูกแสงลอค อีกส่วนหนึ่งจะถูกบังด้วยเงาของโอรานาเหน้านั้น (ส่วนที่ขึ้นลอคลาย
 ปูมไผ่) ภาพที่เห็นดูเด่นสง่างาม น่าประทับใจยิ่ง

ปูมไผ่เหน้านั้นใบสด วัดสระบัว

วัดสระบัว สร้างมาแต่สมัยอยุธยา คือปกครองที่ทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมคือโบสถ์
 ห้าห้อง และพระปรางค์ จุดค่าทางศิลปะคือการตกแต่งระชะรูปปูมไผ่ ปูมไผ่เหน้านั้น มีผิวลอคละเอียด
 ประณีต สวยงามจับตามาก จุดค่าทางจิตรกรรมคือภาพเขียนนารายณ์ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง
 (ปัจจุบันลบเลือน) ภาพเขียนนารายณ์, วัดสระบัวตั้งอยู่เชิงเขาวิภาวดีหิรัญวันออก มีถนน
 คีรีรัฐยาเลียบผ่าน ทิศเหนือติดต่อกับวัดสันทรย์ วัดโคกคอกบัววัดระฆัง

บัวใหญ่ แจ่มจันทร์. "ปูมไผ่เหน้านั้นอยุธยาในเพชรบุรี" เพชรบุรี ๑ ตุลาคม 2538,

ปูชนียสถานบ้านคำทิศตะวันตกเป็นเป็นภาพพระนารายณ์เหยียบบอสุรี ประกอบด้วยลาย
 กนกหุ้มช่อหางโค ลักษณะการวางภาพหลายปูชนียสถานคล้ายกันกับลายปูชนียสถานพระอุโบสถวัดใหญ่
 สุวรรณาราม บ้านทิศตะวันตกแดงเตาหลาย และหุ้มช่อหางโคเล็กกว่า อาจเป็นเพราะตัวโบสถ์
 วัดสระบัวเป็นโบสถ์หลังเล็ก ส่วนอื่นจึงต้องเล็กตามไปด้วย ที่นาลาตประดับด้วยกระจกลีฟ้า
 ปูชนียสถานบ้านคำทิศตะวันตกเป็นเป็นลายก้านชด ซ่อลายเป็นภาพครุฑ ส่วนปูชนียสถานบ้านคำหลัง
 ทิศตะวันตกมีลักษณะรูปแบบ เช่นเดียวกับปูชนียสถานบ้านคำทิศตะวันตกนี้ นอกจากจะมีลายปูชนีย
 ฐานบ้านแล้ว ยังมีปูชนียฐานเสมาที่งดงามอีกด้วย เสมาดอกใหญ่ฐานหน้าตั้งอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์
 มากกว่าเสมาองค์อื่น ๆ ฐานเสมาทำเป็นฐานซ้อนกันสองชั้น แต่ละชั้นมีภาพมาร แยกฐาน
 เสมายู่โดยรอบ ภาพมารฐานล่างทำเป็นภาพยักษ์แบกฐานบน ทำเป็นภาพครุฑแบก ลักษณะหาทาง
 ของการแบกแสดงความรู้สึกได้ดี เสียหายที่ชำรุดไปเสียมากแล้ว ตลอดองค์เสมายังประกอบด้วย
 ลวดลายปูชนีย สอดลายด้วยการปิดกระจกลีฟ้าอย่างงดงาม (ปัจจุบันเหลือมาอยู่เกือบหมด) ปูชนียฐาน
 เสมาวัดสระบัว เป็นปูชนียสถานสมัยอยุธยาตอนปลาย ที่จัดว่างดงามที่สุดที่หลงเหลือให้เห็นเพียง
 แห่งเดียวในเพชรบุรี

ปูชนียสถานบ้านโบสถ์ วัดเขานันไคอิฐ¹

วัดเขานันไคอิฐ ตั้งอยู่บนยอดเขานันไคอิฐ สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีถนน
 บ้านไคอิฐเลียบผ่านเชิงเขา เป็นวัดที่มีชื่อเสียงรู้จักดีและโด่งดังมากในสมัยหลวงพ่อด่าง
 (พระครูญาณวิลาส) โดยเจดีย์หรือหลวงพ่อด่างมีความขลังศักดิ์สิทธิ์ที่เล่าสืบกันอยู่เสมอ
 สิ่งแปลกและมีความสำคัญกับวัดมาโดยตลอดก็คือโบสถ์เมื่อน้อยมีขนาดเล็ก มีคำกล่าวเล่าขาน
 เป็นตำนานสืบต่อมา อันที่จริงเป็นโบสถ์ 1 หลัง และวิหารอีก 1 หลัง ขนาดไม่ใหญ่นัก และตั้ง
 อยู่ในระคับเดียวกัน มีเจดีย์ใหญ่ตั้งอยู่ระหว่างกลาง ยอดเอียงไปทางวิหาร จะเนื่องจากการ
 ก่อสร้าง หรือเกิดการวิบัติขึ้นภายหลังไม่ทราบได้ เป็นแต่เพียงข้อสันนิษฐานตามแต่จะว่ากัน

บัวไทย แจ่มจันทร์, "ปูชนียสถานสมัยอยุธยาในเพชรบุรี"; เพชรภูมิ 16 ตุลาคม

ปูนปั้นหน้าบันค้ำค้ำเศวตฉัตรวันออก เป็นปูนปั้นสมัยอยุธยาตอนปลาย ปั้นเป็นภาพครุฑ
 ประกอบด้วยลายขลุ่ยปลายสะบัดค้ำเปลวไฟ ดัดจากลายขลุ่ยเป็นลายกนกกว่าเขตซอกหางโต
 ออกตัวลายโค้งแผ่นกระซิบประสานกลมกลืนผณี และลายปูนปั้นที่จั่วเสี้ยว บางทีก็เรียกหน้าออก
 ปีกนก ปั้นเป็นแถบกนกซอกหางโต ช่วยส่งให้ลายปูนปั้นหน้าบันงามสง่าอย่างที่จะหาลายปูนปั้นที่
 สะบัดหรืออย่างนี้ที่ใดได้อีก ลวดลายปูนปั้นหน้าบันโบสถ์วัดเขานันโตอิฐ จักว่าสูงเขื่องในระกบ
 สีมืด ยังสมบูรณ์อยู่ทุกส่วน ปูนปั้นหน้าบันค้ำค้ำเศวตฉัตรวันตกเป็นเป็นภาพครุฑยืนใหญ่ ประกอบด้วยลาย
 กนกซอกหางโตปลายสะบัด เช่นเดียวกับค้ำค้ำหน้า แต่ถ้ามลายใหญ่กว่า การออกลายไม่ละเอียด
 เท่าค้ำค้ำหน้า แต่ให้ความรู้สึกได้ก็เพราะตัวลายกับภาพครุฑประดับกันมาก เสียขายตรงที่ไม่สามารถ
 คุยได้เต็มคานัก เพราะอยู่ชิดติดไหล่เขา แม้จะลงไปยืนดูตรงไหนเขาค้ำค้ำล่าง ก็เห็นไม่เด่นนัก
 เพราะมีค้ำค้ำหน้าใหญ่ขึ้นบังเต็มไปหมด

ปูนปั้นหน้าบันโบสถ์วัดเกาะ¹

วัดเกาะ เป็นวัดโบราณเก่าแก่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างมาแต่เมื่อใด เป็นวัดที่ยัง
 สมบูรณ์พร้อมด้วยโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ คู่มือสังฆ เจ้าอาวาสแต่ละรูป ล้วนแต่เป็นผู้ที่มี
 ความสามารถทางศิลปะการช่าง มีลูกศิษย์ลูกหาที่เป็นช่างอยู่มากมาย จึงได้รับการเอา
 ใจใส่ดูแลถนอมรักษาไว้ด้วยดีตลอดมา

วัดเกาะตั้งอยู่ที่ตำบลหทาราช อำเภอเมืองเพชรบุรี มีถนนหนทางเข้าเจริญ และถนนมาตลอด
 ผ่านบริเวณทางเข้าวัด เดิมเข้าใจกันว่าพื้นที่เป็นเกาะ แต่เนื่องจากสายน้ำได้เปลี่ยนสภาพเป็น
 เป็นอาคารบ้านเรือน จึงไม่เหลือร่องรอยของการเป็น "เกาะ" อยู่เลย วัดเกาะมีชื่อเสียงใน
 เครื่องประกอบเมรุที่สวยงามทั้งรูปทรง ลวดลาย จนเป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบัน เพราะยังมีช่าง
 ประจำอยู่ที่วัด

¹ บัวโฮง แจ่มจันทร์, "ปูนปั้นสมัยอยุธยาในเพชรบุรี" เพชรบุรี 1 พฤษภิกาย ๒๕๒๘, หน้า 4

✓ ปูนปั้นหน้าบันเป็นปูนปั้นสมัยอยุธยาตอนปลาย ปูนปั้นหน้าบันค้ำหน้าทิศตะวันออก ปั้นเป็นภาพพระนารายณ์ทรงครุฑ ประกอบด้วย กนกทางไหล ลักษณะไม้พริ้วเท่าโคนก ออกจะแข็ง ๆ ไปสักหน่อย ปูนปั้นค้ำหน้าทิศตะวันตก รูปคอนแบบเป็นภาพเทพนม ตอนล่างเป็นภาพพราหมณ์จันทร์ ประกอบด้วยกนกก้านซีกแตกซ่อ เป็นภาพนางฟ้ารายรำ และภาพครุฑคอนบนอกเป็นลายห่ม การออกตัวลายดูแน่นกว่าลายปูนปั้นหน้าบันค้ำหน้าไบสด

ปูนปั้นหน้าบันไบสดวัดไผ่ล้อม¹

วัดไผ่ล้อม เป็นวัดเก่าแก่ที่มีมาแต่สมัยอยุธยา ปัจจุบันเป็นวัดร้าง แต่ชาวบ้านใกล้เคียงยังคงใช้สถานที่ส่วนหนึ่งประกอบพิธีทางศาสนาในบางครั้ง วัดไผ่ล้อมอยู่ชิดติดกับถนนพระพร่งทางทิศใต้ และอยู่ชิดกับเรือนจำจังหวัดเพชรบุรี ทางทิศเหนือสิ่งที่เหลืออยู่คือตัวไบสด และเจดีย์ขนาดย่อม 1 องค์ ซึ่งอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมาก

ปูนปั้นหน้าบันไบสดวัดไผ่ล้อม มีลวดลายปูนปั้นให้ชมค้ำหน้าเดียวกันถึงสองหน้าบัน เครื่องบนหลังคาน้ำบันค้ำหน้าหันไปหมดแล้ว มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่โค่นหักการซ่อมใหม่ เข้าใจว่าคงเป็นพระประธานองค์เดิม และยังมีพระพุทธรูปหินทราย ใบเสมา ซึ่งชำรุดเป็นส่วนใหญ่อยู่ค้ำหน้าหลังพระประธาน สำหรับลายปูนปั้นหน้าบันค้ำหลังสุด รูปประธานเป็นภาพนกกยูงเห็นแต่หางซึ่งรำแพนอยู่เท่านั้น ประกอบด้วยลายห่มซอกหางโค ก้านลายใหญ่และหนา ซอกหางโคเล็กออกซ่อเรียงกันไป ปูนปั้นค้ำหลังซอกกลางรูปประธานเป็นภาพพระนารายณ์ทรงครุฑ ประกอบด้วยลายห่มซอกหางโค ลักษณะลวดลายเป็นแบบเดียวกันกับปูนปั้นค้ำหลังสุด แต่ที่แปลกไปจากไบสดแห่งอื่น ๆ ก็คือ ผนังของหน้าบันซอกกลางทำเป็นห้องโถงเล็กอีกห้องหนึ่ง (เข้าไปขึ้นชมดูได้) ผนังค้ำในมีภาพลายปูนปั้นเต็มทั้งผนัง เป็นภาพปูนปั้นที่เกี่ยวเนื่องด้วยเรื่องพุทธประวัติ ปั้นเป็นภาพปราสาท 7 ชั้น ศาลา เชิงผา ภูเขา ต้นไม้ และภาพพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ฝีมือการปั้นนั้นเฉียบคม มองผ่าน ๆ บางท่านอาจคิดว่าปั้นยังไม่เสร็จ ซึ่งอันที่จริงเป็นการแสดงชั้นเชิงของการใช้เครื่องปากไปปากมา

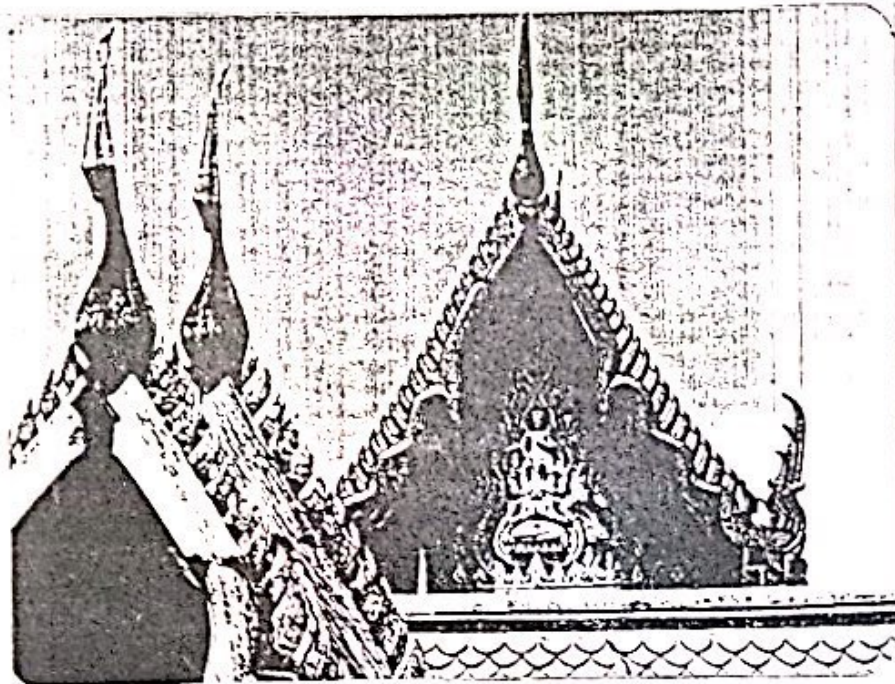
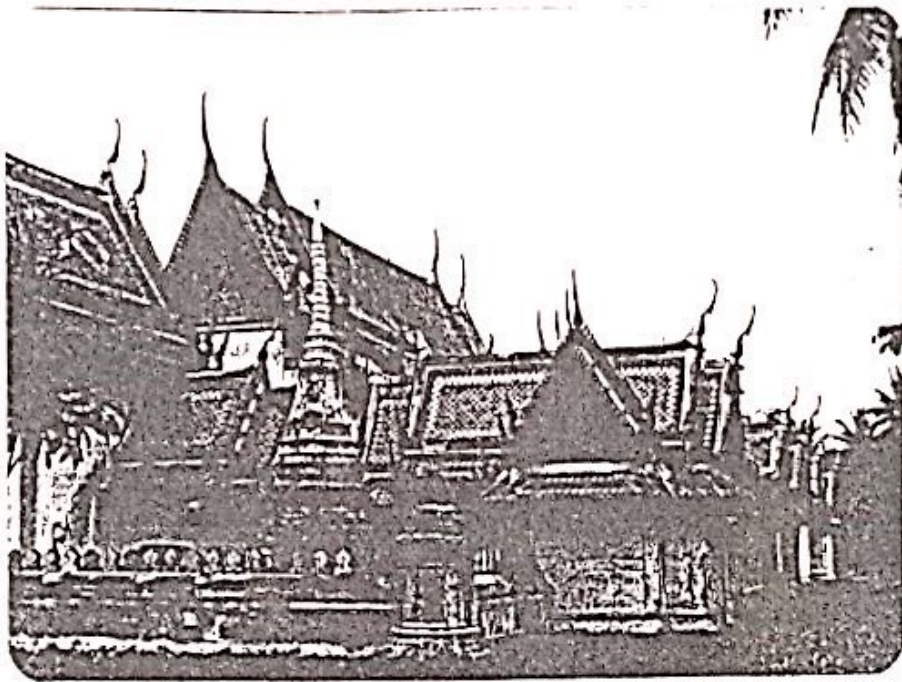
ใบัวไทย แจ่มจันทร์, "ปูนปั้นสมัยอยุธยาในเพชรบุรี", เพชรภูมิ 1 พฤศจิกายน

ลีลาของลายแบบทั้งธรรมชาติ งดงามยิ่ง ภาพปูนปั้นผนังด้านนี้เมื่อลองแสงทำให้เกิดเงาสลับ
ซ้ำซ้อน ทำให้ภาพของลายตุ้มลูกกลิ้งนั้นเป็นชั้นซ้อน แสดงความเป็นเลิศในแนวความคิด และ
ฝีมือช่างช่างใดอย่างแท้จริง ชนิดที่จะหาชมไม่ได้ที่ใดอีก แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ปูนปั้นผนังและ
หน้าบันกำลังชำรุดและแตกร้าว รอวันที่จะพังครืนลงมาเพราะตากแดดตากฝนอยู่ทุกวัน ลายปูนปั้น
ก็ร่วงหล่นลงมาที่ละชิ้นสองชิ้น สถานที่บริเวณนี้รกร้าง ไม่จำได้ว่าเอาเสียเลย ผมอยากจะทำ
"ของศิวิลเนอซิเลียน" ของเมืองเพชรหรือกลิ้งนั้น" นำที่เรากำลังช่วยกันดูแลรักษาเพื่ออนุรักษ์ไว้
ให้ชนรุ่นหลังได้ดูได้ศึกษา ผู้ที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ก็ลองเข้ามาเยี่ยมชมเอาใจใส่กันอีกสักหน่อย หน้าบัน
และผนังปูนปั้นโบสถ์วัดไผ่ล้อม อันเป็นสมบัติล้ำค่า ก็จะถูกนำมาซ่อมแซมและมีการขุดค้นพบ
เมืองเพชรไปอีกนาน

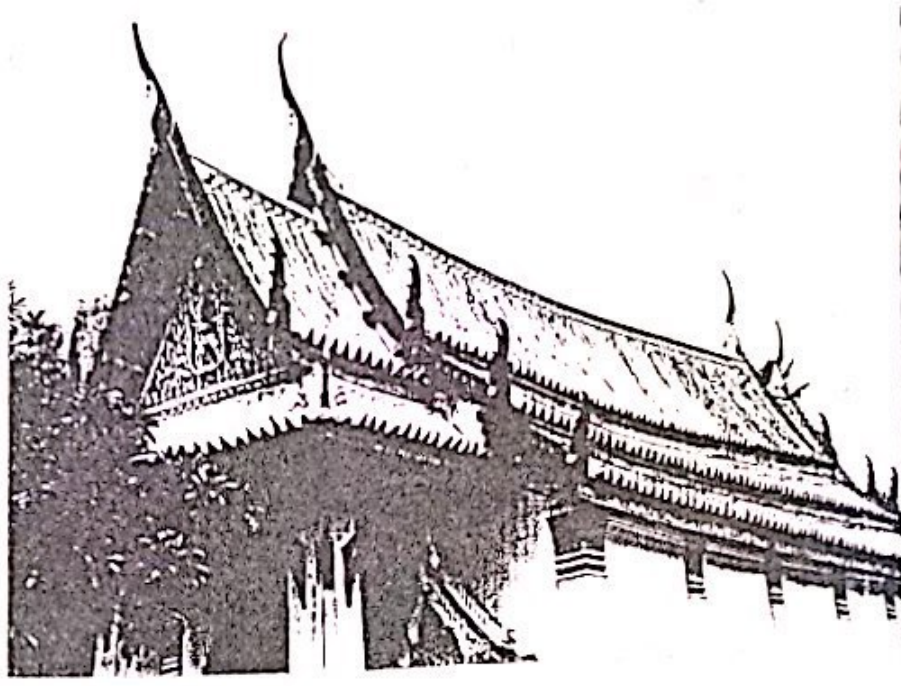
นอกจากปูนปั้นหน้าบันและผนังแล้ว ที่โบสถ์วัดไผ่ล้อมยังมีลายปูน ชู่มประขุ ชู่มหน้าค้ำ
ฝีมือประณีตงดงามมาก

ปูนปั้นหน้าบันโบสถ์ทั้ง 5 แห่งใต้แท่นพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม โบสถ์วัดสระบัว
โบสถ์วัดเขานันโตอิฐ โบสถ์วัดเกาะ และโบสถ์วัดไผ่ล้อม เป็นเสมือนหนึ่งหลังทางวิชาการที่
เหล่าช่างของเพชรบุรีทุกสาขาวิชาช่าง ไม่ว่าจะเป็นช่างปูนปั้น ช่างแกะสลักไม้ ช่างเขียนลาย
และช่างประดับกระจก ต่างก็มักจะไปดู ไปมอง ไปศึกษา ทั้งรูปแบบและวิธีการกันอยู่เสมอ
โดยเฉพาะช่างปูนปั้นปัจจุบันต่างยอมรับว่า ปูนปั้นสมัยอยุธยาในเพชรบุรีเป็นปูนปั้นฝีมือชั้นครู
และต่างก็นำเอารูปแบบลายปูนปั้นเหล่านั้นไปปรับปรุงคัดแปลงแก้ไขตามแนวคิดของตน ซึ่งก็
ประสบความสำเร็จจนยึดถือเป็นอาชีพปูนปั้นที่สืบทอดกันต่อมา

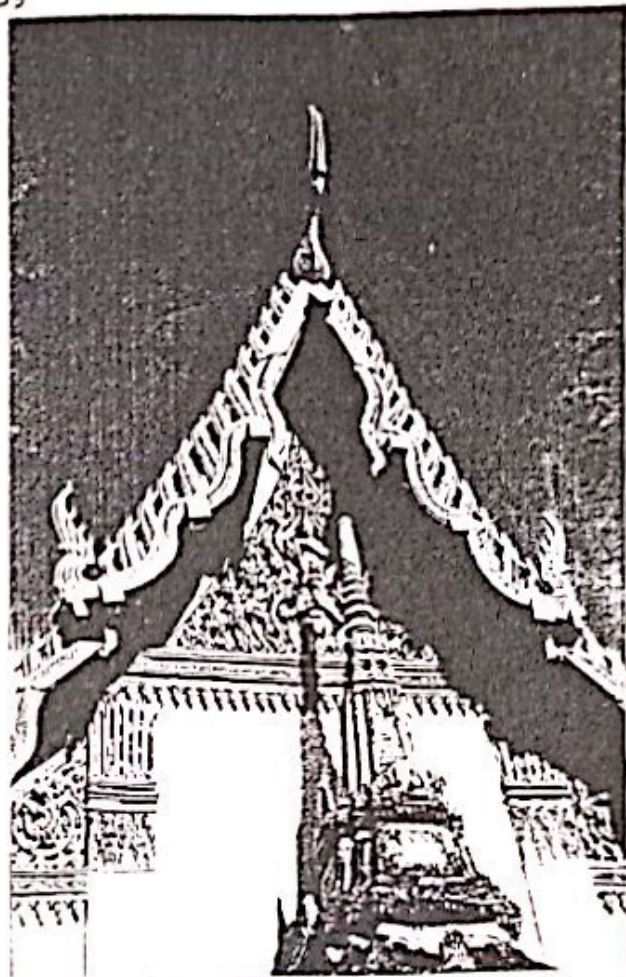
ครั้น การได้ชมศิลปกรรมที่สูงเยี่ยมในระดับฝีมือ เป็นความสุขที่หาได้ไม่มากนัก
เมืองเพชรจัดว่าเป็นเมืองที่มีศิลปกรรมให้ชมอย่างหลากหลาย หากได้ลี้ลามวัดของเมืองเพชร
ซึ่งอยู่ไม่ไกลกันนัก สนใจสักหน่อยก็จะดูออกและเข้าใจโดยเฉพาะศิลปะปูนปั้น เมื่อได้
พบเห็นแล้วคงอดไม่ได้ที่จะกล่าวชมถึงระดับฝีมือของสกุลช่างเพชรบุรี

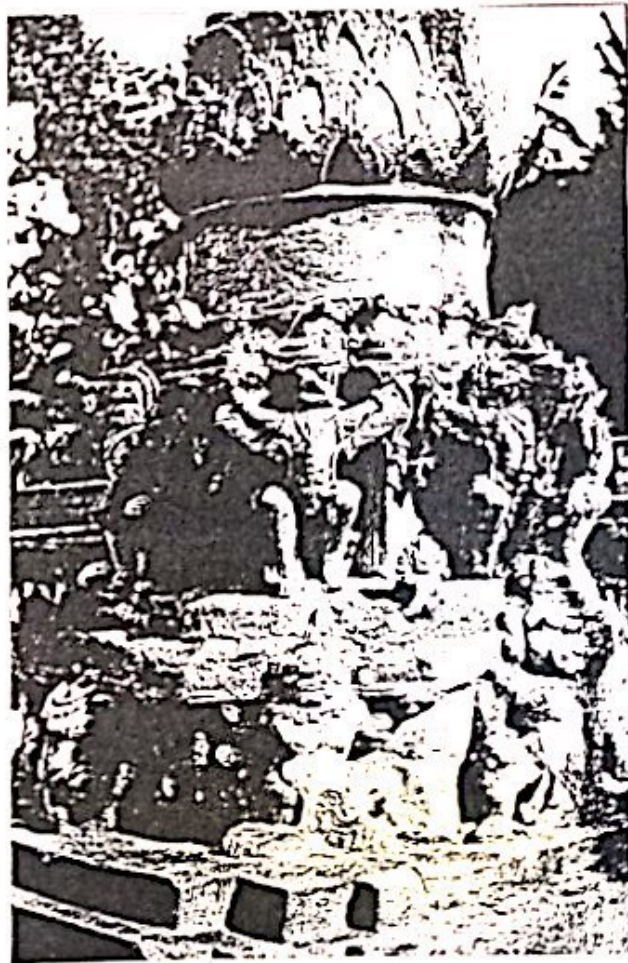
ปูนปั้น วัดใหญ่สุวรรณาราม

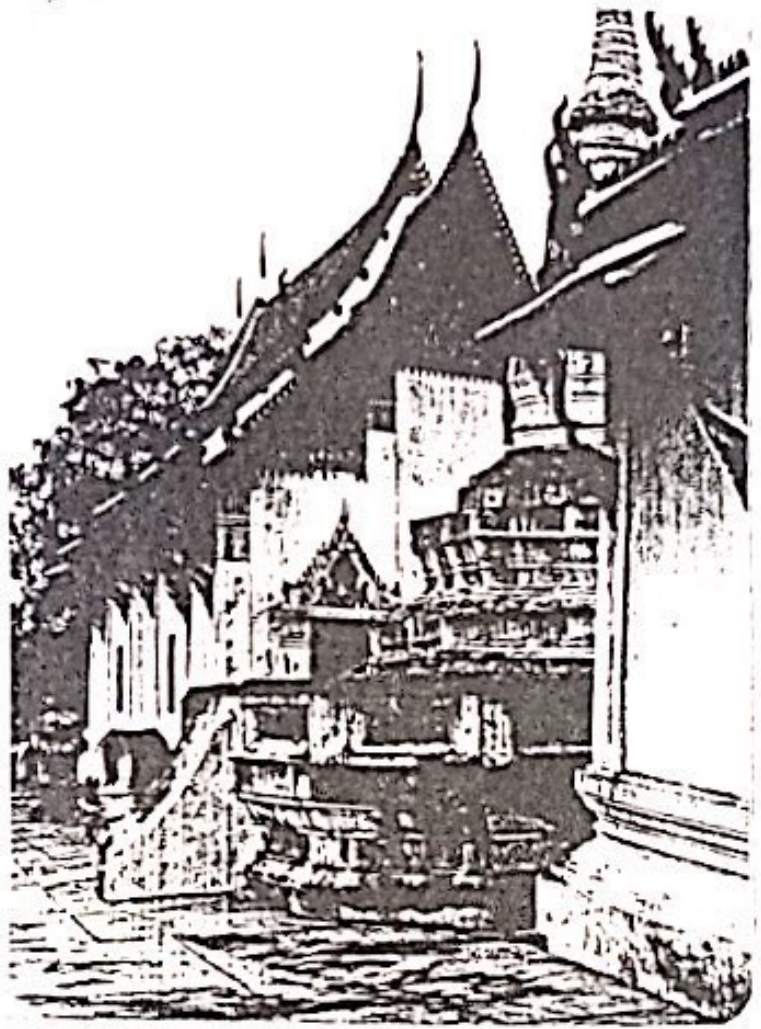

ปทุมวัน วัดเกาะ

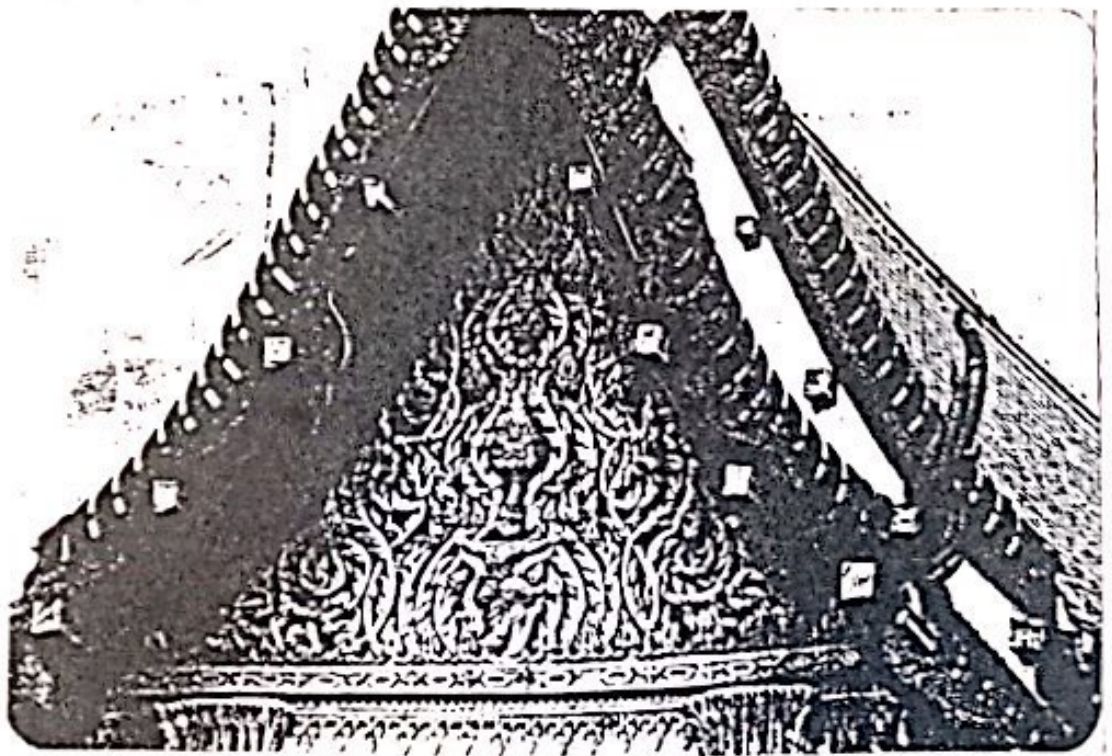

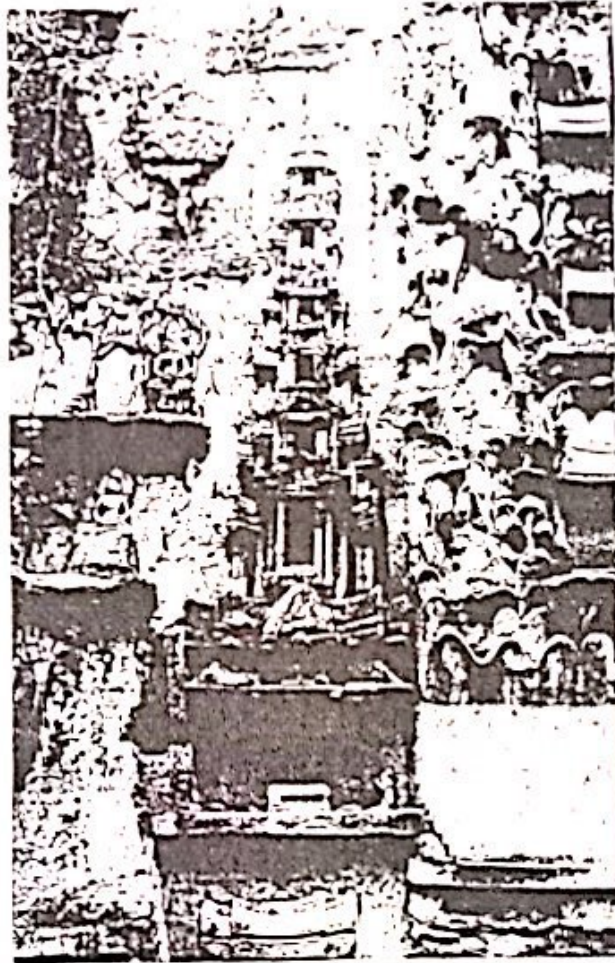
ปูชนีย วัตรระบว

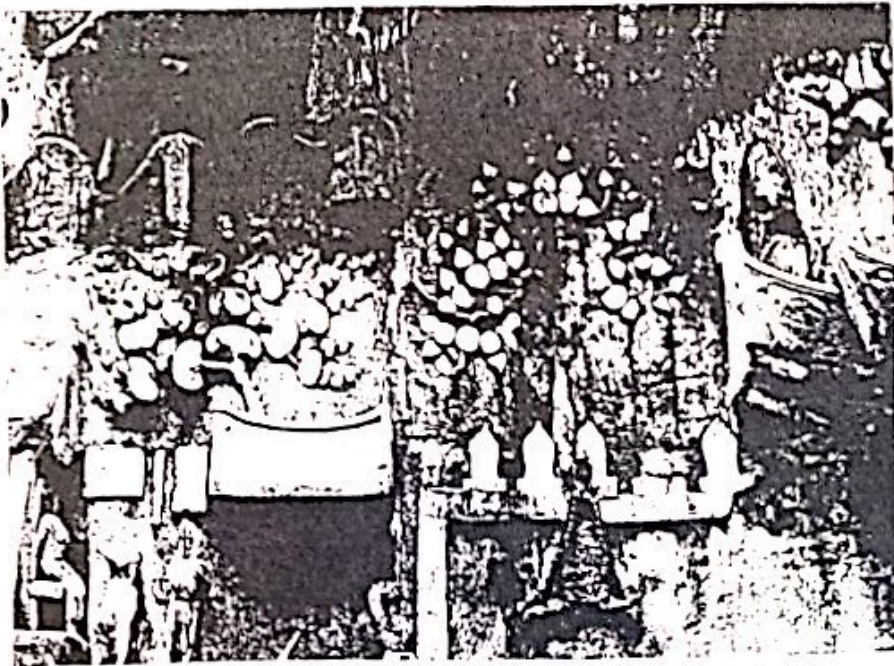

ปูมบัน วัดเขามันโคอิฐ

มูนปั้น วัดโศลอม

ปูชนียสถานโกสินทร์¹

เพชรบุรีเป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่ง ที่มีวัดวาอารามมากมาย แต่ละแห่งแต่ละวัดมี
 วัตถุประสงค์ใหญ่โตโอ้อ่า สง่างาม มีชื่อเสียงเล่าลือมาแต่สมัยอยุธยา โดยเฉพาะ ปูชนี
 ภัณฑ์โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ เจดีย์ และฐานพระพุทธรูป ได้สรรสร้างไว้อย่าง
 ประณีต มีให้ชมหลายรูปหลายแบบ ทั้งนี้ก็ด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา อันเป็นเหตุให้
 ฆราวาส จักรหาช่างที่มีฝีมือมาปรับปรุงบูรณะวัดวาอารามกันอย่างน่าชม

ช่างเพชรบุรีมีโอกาสดีกว่าช่างแห่งอื่น ๆ ตรงที่มีรูปแบบปูชนีย วิถีการก่อสร้าง
 มาโดยตลอด สถานที่สำคัญของงานปูชนียสถานโกสินทร์ในเพชรบุรีก็คือวัดวาอาราม
 วรวิหาร อันเป็นแหล่งที่มีงานปูชนียอยู่มากมายหลายฝีมือช่าง

วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ตำบลคลองกระแชง
 อำเภอเมืองเพชรบุรี มีถนนกำแพงเพชรเส้นผ่านด้านหน้า มีลานวัดมหาธาตุศักดิ์แบ่งวัดออกเป็น
 สองคอน เป็นเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส เป็นวัดเก่าที่มีแกนโบราณ ไม่ปรากฏหลักฐาน
 แน่ชัดนัก เพียงแต่สันนิษฐานกันว่าน่าจะสร้างมาแก่กรุงสุโขทัย มีโบราณสถานโบราณวัตถุอัน
 เก่งงดงาม เป็นที่รวมความเคารพนับถือของชาวเพชรบุรีมาตลอด

วัดมหาธาตุ เป็นวัดที่อยู่กลางเมือง มองเห็นได้จายเพราะมีประปรังค์ 5 ยอด
 สูงใหญ่ตั้งตระหง่าน ประดับตกแต่งด้วยประติมากรรมปูนปั้นด้วยฝีมือประณีต บริเวณโดยรอบ
 ของพระธาตุก็ล้อมด้วยวิหารคด มีมุข มีคูน้ำ 4 ด้าน แต่ละด้านมีภาพหลายปูชนียที่งดงาม
 ภายในวิหารคดมีพระพุทธรูปปางรำลึกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 1๘๘ องค์ โดยเฉพาะที่ฐานพระ
 พุทธรูปทรงเครื่อง 28 องค์ มีภาพลายปูนปั้นฝีมือ นายพิณ อินทจำแสง และนายทองรวง เอ็มโล
 ช่างปูนปั้นที่มีชื่อเสียงของเมืองเพชร

บัวโทษ แจ่มจันทร์, "ปูชนียสถานโกสินทร์ที่วัดมหาธาตุ" เพชรภูมิ
 16 พฤศจิกายน 2528, หน้า 4

พระวิหารหลวง วัดมหาธาตุ

นอกจากพระปรารภ 5 ยอด สูงใหญ่แล้ว สิ่งที่น่าสนใจที่สุดคือใจของผู้นำเชื่อมเชื่อม
ก็คือ พระวิหารหลวง ภายในมีพระประธานองค์ใหญ่สมัยอยุธยา พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์
(หลวงพ่อก็คือสิทธิ์) จิตรกรรมฝาผนัง มีมือของศิลปินเมืองเพชร ลักษณะรูปแบบของพระวิหาร
งามแปลกตาทีเดียว เป็นพระวิหารที่ไม่มีโชนาหน้าบัน ชื่อว่า หาดหงส์ ปั้นเป็นภาพเทพนม
มีภาพใบหน้ายักษ์คั่นกลาง ใบระกา ปั้นเป็นลายกระหนกกระจ่างนวล

✓ ปูนปั้นหน้าบันพระวิหารทำเป็นสองคอน ตอนบนภาพประสาธน์เป็นภาพพระนารายณ์
ถือทรงครุฑ และครุฑเหยียบชานุมานอีกทอดหนึ่ง (3 ชั้น) ประกอบด้วยลายกระหนกกันชก
(3 ชั้น) ออกซอกเป็นภาพครุฑรายรำ ก้านกระหนกใหญ่ ภายในกระหนกห่อม้วนคว่ำอย่างงดงาม
แลงถึงฝีมือเป็นเลิศในเชิงช่าง จึงหวังการจำวางประสานสัมพันธ์อันดี กระหนกใหญ่ใบเรือ
นิยมทำกันมาแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ที่เพชรบุรีนอกจากที่พระวิหารหลวงวัดมหาธาตุ นี้แล้ว ยังมี
ให้ชมอีกแห่งหนึ่งคือภาพปูนปั้นหน้าบันโบสถ์วัดไชยสุริเยศ (วัดน้อย) ปั้นเป็นกระหนกกันชก
ออกซอกเป็นลายพุ่มหางโต กระหนกกันใหญ่ออกลายคมชัดก็จริง ๆ

✓ ปูนปั้นภาพพระนารายณ์ทรงครุฑที่หน้าบันพระวิหารทำแปลกตาทีเดียว ซึ่งที่นิยมทำกัน
คือภาพครุฑ จับหางนาคชูขึ้นแล้วใช้เท้าเหยียบที่กอนาค แต่ที่พระวิหารหลวงภาพครุฑจะจับ
ตรงกอนาคชูขึ้นถึงหางลงมา เรียกว่า "ภาพครุฑเขตนาคหัว" ไม่ใช่ยุคแล้วเหยียบ เป็นการแสดง
ให้เห็นถึงพลังกำลังดุฤาษณ์ของครุฑ สวมภาพพญานาคปั้นควมใหญ่โต ทำทางห่มหัตถะเมง
รับน้ำหนักของครุฑและพระนารายณ์อย่างเต็มกำลังเห็นจะมีที่วิหารหลวงวัดมหาธาตุ นี้เท่านั้น
ที่สมบูรณ์ด้วยรูปแบบและลวดลาย

✓ ปูนปั้นหน้าบันพระวิหารหลวงคอนล่าง ปั้นเป็นซุ้มเรือนแก้ว มีภาพเทพนมหนึ่งเรียง
เป็นแถว ปล่อยที่ในหลังซุ้มเรือนแก้ววางไว้ ภาพเทพนมจึงเกินมาก ภาพเทพนมปั้นเล็ก 1 องค์
ใหญ่ 1 องค์ สลับกันไป ปูนปั้นหน้าบันพระวิหารหลวงแบบนี้มีปูนปั้นของ "ปู่อิน" (โพธิ์ชัย
เมืองสมบูรณ, สัมภาน) หน้าบันปูนปั้นที่เห็นในปัจจุบันได้มีการซ่อมตัวลวดกระหนกบางส่วน

บัวไทย แจ่มจันทร์, ปูนปั้นสมัยรัตนโกสินทร์วัดมหาธาตุ, เพชรภูมิ
1 ธันวาคม 2528, หน้า 4

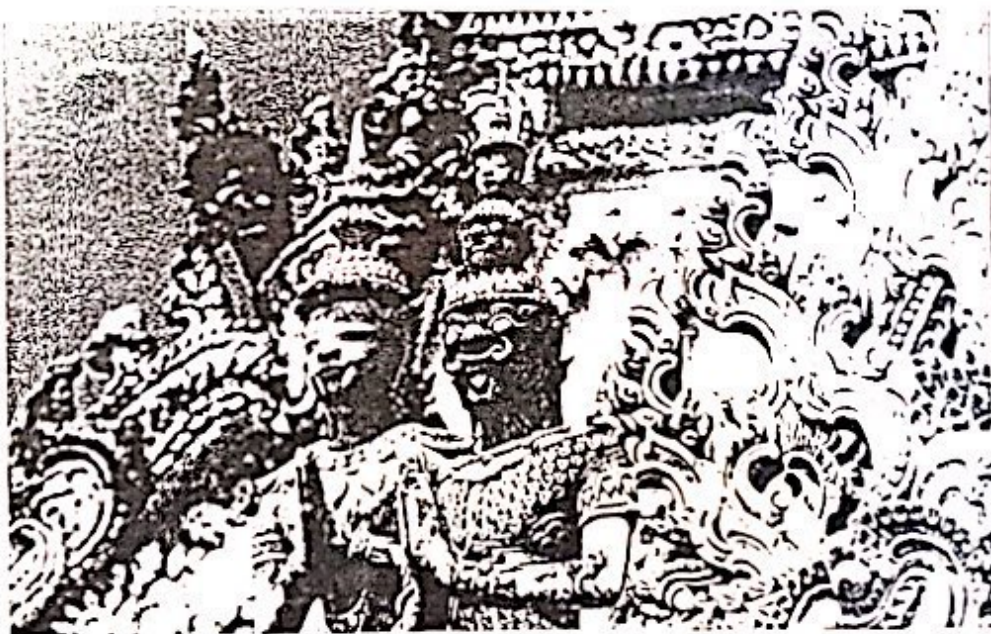
ภาพอื่น ๆ ยังคงมีมือไว้อยู่เต็ม

✓ ปูเฒ่าในซุ้มประตูพระวิหารหลวง ทำเป็นซุ้มซ้อนกันสองซุ้ม ปูเฒ่าในซุ้มประตูทางซ้ายมือ
जूวซุ้มเป็นเป็นภาพเทวดา ตรงกลางเป็นภาพยักษ์ หางหงส์เป็นเป็นพญานาค และตรงมุมวิจิตร
ปั้นเป็นหัวนกก ส่วนภาพหน้าบันजूวซุ้มเป็นเป็นภาพพระนารายณ์ทรงครุฑ และครุฑที่ราชสีห์ (๖ ซุ้ม)
ประกอบด้วยลายกระหนกกันชก ขอบของซุ้มทำเป็นราวระกาอย่างหน้าบันพระวิหาร ปั้นลวดลาย
อย่างละเอียดประณีตประณีตราวคานาชม

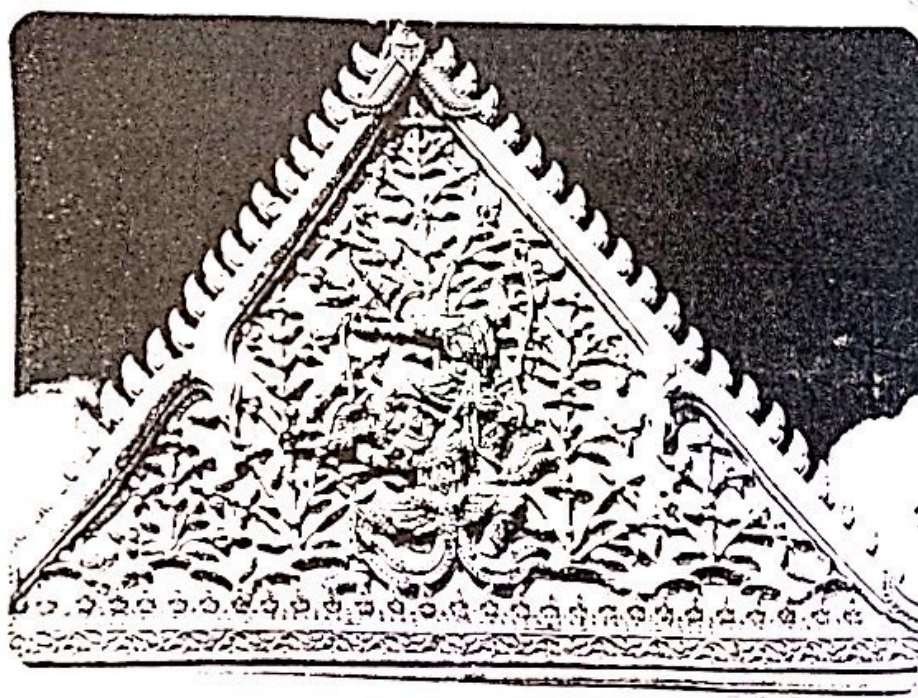
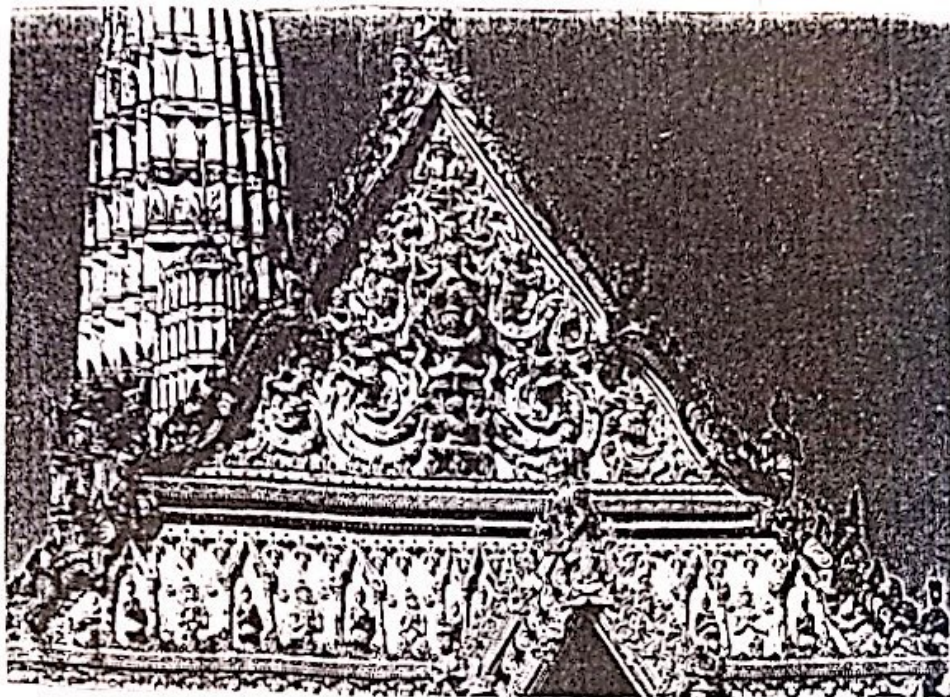
✓ ปูเฒ่าในซุ้มประตูทางขวามือ จิวซุ้มเป็นเป็นภาพครุฑ ตรงกลางเป็นภาพยักษ์ หางหงส์
ปั้นเป็นสัตว์วิหคานต์ หน้าเป็นคนควายเป็นสัตว์ ส่วนภาพหน้าบันजूวซุ้ม ปั้นเป็นลายดอกไม้ประดง
ออกดอกออกช่ออย่างงดงาม ปูเฒ่าในซุ้มประตูทั้งสองซุ้ม เป็นฝีมือปั้นของหลวงกรมการเมือง
แสดงฝีมือไว้อย่างหรูหราเป็นพิเศษ เป็นแบบฉบับชั้นครูที่ช่างรุ่นหลังต่างออกย่อง ไม่มีที่ใดเทียบ
ฝีมือได้ ส่วนมากมักจะมองกันด้าน ๆ หาใดที่นึกพิจารณาซุ้มประตูทั้งสองนี้ไม่ เพราะช่างมุ่งไป
นมัสการหลวงพ่อก็คือสิทธิ์กันมากกว่า ปูเฒ่าทั้งสองซุ้มยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มาก เนื่องจากมี
ทาลอ ขึ้นออกมาคลุมกันแตกฝนได้อย่างดี

✓ ปูเฒ่าในซุ้มหน้าค่างพระวิหารหลวง ซึ่งมีทั้งหมด 12 ซุ้ม แต่ละซุ้มปั้นลวดลายไม่ซ้ำกัน
ลักษณะทรวดทรงเป็นแบบเดียวกับซุ้มประตูเพียงแต่เล็กกว่า จิวซุ้มเป็นเป็นภาพเทวดา ยักษ์
และสัตว์วิหคานต์ ที่มีใบหน้าเป็นมนุษย์ ใบระกาทำเป็นรูปใบไม้ ราวระกาปั้นลวดลายละเอียด
เช่นเดียวกับซุ้มประตู ปูเฒ่าในซุ้มजूวซุ้มมีทั้งชนิดภาพประกอบลายกระหนกและลายดอกไม้อีก
ลักษณะงดงาม สีเทาที่ดูโดดเด่นเพียงท่านเดียว (สีเทา) อีกท่านหนึ่งอยู่ติดกับศาลา ซึ่ง
สร้างขึ้นใหม่เข้าคู่มือไม้สะควกนัก

ภาพปูเฒ่าที่พระวิหารหลวงวัดมหาธาตุวรวิหาร งามเด่นสง่าเป็นที่ตื่นตาตื่นใจของผู้
พบเห็น ค่างคองหุดอื่นชม พังทิมิจ ซ้อฟ้าเทพนม ภาพยักษ์ ภาพครุฑ ตลอดจนลวดลายกระหนก
นี้แต่ละฝีมือปูเฒ่าชั้นครูสมัธรัตนโกสินทร์ ที่ชาวเพชรบูรณ์ภูมิใจ

ปูนปั้นหน้าบันวิหารกลาง วัดมหาธาตุ

ปูนปั้น วัดมหาธาตุ

ปูเปิ่นวัดเขมาภิรติการาม เพชรบุรี¹

วัดเขมาภิรติการาม เดิมเรียกว่า "วัดห้องคู้ง" เพราะสร้างขนานยาวตามแนวคู่ง
ลำคลอง ทางคอนเหนือของวัดเป็นท่าจอดเรือสำหรับซื้อขาย สินค้าสินค้า ส่วนมากจะเป็นสินค้า
ประเภทของผ้า ของสวน ของทะเล และที่จับขาดเสียมไม้ก็คือน้ำตาลโตนด จัดว่าเป็นแหล่ง
ซื้อขายสินค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองเพชร เรียกกันโดยทั่วไปว่า "ท่าเรือหวิสะพาน"

คลองหวิสะพาน เป็นลำคลองที่กว้างขวาง ลำคลองนี้จะไปออกแม่น้ำเพชรใล้วัด
ปากคลองบางครก ซึ่งแม่น้ำเพชรจะแยกออกเป็นสองสาย สายหนึ่งแยกไปทางซ้าย เป็นลำคลอง
ที่ไหลผ่านวัดเขมาภิรติการามแล้วไปออกอ่าวบางคะบูน เป็นลำคลองที่ใช้ขึ้นล่องซื้อขายสินค้ากันมาก
อีกสายหนึ่งแยกไปทางขวา ลำคลองไปออกอ่าวบ้านแหลม ลำคลองหวิสะพานนี้จะเลี้ยวไปทาง
อำเภอบ้านลาด ซึ่งมีลำธาร คูน้ำ ไหลมารวมกันเป็นต้นน้ำลำคลองอีกชื่อหนึ่ง ปัจจุบันคลองดินเขิน
ประกอบกับการคมนาคมทางบกเจริญขึ้นสะดวกสบายในการไปมามากกว่าความจำเป็นในการใช้
คลองหวิสะพานจึงลดความสำคัญลง จะมีก็เพียงแต่ใช้น้ำในลำคลองเพื่อการกสิกรรม การเกษตร
เป็นส่วนใหญ่

วัดเขมาภิรติการาม ปัจจุบันมักจะเรียกชื่อกันโดยทั่วไปว่า "วัดหวิสะพาน" เริ่ม
ดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. 2453 โดยมีหลวง หล่อสอน พระอาจารย์ปัดมี กำนันห้อง และ
พระครูเกษม ธรรมภิรติ (ผล อมมโชโต) ร่วมกับชาวบ้านจัดสร้างขึ้น พ.ศ. 2454 พระครูเกษม
ธรรมภิรติ โสรับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วัดเขมาภิรติการาม อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเพชรบุรี ประมาณ 8 กิโลเมตร หากเดินทาง
จากเพชรบุรีไปกรุงเทพฯ ตามถนนเพชรเกษม เมื่อถึงสถานข้ามคลองก็จะเห็นตัวโบสถ์ ซึ่งอยู่
ทางขวามือโค้งคี่เจม เพราะอาณาเขตของวัดอยู่ใกล้กับถนน ถนนส่วนนี้จะโค้งขวาที่เคี้ยว ซึ่งมี
เรียกกันว่า "โค้งหวิสะพาน" มีถนนลูกรังแยกเข้าวัด ถนนจะตรงไปยังบันไดหน้ากุฏิสงฆ์ วันที่ผม
ไปนั้นไม่พบท่านเจ้าอาวาส (น้อย วิสุโร เจ้าอาวาส ปัจจุบัน) พระลูกวัดได้แนะนำให้ไปขอยืม

¹ ใว้ไทย แจ่มจันทร์, "ปูเปิ่นวัดเขมาภิรติการาม เพชรบุรี" เพชรภูมิ 16 สิงหาคม
2528, หน้า 4

พระชั้น เชมิล (ชั้น หวงผกา) ท่านใดเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เทาที่จำได้ให้ทราบ ... โคลง
โคลงตามอยู่พักใหญ่ จึงได้ลาท่านออกมาชมค้าขูญี่ปุ่นที่โบสถ์และศาลาการเปรียญ

เรามาเริ่มกันที่ตัวโบสถ์ โบสถ์ที่เห็นในปัจจุบันได้เสริมสร้างคือชายคาคลุมออกม
หึ่ง 4 ด้าน จึงทำให้ดูไม่งดงาม เช่นโบสถ์ที่มีลักษณะแปลก ๆ อย่างไม่ชอบกลอยู่ ตัวโบสถ์เดิม
นั้นสูงกระหน่ำง งดงาม หากหรือชายคาที่เสริมไว้นี้ ออกเสียงก็จะได้เห็นตัวโบสถ์ได้ชัด เจนขึ้น
(ทางวัดคำนี้จะรื้อออกเพราะชำรุดมากแล้ว) ภาพปูนปั้นที่โบสถ์หลังนี้เป็นฝีมือของ นายอู๋ อินมี
ช่างศิลป์ที่มีชื่อเสียงของเพชรบุรีคนหนึ่ง เป็นลูกศิษย์พระอาจารย์ดุษฎี แห่งวัดพลับพลาชัย นายอ
อินมี นอกจากจะปั้นปูนได้งดงามแล้วยังเป็นช่างเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง

✓ ปูนปั้นหน้าบันโบสถ์ด้านหน้าทิศตะวันออก ภาพตอนบนรูปประธานเป็นภาพนารายณ์
ทรงครุฑ ท่าทางของครุฑองอาจผั่งผายออกแถมยังมีก้อยที่แขน ยกขึ้นอยู่ในท่าอย่างไถ้ว
ประกอบด้วยลายก้านขดมันคว่ำอย่างสวยงาม ภาพตอนล่างเป็นภาพเจ้าชายสิทธิดะทรงม้า
กัศปกะเสด็จออกบรรพชา มีพระอินทร์จูงม้าในท่าเหาะอยู่ด้านหน้า เลย์ไปที่เห็นภาพเหวดคาแบก
องลอยละลิว นายอินมีจะจับหางม้าคิดตาม มีภาพเหวดคาถือเครื่องอัฐบริขารสามเสด็จ หลังสุด
ของคอนบนของภาพ มีภาพเหวดคานั่งอยู่บนก้อนเมฆแสงกิริยาคารวะด้วยการประนมมือถือดอกไม

✓ ปูนปั้นหน้าบันโบสถ์ด้านหลังทิศตะวันตก ภาพตอนบนรูปประธานเป็นภาพนารายณ์ทรงครุฑ
อุกนาค ปีกครุฑอยู่ที่สะโพก มือจับอยู่ที่หางนาค เท้าจับอยู่ที่เกล็ดหัวนาค ฉากนั้นทำเป็นนาคหัวเขียว
อ้าปากเห็นเขี้ยวแหลม ท่าทางน่ากลัว มีลำตัวอยู่ 2 ข้าง ประกอบด้วยลายก้านขด บนสุดเป็นลาย
หน้าขบ ภาพตอนล่างเป็นภาพรามสูรย์เมฆคา รามสูรย์อยู่ทางซ้าย เจือชวาน ฉิมวี แสดงอาการ
โมโหโกรธาเป็นทิวี่ นางเมฆชลาอยู่ทางขวา มือ ลูกแก้วแสงออกเป็นประกาย
มีดวงอาทิตย์ครึ่งดวงอยู่ตรงกลางคอนบนของภาพ ดวงอาทิตย์นั้นโต้งงามมาก กลางดวงลงสีคำ
เป็นการแสดงให้ทราบว่าท้องฟ้ามีกลิ่น ครกกลางระหว่างรามสูรย์ เมฆชลา และนางชวาสุค
มีภาพคนธรรพ์แสงท่าทางกวีอาการลึกลับอยู่บนก้อนเมฆ นายอู๋ อินมี คงชอบภาพรามสูรย์
เมฆชลาเนี่ยมาก เพราะได้นำภาพในลักษณะนี้แสงไว้ในอีกหลายที่

นายอยู่ อิมมี ทำภาพปูนปั้นแบบลงสี เช่นเดียวกับ นายแป้ว บำรุงทอง แต่ใช้วิธีการลงสีคนละอย่าง นายอยู่ ชอบใช้สีเข้ม 4 สี คือสีเขียว สีเหลือง สีแดง สีน้ำเงิน ใช้สีเหลืองเป็นหลัก สีเขียว สีน้ำเงิน ใช้สีกอใส่ระบายสลับโดยตลอด ส่วนสีแดงใช้เฉพาะส่วนที่ต้องการเน้น ส่วนสีหลังวันเป็นสีขาว เนื่องจากนายอยู่ อิมมี เป็นช่างเขียนที่มีความชำนาญชำนาญในการใช้สีอยู่แล้ว จึงทำให้งานปูนปั้นแบบลงสีที่โบสถ์แห่งนี้มีคุณค่าชมเป็นอย่างยิ่ง

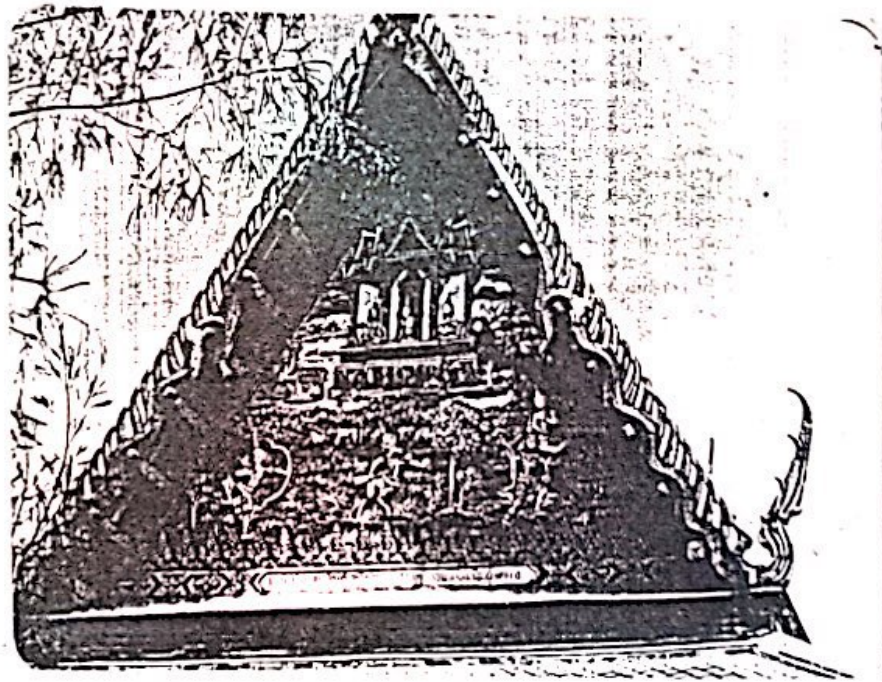
เดินเลขโบสถ์ไปเล็กน้อยก็จะเห็นศาลาใหญ่โตดูโปร่ง มีภาพปูนปั้นงามแปลกตาทีเดียว บนโต๊ะขึ้นอยู่ทางทิศตะวันตก เขาใจว่าบนโต๊ะเดิมคงมีถ้วยไม้วางพวกกับคว่ำเวลาภายหลังได้มีผู้สร้างเจดีย์องค์เล็กติดปูนก่อหลังศาลากลางมาอีกทอดหนึ่ง แล้วทำบนโต๊ะขึ้นลงด้านข้างทั้งด้านซ้ายและด้านขวา ปูนปั้นนี้เจดีย์บนหน้าบันและตู้มณฑปต่าง

ปูนปั้นหน้าบันศาลาคำนิศะวันออก ป็นภาพเต็มทั้งผนังไม้โตเป็นรูปเป็นคอนอย่างหน้าบันโบสถ์ ป็นเป็นภาพธรรมะที่เรื่องราวเกียรติ ภาพประธานเป็นพรานสาม มีลูกโกศอยู่ภายใน เป็นตอนที่พระรามออกอุบายเข้าโลศ ไล่บุญมานไปใช้ธนูนางสีดาถากไม้มาขอฆราวาส ฉากหลังลงสีอย่างจิตรกรรมฝาผนัง ภาพปูนปั้นแบบลงสีดูแจ่มชัด ยังสมบูรณ์ดีมาก เขามือ ช่างฉอมหิน ทำได้งดงามอย่างน่าชมทีเดียว ภาพปูนปั้นด้านนี้เป็นฝีมือของ นายเทิ้มย เทตัง ปัจจุบันอายุ 78 ปี ใจกว้างมือจากงานปูนปั้นแล้ว ทำนทักอยู่ยลทุก ๆ ที่บ้านเลขที่ 52 หมู่ 10 อ. (หน้าวัดคงคาราม) ทำนทักยังแข็งแรงแฉะใจขบขริ้ม กุณสุณี เทตัง บุตรสาวซึ่งได้เคยถูกกลืนหางานหนักของอุกกับท่าน ได้ช่วยอธิบาย ชักถาม ความที่อายุมากแล้ว บางอย่างก็จำได้ บางอย่างก็ยังไม่ออก เนื่องจากเวลาจำกัด จึงถามท่านกลับและจะขอมาพบพูดคุยกับท่านอีกครั้ง ซึ่งท่านก็ยินดีและท่านก็ได้ออกตัวว่า ท่านไม่ว่างมีมือเก่งกาจอะไร

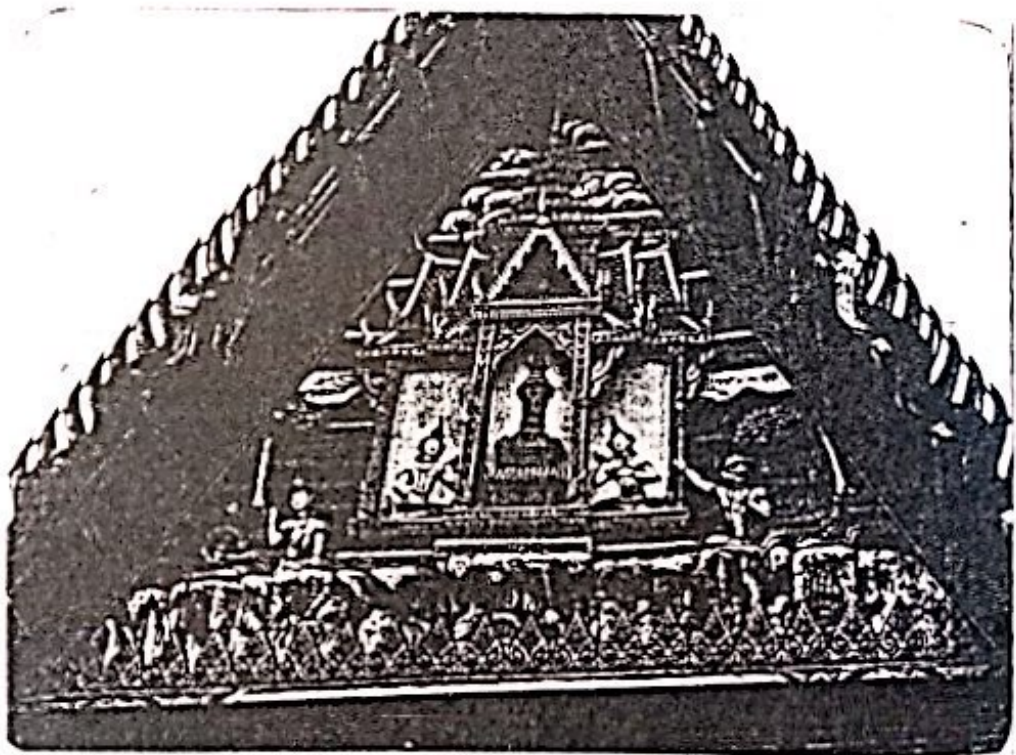
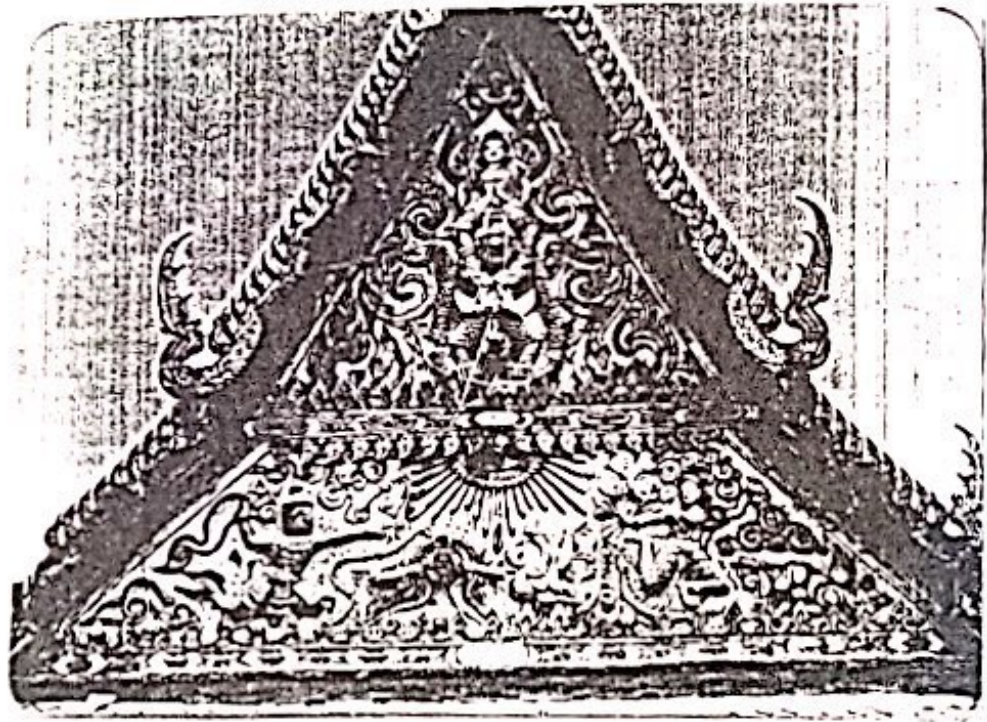
ปูนปั้นหน้าบันศาลาคำนิศะวันตกเป็นภาพเต็มทั้งผนัง เช่นเดียวกับหน้าบันด้านตะวันออก เป็นภาพสุคราพเกียรติ คอนทักัดใช้ไหมมารีศเปล่งกายเป็นทวารทองมาลกลอนนางสีดาให้หลงใจ นางสีดาอ่อนวอนให้พระรามไปตามจับทวารทอง (การละคร โขน นิยมแสดงการจำทอนพระรามตามทวารทอง) พระรามอรนทนท้าวอ่อนวอนมิได้ จึงถือคันศรออกไป ให้พระลักษมณ์ คุแลนางสีดาอยู่ที่พลับพลา พระรามตามทวารทองไปทักใหญ่ก็ไม่สามารถจับทวารทองได้และบรรยาย

ไว้ไทย แจ่มจันทร์, ปูนปั้นวัดเขมาภิรตาราม เพชรบุรี; เพชรบุรี 1 กันยายน 2528, หน้า 4

เมื่อชมภาพปูนปั้นทั้งที่โบสถ์ และศาลาการเปรียญของวัดเขมาภิรตารามแล้ว
 ก็อดที่จะภาควมใจมิได้ จากการได้เห็นได้ชื่นชมฝีมือช่างศิลปินเมืองเพชร ที่ได้สักฝีมือไว้ให้เรา
 คนรุ่นหลังได้ชมได้ศึกษาดูแลรักษาทำนุบำรุงศิลปกรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป ใครขอให้ท่านลอง
 ไปชมภาพปูนปั้นแบบลงสีที่วัดเขมาภิรตาราม หรือวัดหัวสะพานนี้ดู ความอุ่มเอิบในคุณค่า
 ของศิลปกรรมปูนปั้นจะบังเกิดขึ้นอย่างยากที่จะลืมและนี่คือของดีเมืองเพชรแห่งหนึ่ง ที่ชาวเพชร
 ควรเหลียวมอง

ปูนปั้น วัดเขมาภิรตาราม

ปูนปั้น วัดเขมารัตติการาม

ปูนปั้นลงสีที่วัดปากคลอง เพรบุรี

ปูนปั้น เป็นกรรมวิธีสร้างสรรคศิลปะสาขาคึ่ง ที่มีมาแต่โบราณ ปรากฏให้เห็นอยู่
 มากมายหลายแห่งตามโบสถ์ วิหาร ศาลา เจดีย์ และฐานซุ้มพระพุทธรูป ส่วนใหญ่จะนิยม
 ปั้นเป็นลวดลายประดับตกแต่งเพื่อเน้นความงาม ความโอ้อ่า แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใส
 ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ภาพลายปูนปั้นจึงเป็นที่ต้องตาต้องใจ นิยมชมชอบกันโดยทั่วไป อันเป็น
 เหตุให้วัดต่าง ๆ ต้องสืบเสาะหาช่างปูนปั้นที่มีฝีมือมาปั้นลวดลายบนวัตถุสถานตามกำลังทุนทรัพย์
 ที่มีอยู่ หากกันเป็นเคื่องเป็นปี่เลอที่เกี่ยว หากใครช่างมีฝีมือทำให้วัดมีชื่อเสียงเล่าขานกันอย่าง
 ไม่รู้ลืม

เพรบุรี เป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งที่มีการสืบต่อกันมาหลายพันปีคือ เมืองกำแพงไม่ขาดสาย
 ซึ่งเดิมทีมักจะเป็นไปตามลวดลายที่ผูกพันอยู่กับวัด เช่น กลุ่มช่างวัดใหญ่สุวรรณาราม กลุ่มช่างวัด
 หลับลาศรี เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มช่างปูนปั้นโคแวกตัว เองออกมาจากวัดและเกิดกลุ่มช่างยุคใหม่ที่
 ทยอยมาศึกษาเรียนรู้ในวิธีการของงานปูนปั้น เมื่อชำนาญแล้วก็แยกกลุ่มออกไปรับงานปูนปั้นตาม
 วัดต่าง ๆ ตามแต่จะตกลงกันว่าเป็นงานถาวรนั้น ชุมประคู ชุมหน้าคาง หรือฐานพระพุทธรูป ซึ่งมี
 ใหญ่อยู่ตลอดมา

ปูนปั้นที่โบสถ์วัดปากคลอง

วัดปากคลองมีศิลปกรรมที่สวยสดงดงามในรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม
 และจิตรกรรม โดยเฉพาะงานประติมากรรมปูนปั้นที่จะกล่าวเฉพาะในคราวนี้ นี้ว่า เสนงามสง่า
 ชวนดูชวนมองอย่างยิ่ง เป็นงานปูนปั้นที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถ ฝีมือ และชั้นเชิงของช่างที่ไม่
 อิงหมองกว่าที่ใดในเพรบุรี

บัวไทย แจ่มจันทร์, 'ปูนปั้นลงสีที่วัดปากคลองเพรบุรี', ศิลปวัฒนธรรม, 7(10):
 95-98 สิงหาคม, 2529.

วัดปากคลอง ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกรก อำเภอบ้านแหลม อูร์ริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี ที่ไหล
เรียงลงมาแล้วแยกออกเป็นสองสายตรงหน้าวัด สายทางขวามือไหลไปออกอ่าวบ้านแหลม ส่วน
สายทางซ้ายมือไหลผ่านวัดเขาตะเคราแล้วไหลไปออกอ่าวบางกะบูน ชาวบ้านนิยมเรียกชื่อกัน
โดยทั่วไปว่า "วัดปากคลอง บางกรก"

การไปวัดปากคลองแต่เดิมต้องไปทางเรือตามลำน้ำเพชรบุรี ปัจจุบันมีถนนราดยาง
เลียบผ่านเริ่มตั้งแต่ถนนข้ามทางรถไฟใกล้สถานีรถไฟเพชรบุรี นั่งรถไฟประมาณ 9 กิโลเมตร
ก็จะแลเห็นวัดปากคลองอยู่ทางขวามือ

พื้นที่ที่ตั้งวัดปากคลองภายหลังปรากฏคือโบสถ์ใหญ่สูงเด่นอยู่ภายในกำแพง ซึ่งก่อสร้างไว
อย่างดี พระพุทธรูปขนาดใหญ่แจ่มอย่างเนรมิต ตรงไปหาท่านเจ้าอาวาส พระอธิการอนันต์
อธิโชโต ขออุปฐากจากท่าน ท่านก็ทักทายพูดคุยอย่างเป็นกันเอง ซึ่งทราบว่าสนใจในศิลปะของ
ไทยด้วยแล้ว ท่านจะแนะนำเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ไต่ถาม เพราะท่านก็เป็นผู้ตั้งใจมีส่วนร่วมใน
การปรับปรุงบูรณะถาวรวัตถุหลายอย่างภายในวัด อยู่สนิทกับท่านสักครู่ก็ถึงงานก็มีำดูจนมาเ
ให้เขาโบสถ์อย่างใกล้ชิด

โบสถ์วัดปากคลอง จักสร้างขึ้นในสมัยหลวงหอโสภ (พระครูโสภ ธรรมถาวร) พ.ศ.
2468 และได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมกำแพง เจดีย์ใหญ่ (อุษณาโบสถ์) ในสมัยหลวงหอสี
(พระครูวิจิตรธรรมโสภิต) พ.ศ. 2518 ภายหลังนั้นหมานันท์ ชุมประคูล ชุมหน้าคาง เป็นผลงานปั้น
ของนายแป้ว บำรุงพุทธ ช่างปั้นนี้ที่อยู่ในระดับชั้นครูคนหนึ่งของ เพชรบุรี

เดิมชมปูนปั้น ชุมประคูล ชุมหน้าคางรอบโบสถ์ให้เพลินตาดีนักแล สิ่งที่ตั้งเขตเห็นได้
ชัดเจน คือภาพประกอบชุมประคูลและชุมหน้าคาง จะนับเป็นภาพเทพนม ลักษณะหาประนมมืออ่อน
นุ่มนวล โดยเฉพาะโบสถ์นั้นงามนักอย่างกับหุ่นเชิด ไปดูครั้งแรกก็เผลอหลงงมงายแท้แท้
อย่างยิ่งว่า เหตุไฉนนายแป้วจึงปั้นโบสถ์เทพนมโถงงานจับตาเสียจริง

ภายหลังจากการได้พบคนเก่า ๆ การได้พบกับช่างปูนปั้น และจากถ้อยบอกเล่าของ
อาจารย์เสียดย์ เกิดเจริญ

"สมัยก่อนหากจะชมการละเล่นการแสดงของ เมืองเพชรแล้วละก็ต้องชมปีทาหน้าบ้าน
ขุนตาแป้ว ละครชวยมา หน้าตาหุ้ (หน้าตะลุง หน้าเชิดชานาญ) ถึงไปทั่วเมืองเพชร"

เพราะไปแสดงที่โตเกียวและลอนดอน ล้ำของการแสดงเป็นที่ถูกอกถูกใจผู้ชมยิ่งนัก

จึงทราบโดยเร็วว่า "ขุนคาแป่ว" ที่แท้ก็คือ นายแป่ว บำรุงบุตร ช่างปูนปั้นที่
กล่าวถึงนี่เอง เพราะเขามันนายแป่วเป็นนักเซ็ทหุ่นมาก่อน ภายหลังได้เลิกการเซ็ทหุ่นขึ้นมา
เอาค้ทำงานปูนปั้น ซึ่งถือว่าโค้เสียควย

นายแป่วสร้างหุ่นเซ็ทไว้ 3 ชุด แต่ละชุดงามนัก

"หลังจากเลิกเซ็ทหุ่น นายแป่วไ้มอบหุ่นให้กับญาติที่นับถือไป หุ่นชุดใหญ่อยู่บ้านจตุ
จักรวิศกรรมสารคาม หุ่นชุดกลางอยู่ทางอำเภอปานลาค เวชรบุรี (ซึ่งตามไ้ละ) ส่วนชุดเล็ก
อยู่ที่บ้านนายออก บันสี เลขที่ 48 ตำบลคลองกระแสง อำเภอเมืองเพชรบุรี" (ประเสริฐ
พิทยาพันธ์, สัมภาษณ์)

เป็นที่น่าเสียดายบ้านนายออก บันสี ถูกไฟไหม้ไปเมื่อไม่นานมานี้เอง ทุกอย่างถูก
เผาผลาญไปหมดสิ้น รวมทั้งฉากหุ่นของนายแป่วด้วย

ที่แปลกตาอีกอย่างหนึ่งในงานปูนปั้นที่โบสถ์วัดปากคลอง ก็คือลวดประติมากรรมของหุ่นประต
ูมหรณาคาง ซึ่งโดยทั่วไปช่างมักจะมีขมั้น เป็นลวดลายกระหนกในรูปแบบคาง ๆ นายแป่วปั้นแปลก
ออกไปเป็นลายคอกไม้ระกอบใบ คอกไม้ที่ขมั้นแทนที่จะทำ เป็นคอกพุดตานอย่างที่เขยทำกันมา
กันนั้นเป็นคอกไม้ที่รูจักกันดี

ปูนปั้นที่โบสถ์วัดปากคลอง นอกจากจะปั้นรูปประธานเป็นภาพเทพกษมและลวดลายคอกไม้แล้ว
ที่น้าที่อีกอย่างหนึ่งก็คือ วิธีการลงสีในงานปูนปั้น โดยทั่วไปจะไม่ใคร่มีขมั้นสีที่ทับลงบนงานปูนปั้น
เพราะดีว่าจะทำให้คุณภาพของงานปูนปั้น เสียความรู้สึกในแง่ของความงามลงไ้มาก

ปูนปั้นส่วนใหญ่ที่เห็น ๆ กัน สีลาจะ เป็นสีเทา ๆ ของปูนที่ปั้น ที่ลวดจะประดับกระจก
หรือสีลาขีคทอง ที่ลวดประดับกระจกสี แต่งงานลงสีปูนปั้นที่โบสถ์วัดปากคลอง ก็บ้างงามตาม
โฉมออเลข ทั้งนี้ก็ด้วยการลงสีของนายแป่ว ซึ่งใช้วิธีการลงสีอ่อน ๆ โดยใช้สีเหลือง สีส้ม และ
สีเขียวคล้าเป็นหลัก นายแป่วจะใช้น้ำชุบพาลงไปบนลวดลายก่อน แล้วจึงลงสีตามไป ในการลงสี
ก็มีใ้เชื่อว่าลงที่เคียว เคียวทั้งภาพ นายแป่วจะเลือกลงแค่บางส่วนบางตอน เช่น สีเหลืองอ่อน ๆ
ก็ลงเฉพาะภาพเทพนม เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ สายประคอบ ลงสีแบบเซ็ทออก สีส้ม

อ่อนใช้ลงสีเฉพาะภาพ ภาพหน้าบัน-โบสถ์มากกว่าส่วนอื่น ๆ สีเขียวคล้ำจะใช้ลงใบไม้ การลงสี
กลองเขมรมีน้ำเงินก่อน-แก่ ในตัวภาพ ตัวลาย บางตอนก็ใช้เมฆ เชือกออก ซึ่งนายแป้วจะใช้คำพูดนำ
บิณฑบาต ๆ เชือกสีบางส่วนออก ส่วนที่เมฆเชือกสีจะจางลงหรืออ่อนลง ส่วนที่ไม่ได้ใช้เชือกสีก็จะเข้ม
เหมือนเดิม การเชือกสีของเข็ชณะหรือสิ่งไม่แห้ง ซึ่งต้องทำเร็ว ๆ อีกด้วย จึงทำให้เกิดความอ่อน
แก่ในตัวลายเช่นกัน ช่วยให้งานปูนปั้นแบบลงสีที่โบสถ์วัดปากคลองจามแปลกตากว่าที่อื่น ๆ

การผูกลาย ออกลาย

ปูนปั้นที่ซ่อมประตู ซอบหน้าต่างโบสถ์วัดปากคลอง ปั้นเป็นลายกระแสมก นายแป้วผูกลาย
ออกลายง่าย ๆ ลายกระแสมกจึงดูสั้น ๆ นายพิณ อินทาส่ง (ช่างปูนปั้น) เคยออกปากว่า "ลาย
นายแป้วนี้ดูอย่างไรไม่รู้ทำแปลก ๆ แต่ก็สวยดี"

การปั้นลวดลาย เช่นสลัก เนื่องมาจากการที่นายแป้ว เป็นนักแกะสลักเขมรที่มีฝีมือสูง
หาตัวจับยาก เพราะแหงนหวกไถรวกเร็วมาก ลวดลายจึงเป็นแบบใหญ่ที่ง่าย ๆ และง่ายต่อการ
แต่งหวกด้วย

นายแป้ว จะปั้นลายแล้วแรลายไว้ด้วย นายแป้วไว้เส้นที่หวกเขมรเมื่อแกะปลายนิ้วกด
แล้วใช้เส้นในการแรลายแทนการใช้เกรียง" (ประสม สุสุทธิ, สัมภาษณ์)

ทำให้เห็นชัดว่าการที่นายแป้ว เป็นนักแกะสลักเขมรคนเดียว จึงใ้เขาเอาวิธีการมาปรับ
ใช้ในงานปูนปั้นแบบลงสี กล่าวคือ การแหงนหวกเมื่อสลักลายเสร็จ เรียงรอยในแต่ละชั้นก็จะใช้
ซึ่งละลายน้ำไว้แล้ว (เค็มใช้สีฝุ่น บัจจุบันใช้สีผสมอาหาร) หาลงบนหวกที่ "แรลาย" (ใช้มีด
เป็นเส้น) ส่วนจะสลักสื่ออย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะของลาย ส่วนใหญ่จะใช้สีเขมร เนื้อสีจะลงในรอย
เส้นที่แรลาย เมื่อทาสีแห้งชั้นแล้วจึงใช้คำพูดนำบิณฑบาตหรือเชือกสีออก ก็จะ เห็นลวด ลาย
ปรากฏที่หวก (ถาบด้วย) ใ้ชัดเจนทีเดียว

แบบภาพลายปูนปั้น

ภาพปูนปั้นหน้าบัน โบสถ์ทิศตะวันออกของสังฆารามมีภาพและลวดลาย ภาพตอนบนรูปประภา
เห็นภาพพระอิศวรทรงช้าง เอราวัณอยู่ในกรอบสาม เหลี่ยมประกอบด้วยลายกระแสมกด้านข้าง
ภาพตอนล่าง เป็นภาพเจ้าชายสีหะติดะหว่างมาเกิดจะออกบรรพชา มีภาพเทวดาทอมลอม เทวดา
แต่ละองค์คือพิศัย พระอินทร์ (หาเหาะ) จึงมานำทาง มีนายฉันทะจับหางมาลอมละลือติดตาม

ช่องว่างของภาพนั้นเป็นกระหนกทางไหลส่อตลอดออกเป็นระยะ ๆ เขาใจว่าแทนถนนเมต
ภาพเสมือนลอยอยู่บนอากาศ ไม่นับลอยออกจากผนังมากนัก จึงจะการจกวางภาพประกอบ
ลายทำใต้อย่างงดงาม

✓ ภาพปูนปั้นบนบานโสตที่ทิศตะวันตก ภาพตอนบนนั้นเป็นภาพพระพุทธรูปของกัณฑ์เรื่อง ไปรค
นี้จึงวิสัยประหาณปุณมเทกษาอยู่ในกรอบสามเหลี่ยม ลายประกอบข้างนั้นเป็นลายดอกดูหลาน
และกระหนกทางไหล เสียลายที่กระษณะนี้จึงวิสัยอุคตนาชเกือบหมด ภาพตอนล่างนั้นเป็นภาพเทวดา
นั้นประนมมือเรียงตามกันข้างละ 4 องค์ มีแจกันดอกไม้ใหญ่อยู่ตรงกลาง และนั้นเป็นดอกไม้ร่วง
12 ดอก ส่วนนั้นไม่มีลายเขาประกอบ

✓ ภาพปูนปั้นประดับประตูคานหนานนั้นเป็นภาพเทพนม 3 องค์ ผู้ที่ขึ้นจากดอกบัว มีภาพนก
ทางขวางอนประกอบลายดอกไม้อย่างสวยงาม นายแป้วคงใคร่ขบอิทธิพลปะของจีนจึงแพร่หลาย
มาแต่สมัยรัชกาลที่ 3 หนึ่งอันนั้นเป็นลายดอกไม้ ใบไม้ ลายกระเบื้อง เครื่องถ้วยชาม
ลายดอกไม้ของจีนประดับเป็นดอกทานตะวันและดอกบานฉ่ำลงสีมีน้ำเงินก่อนแดงประดับต่างริง ๆ
ปูนปั้นประดับประตูทางซ้ายมือยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ชุมทางขวามือภาพเทพนมก็รับชะลุคภาย
ลายประกอบอื่นชำรุดเป็นส่วนมาก

✓ ภาพปูนปั้นประดับประตูคานหลัง ชุมทางขวามือนั้นเป็นภาพพระนางมีศรีธรรมาโศภิตา
ในป่า มีเสื่อสองตัวบนขวางทาง ภาพที่ใส่ดอกไม้ใบหนึ่งเอียงลง ผลไม้หนักกระหนกความตกใจ
พระนางถึงกับทรุดนั่งประนมมือคารวะอธิษฐานด้วยความกระวนกระวายใจ ชุมทางซ้ายมือเป็น
ภาพชูชกจกกระซากลากสองกุมาร กัณฑ์ ชาลี อุตุนามกลางป่าเปลี่ยว เสียลายที่กระษณะอุคตนาชแล้ว
ส่วนลายประกอบที่ส่งปูนปั้นเป็นดอกบานฉ่ำกลับซ้อนและดอกทานตะวัน

✓ ภาพปูนปั้นประดับคานโสต มีคานคางทั้งหมด 10 ช่อง ชุมคานคาง 8 ช่อง ปั้นเป็น
ภาพเทพนมประกอบทวยลายดอกไม้ ใบไม้ เป็นลายดอกบานฉ่ำ และลายดอกทานตะวัน มีภาพนก
ทั้งแบบของจีนและแบบของไทยเขาประกอบในหัวลาย รายละเอียดของลวดลายจะแตกต่างกันไป
ทุกชุมคานคาง ส่วนชุมคานคางอีก 2 ช่อง นั้นเป็นภาพทนายักษ์ (อย่างเกียรติกฤษ) ลายประกอบ
เป็นดอกบานฉ่ำ

ลวดลายปูนปั้นกรอบประตู กรอบหน้าต่าง ปั้นเป็นกระหนกแบบสั้น ๆ มีลายดอกกุหลาบ
เข้าประดับและลายที่กรอบฐานคอนกลางของหน้าต่างตรงกลางของทุกช่องหน้าต่างปั้นเป็นใบไม้
สลักกับหมากตะแคงความรูปร่างใบไม้แตกต่างกัน ปัจจุบันปูนปั้นตอนล่างชำรุด เนื้อปูนหลุดลุ่ย
ลงมากแล้ว พิจารณาที่ซากอิฐก่อการบำรุงรักษา ความชื้นทำให้ปูนเสื่อมคุณภาพ อีกไม่นานลาย
ปูนปั้นตอนล่างก็คงจะหมดไปในที่สุด

บทสรุปเกร็ดชีวิต

ฝีมือปูนปั้นลายดอกบานชื่น ดอกทานตะวัน ภาพเทพนม ที่โบสถ์วัดปากคลอง เป็นที่กล่าวถึง
และชกอยู่ในกลุ่มช่างปูนปั้นเมืองเพชร โดยเฉพาะวิธีการปูนปั้น นายแป้ว จะปั้นปูนลงไปบนผนัง
ชนิดที่ไม่ต้องร่างแบบและปั้นไต่ราวเร็วมาก ทางวัดเชื่อในฝีมือนายแป้วจึงมีพิธีเซ่นไหว้ที่ปั้นรูป
โต ๆ ก็ได้เท่าที่อยากจะทำ

แต่สิ่งที่ไม่เคยขาดคือเหล้า

ขณะทำงานปั้นปูน นายแป้วจะรินเหล้าใส่ถ้วยเล็ก ๆ เอาขึ้นไปตั้งไว้ข้าง ๆ บนนั่งร้าน
ปั้นปูนไปไหนสักพักสิ่งนี้จะหมดมาชกด้วยเหล้าขึ้นจิบแล้วจึงปั้นต่อ เรียกว่าปั้นปูนไปจิบเหล้าไป
พอหมดก็ลงมาเติม หลังจากปั้นเสร็จในแต่ละวันตกเข็นก็เมาประเท่เคียว

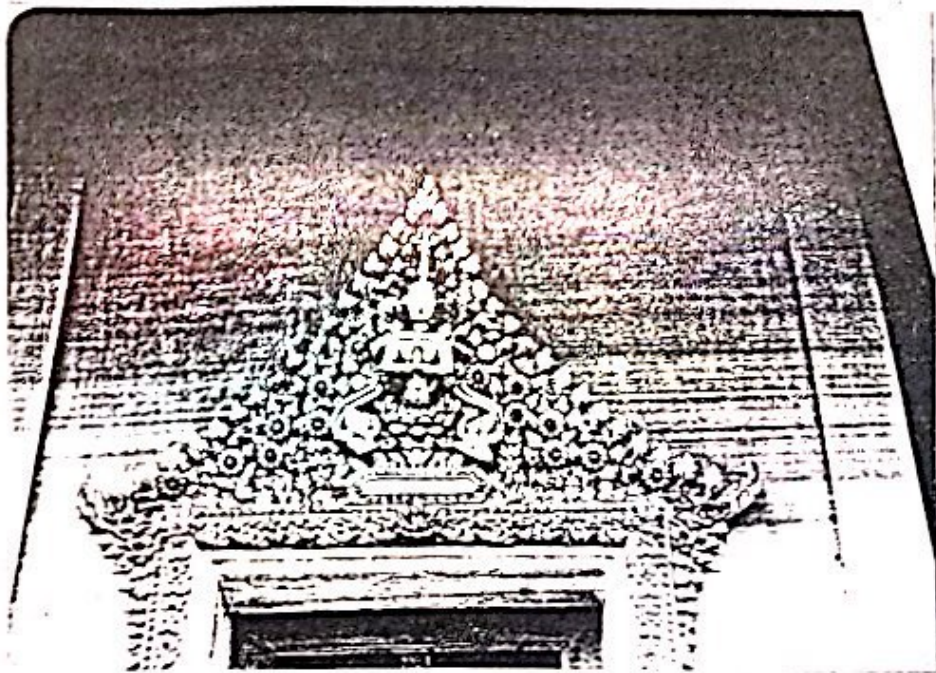
นายแป้วมีภรรยาสองคน คือนางเพชร (พี่) นางหงษ์ (น้อง)

นางเพชรเสื่อชีวิตไปก่อน ภายหลังนายแป้วจึงมาติดกับนางหงษ์ อยู่ด้วยกันระยะหนึ่ง
นางหงษ์ก็เสื่อชีวิตไปอีกคนหนึ่ง ไม่บุตรด้วยกันทั้งสองคน นายแป้วจึงอยู่ตัวคนเดียว เรื่อยมา
ไม่มีบ้าน อาศัยอยู่วัดปากคลองและศาลาคามวาสี ช่วงอายุมากแล้วพักอยู่บ้านเลขที่ 165
คลองกระแชง อำเภอเมืองเพชรบุรี (ใกล้กับศาลาคามวาสี)

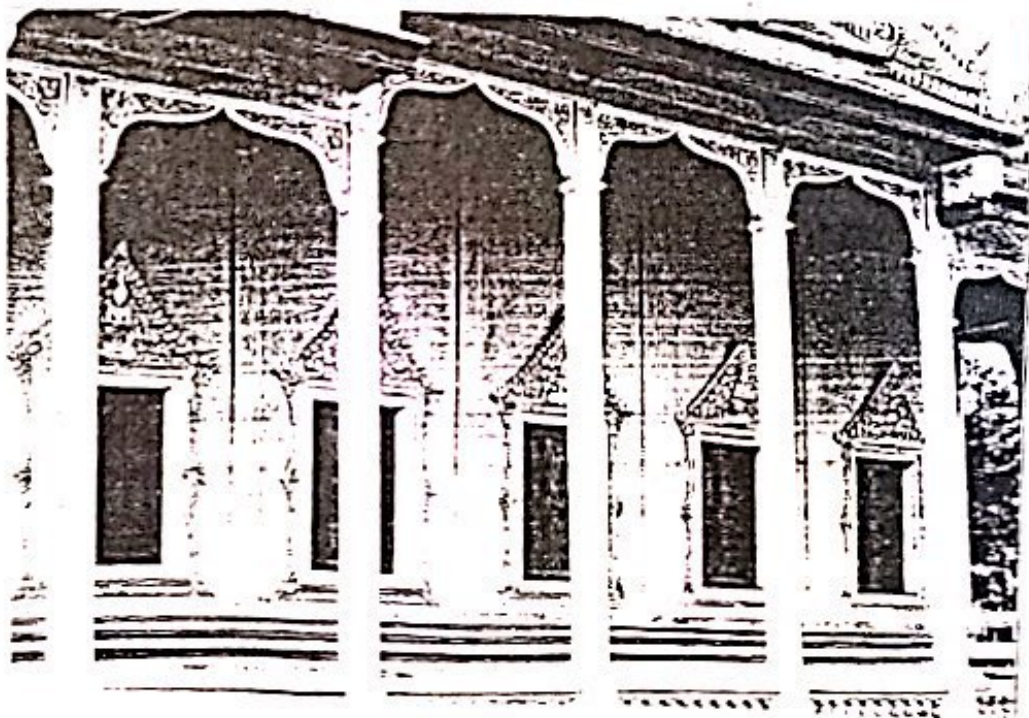
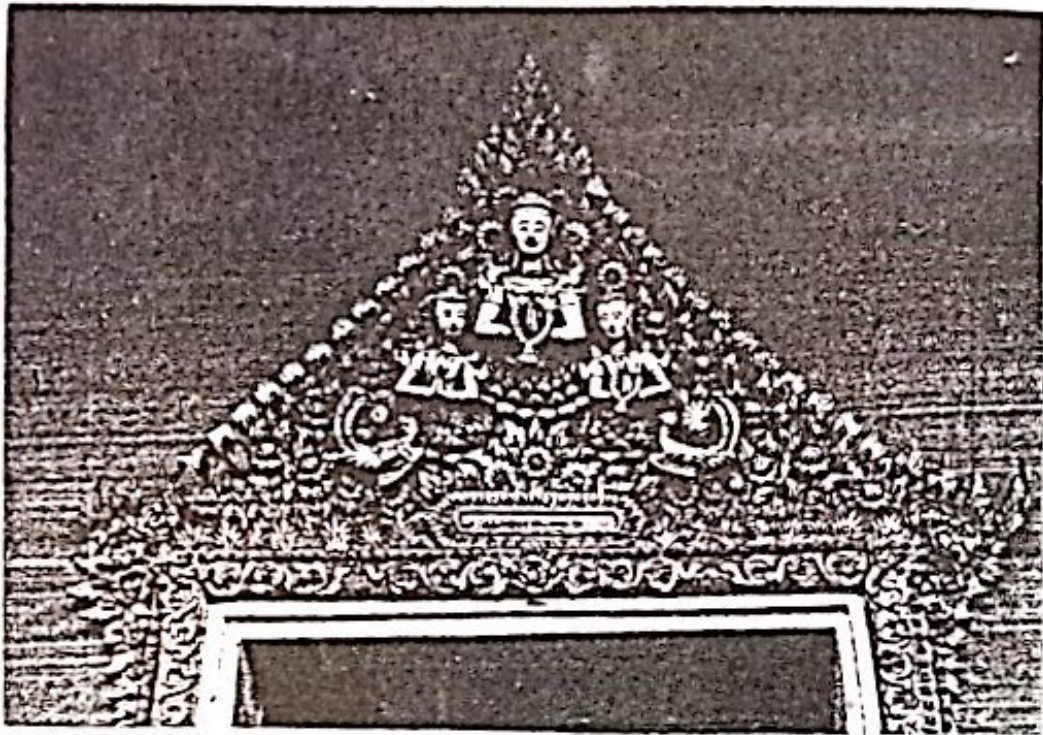
"ตอนที่นายแป้วมาอยู่บ้าน ภรรยาตายไปนานแล้ว นายแป้วพูดโถงใจอยู่บ่อย ๆ ว่า
ขออุทิศตัวให้กับพระพุทธศาสนา จึงได้ใช้นามสกุลว่า "บำรุงพุทธ" นายแป้วจึงพูดความสามารถ
ความรู้สึกลอยๆเต็มที่ โดยมีใจคำนึงถึงราชโคเทเวศน์กับ โคเงินมาขอเป็นค่าใช้จ่ายและซื้อเหล้า
อาศัยชาววัดเป็นบางมือ ชีวิตจึงผูกพันอยู่กับวัดเป็นส่วนใหญ่" (ชีวหงษ์ บุตรลับ, สัมภาษณ์)

ผลงานปูนปั้นของนายแป้วมีไฮ้มอีกหลายวัด แต่ละแห่ง รูปแบบงดงามชนิดที่ถือ
เป็นแบบครูไถ้กันแท้ละ จากการทำเป็นนักคัมภีร์หลายครั้งมาประจำเป็นเหตุให้สว่างปลายของชีวิต
ไม่สู้จะราบรื่นนัก โรคภัยเริ่มคุกคามและที่สุดชีวิตของนายแป้วก็ดับจากลง (พ.ศ. 2488)

ชีวิตของช่างศิลป์ก็เป็นเช่นนั้นแหละ เอาแม่ไม้ใครไต่ คงเหลือไว้แต่ฝีมือ
ผลงานให้เราโคกโคกศึกษากันต่อไป.

ปูนปั้นหน้าทางโบสถ์วัดปากคลอง

มุนป็นวัดปากคลอง

ปูมต้นชุมประคูโบสถ์ วัดหลักหลายชัย¹

ในชบวนศิลปกรรมที่ขึ้นชื่อและขึ้นชอชที่มีอยู่ตามวัดต่าง ๆ ในเพชรบุรี สิ่งหนึ่งนั้น ได้แก่ ลายปูมต้นหน้าโบสถ์ หน้าบันวิหาร หน้าบันศาลาการเปรียญ ปูมต้นชุมประคู หน้าต่าง และปูมต้นฐานพระพุทธรูป ซึ่งมีอยู่มากมาย หลายฝีมือช่างล้วนแล้วแต่สรรค์สร้างขึ้นอย่างวิจิตร นาคูนาชมเป็นอย่างยิ่งและอาจกล่าวได้ว่าศิลปะปูมต้นของเพชรบุรี ได้มีการเสริมสร้างรูปแบบ สืบทอดต่อกันมาไม่ขาดสาย

กล่าวถึงวัดหลักหลายชัย เป็นวัดเก่าอยู่กลางเมืองเพชรบุรี มีกลุ่มช่างและช่างที่มี ชื่อเสียงหลายท่าน หลวงพ่ออดุล จักว่าเป็นช่างฝีมือเอกของวัดหลักหลายชัย และของเพชรบุรี มีลูกศิษย์ลูกหามากมาย วัดหลักหลายชัยมีต้นกำเนิดเนินเกษมเล่นผ่านกลาง โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญอยู่ทางทิศตะวันออก กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาอาปนสถาน อู่ทางทิศ ตะวันตก

และสำหรับคราวนี้ ขอนำท่านไปชมปูมต้นชุมประคูโบสถ์วัดหลักหลายชัย คู่มือหรือว่า เนื้อหา รูปแบบ วิธีการ นาคูนาชมเพียงใจ

ปูมต้นชุมประคูโบสถ์ห้อง 4 ชุม เป็นฝีมือของนายแป้ว บำรุงพุทธ ซึ่งได้อุทิศถวายให้ กับพระพุทธรูปศาสนา ถึงกับใช้นามสกุลว่า "บำรุงพุทธ"

มาเริ่มค้นคูนันทางด้านหน้าโบสถ์

1. ปูมต้นภาพทูนุมาเนชเฑหองนางวานรินทร์ ปูมต้นชุมประคูทางซ้ายมือ ภาพประธาน ภาพประกอบลาย หรือภาพทับลาย นั้นเป็นภาพทูนุมาเนชเฑหองนางวานรินทร์ ในผ้าทอง เชาอังกาศสิงขร ท่าทางอย่างละคร อ่อนละมุนทีเดียว นายแป้วทำเป็นด้าชะโงกจำงามมาก มีวามรป่า 3 ตัว แยกชนผลไม้อยู่ทางซ้ายของภาพ เป็นภาพที่ปั้นขึ้นความขลอะครเรื่องรามเกียรติ์

บัวไทย แจ่มจันทร์, "ปูมต้นชุมประคูโบสถ์ วัดหลักหลายชัย" เพชรบุรี

1 มิถุนายน 2529, หน้า 4

แสดงให้เห็นว่านายเผ้วมีความรู้เรื่องรามเกียรติ์อย่างดี จึงสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นกา
อย่างมีชีวิตชีวา ความเดิมที่ว่า วิรุณจำบัง โดยกกองทัพไปสู้รบกับพระราม วิรุณจำบังสู้ไม่
ก็กำบังตัวหนีไป พระรามจึงใช้ให้หนุมานตามไปสกัดหัววิรุณจำบังมาให้ได้ หนุมานเหาะไปขึ้น
อังกาศ เห็นเหล่าลิงป่าแยกชนผลไม่มากมาย จึงสอบถามรูปร่างป่าเป็นข้าของนางจวานริน
หนุมานจึงถามเข้าไปในด้าเพื่อว่าวิรุณจำบัง จะมาหลบซ่อนอยู่ ถูกรื่นเข้าไปถึงด้าทอง

เห็นอนงค์องค์หนึ่งสลิดนัง

บนบัลลังก์ลีลาทองผ่องใส
ทรงโฉมประโลมละลานใจ
จะพิศโฉมงามนั้นเป็นขวัญตา
ไว้ลับแลแฉล้มแซมซ้อย
สาวน้อยนารักหนักหนา
ชนงเนตรเกศกรรณกลีษา
เสมอลายเรขาที่เขียนไว้
โอษฐ์บางอย่างสีลิ้นจีจิม
เหมือนจะยิ้มขำจิตพิสมัย
ยิ่งพิศยิ่งเพลินจำเรียวใจ
เข้าใกล้สาวสวรรค์จำนรรจา

(บทพระราชโพนธ์รัชกาลที่ 2)

นายเผ้ว ปันโขนานางจวานรินเร่ไค้งามอย่างกับหุ่นเชิด เสียขายที่ของเดิมหลุด
ตกมาและก็ไม่ทราบว่ายหายไปไหน (เดิมยังค้างอยู่ข้างบน) ไค้มีการปั้นเสริมโขนานขึ้นให้
หย่อนความงามลงไปมากทีเดียว

ส่วนลายที่หลังปั้นเป็นนกโหล่นพร้อมกับการเล่ายาวด้วย ไค้สอบถามท่านผู้
หลายท่าน คำตอบตรงกันว่า นายเผ้ว ปันหลายชนิดไม่ต้องร่าง ไม่มีคนเขย ห่านจะปั้นของ
ไปเรื่อย ๆ ลายจึงงามแปลกตา สิ่งหนึ่งที่น่าสังเกตคือ ภาพดอกไม้ ที่ขึ้นแซมตามเชิงผา
นายเผ้วปั้นอย่างดอกทานตะวัน ซึ่งเป็นรูปแบบของท่านโคยเฉพาะ

2. ปู่เป็นภาพวิญญูจำบังมิม ปู่เป็นตุ้มมีระดูจับสัดค้ำหน้าทา ระวามือภาพประธาน
เป็นภาพวิญญูจำบังหลบอยู่ในพองหน้าขนาดใหญ่ หนุ่ฆานโผล่ จับวิญญูจำบังมี ภาพคอนถ่างตาจระเข้
เป็นภาพเหล่านางเงือก 4 นาง แฉกกว่าตักหน้าการตีปี่ดู้หรือ ระหว่ว ตบฆานกับวิญญูจำบังมี
อวาทระหนักคอกใจ

หนุ่ฆานเมื่อโคสังนางวราชรินทรขึ้นสวรรค์อุ้มนางชว้างไปใ้ในเมฆา" แลวก็เหาะลัดความ
วิญญูจำบังก็ออกไป

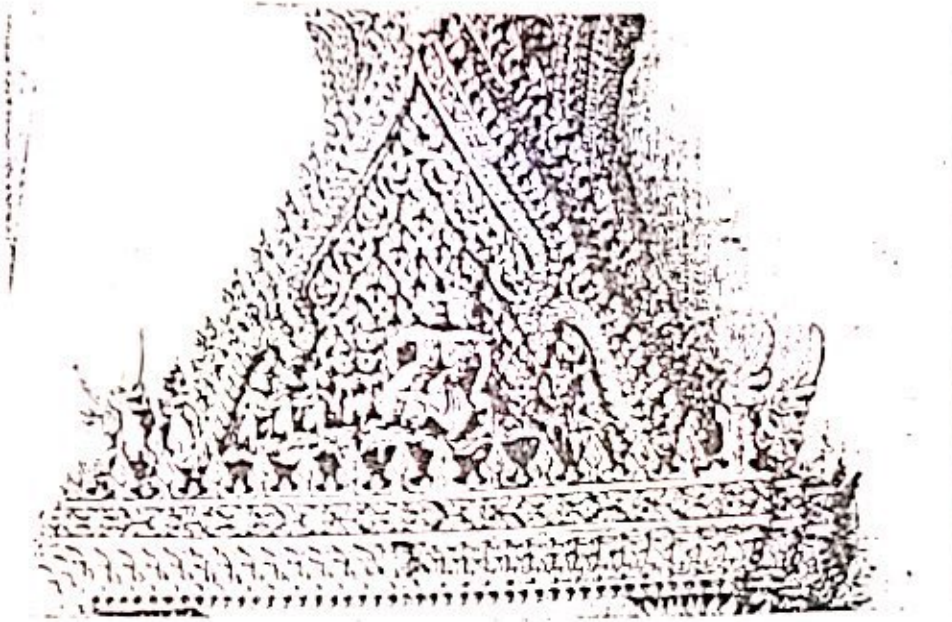
ครั้นถึงงนิลหันท

พว้างเขาตุ๊กกับธธา มหิทธิ
ลศเลี้ยวเห็ดวแลดูไป
เห็นพองหน้าหน้าใหญ่ระมิก
ไม่เคลื่อนกลอยลอยสามสายสมุทร
วาทูบุตรเขมมอสมองหน้า
เห็นวิฑิราธสุธา
จะชื้อชื้อนกาธยาอยู่ในนี้
พิศพลา รนผล มหิทธิคาธาโธม
โจนกระโจนจับพองสองมือชื้อ
เห็นอักษลลศทลขไปโนนที่
ชุนกระษิโศลโลโซวควา

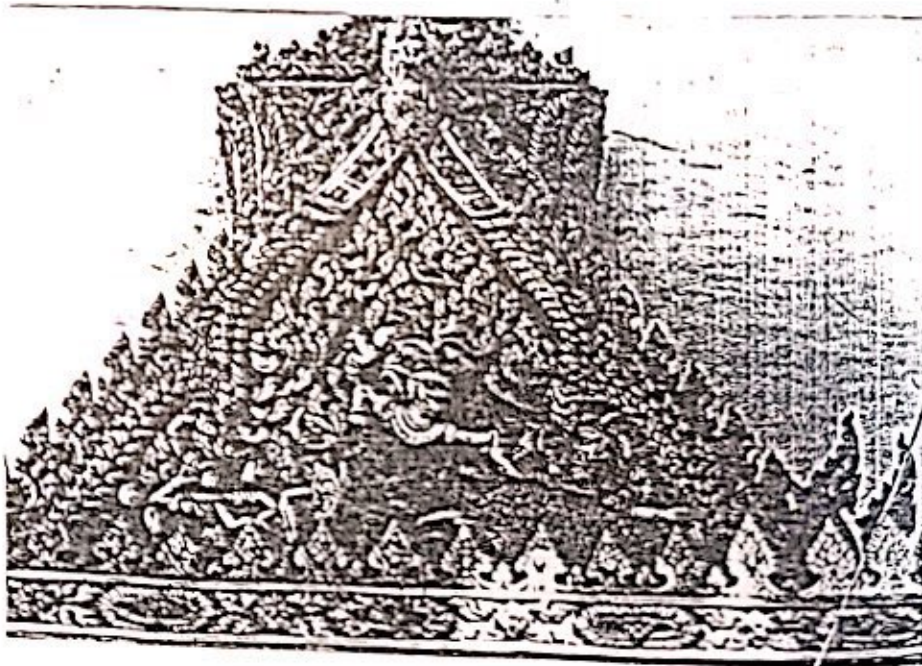
(บทพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2)

ส่วนลาชขึ้นหลังเป็นลาธกนกก้านชคฆานควิโหลเลื้อย มีเส้นแวงลาธเจดีย์ง ลักษณะการ
แวง ลาธแบบนี้ยังไมพบที่ใดในเพชรบุรี ปู่เป็นตุ้มมีระดูชื้องมีอั้งอยู่ในภาพที่ส่งบุรณ

นายเผ่ว บำรุงพุทธ โคส่ากลมีอั้งปุ่นนั้นไว้อวาทหน้าดู น่าชม จักว่าเป็นสมีอั้งขึ้นทฐที่เคิดว
ไม่มีรางวัลสำหรับท่าน แลวก็ดูของงานจระขูไว้วักวว่า ประชาชนคนตูกทลพานเมืองเพชร
ได้แอมมอบรางวัลให้กับท่านแล้ว

ปูนปั้นทูนฐานเสาห้องนางวานรินทร์

ปูนปั้นทูนฐานรอบกับวิรุญจำบัง

ศึกมัจฉกัณฐ์ ปุณฺณินฺทฺระประสูติโอบสัด วัฑฒณฺโกลาชัย¹

ในแวดวงนักนิพนธ์ศิลปกรรมปุณฺณินเมืองเพชร คางก็ออกปากชมเกลาว่าทัศนคติเห็น
กันอย่างกว้างขวาง ว่าถึงฝีมือปุณฺณิน ซึ่งช่างแต่ละคนคางก็พยายามเน้นรูปแบบ ลวดลายที่
พลิกเตล่งแตกต่างกันไป

ชาวเมืองเพชรส่วนมากชื่นชวยกับ งานปุณฺณินมานาน เห็นกันมามากจึงไม่มีใครแสดงออก
ทางความรู้สึกเท่าไรนัก มักจะนิยมชมชื่นกันเงียบ ๆ อยู่ในใจ หุคหุค เล่าสู่กันถึงเบา ๆ

ผู้เขียนบทความนี้มาปุณฺณินเมืองเพชรมาโดยตลอด โค้ชเห็นเกลาหลายสิ่งหลายอย่างใน
งานปุณฺณิน ทั้งรูปแบบ ลวดลาย งดงามตรงศา ครึ่งใจ ไม่น้อยกว่าลวดลายปุณฺณินสมัยอยุธยาเลย
เพื่อให้อ่าน ผู้ชม โค้ชระจางศกในภาพปุณฺณินหลายชุดรามเกียรติ์ ที่ชุมประสูติโอบสัดวัฑฒณฺโกลาชัย
ซึ่งเป็นฝีมือของนายเป๋ว บำรุงพุทธ ช่างผู้มีแนวคิด ความรู้ และความสามารถในฝีมือปุณฺณิน ชนิดที่
คงยกย่องว่า เป็นฝีมือชั้นครูคนหนึ่งของเพชรบุรี

เรามาเริ่มกันอีกครั้งที่ทางบ้านหลังโอบสัด ซึ่งอยู่ติดกับถนนลำเนินเกษม

3. ภาพปุณฺณินศึกมัจฉกัณฐ์

ปุณฺณินชุมประสูติทางขวามือ ภาพประธานหรือภาพกบิลาย เป็นภาพการสปีษุทธระหว่าง
พระรามกับมัจฉกัณฐ์ มีขุนนางทหารเอกร่วมรบอยู่ด้วย ปันเป็นภาพจับอย่างโชนละคร เท้าขวา
พระรามเหยียบเท้ามัจฉกัณฐ์ เท้าซ้ายยกสูง มือซ้ายจับลูกศรอีกเหนียวกัน มือขวาของ
พระรามและมัจฉกัณฐ์ถือคันศร ท่าทางอ่อนงดงามมากทีเดียว เรื่องเดิมที่ว่า หลังจากที่พระลักษมณ์
และไพร่พลวานรถูกศรนาศของอินทรีตีจนตกจนสลบไป พระรามก็ลงเข้าแก้ไขด้วยศรศรพราศ
เมื่อหรรษาศรไม่สามารถทำลายกองทัพพระรามได้ อินทรีจึงรับอาสาหกลกัณฐ์ทำพิธีบูชา
"พรหมาศร" หากเสร็จพิธีก็สามารถปราบรามลักษมณ์ได้หกลกัณฐ์จึงใช้ไหมมัจฉกัณฐ์ไปตัดทางตี
ไว้ก่อน

บัวไทย แจ่มจันทร์, "ศึกมัจฉกัณฐ์ ปุณฺณินชุมประสูติโอบสัด วัฑฒณฺโกลาชัย" เพชรภูมิ

16 มิถุนายน 2529, หน้า 4, 12

มังกรกัณฐ์ทอหว่าพ้อ (กุ่มกกระณ) ถูกพระรามฆ่าตาย ก็โกรธประสาธน์
 ตกทัพออกคอกศึกกับทัพระราม มังกรกัณฐ์ใช้คืนศรหอกโยธาวานรหลายเกลื่อนกลาด จนกระทั่งถึง
 รดทรงจ้องทัพระรามออกสู้รบระยะหนึ่ง มังกรกัณฐ์ก็ถอยออกมาขึ้นครแล้วแปลงไป

สำเนียงเสียงสนั่นครืนครึก

กองทักดัมปนาทหวาดไหว

กองทัพปรีทิสถลไกร

บรรลัยเกลื่อนกลาดทาศา

แล้วกองทัพจักรวิภูวนา

เกราะชากัดงกระหนังมีสา

กลีบสะท้อนซ่อนดอออกมา

ลอยอยู่ตรงหน้าพระอวตาร

(บทพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 2)

ศรของมังกรกัณฐ์มีอำนาจมาก เล่นเอาพระรามถึงกับสะอึก

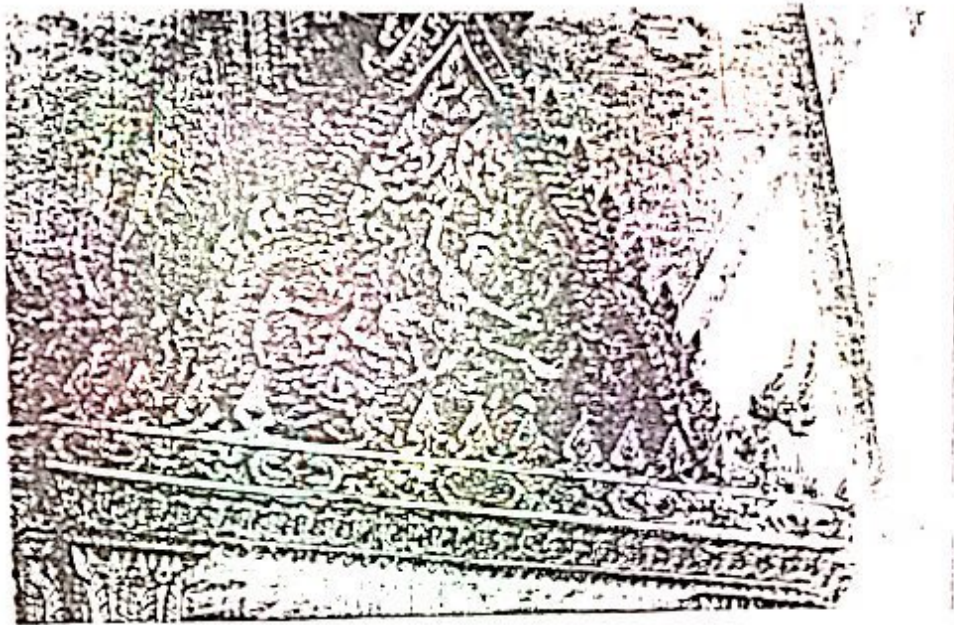
"ศรศักดิ์ยักษานีทาผาด

ยิงเกราะกุชชกเข้าไปได้

ศรกลางทางชั้นฉิลป์ชัย

ยิงแสงแสงไปควยฤทธิ์"

ถูกศรของมังกรกัณฐ์หักปี่เป่าเป็นจุลไป มังกรกัณฐ์เห็นท่าไม่ดี ก็อยู่สู้ไปก็ตายเปล่า
 จึงเหาะหนีไปซ่อนในก้อนเมฆ แล้วนิมิตตัวเอง เต็มไปหังนาคาศ (หมื่นแสนคน) พระราม
 มองดูแล้วก็ไม่รู้ว่าเป็นใคร มังกรกัณฐ์ตัวจริง จึงต้องเสียดสรพรมศาสตร์ ให้ไปตัดศีรษะ
 มังกรกัณฐ์

ปูนปั้นลือการตัญ

ศึกษาศกัณฐ์ครั้งที่ 5¹

ปูมปิ่นชุมประคอบเสด็จพลับพลาชัย

โคเขียนเล่าถึงงานปูมปิ่นชุมประคอบเสด็จพลับพลาชัย ซึ่งเป็นฝีมือของนายเผ่า บำรุงพุทธ ช่างศิลปปั้นชั้นครูคนหนึ่งของเมืองเพชร ท่านโคฝากฝีมือไว้ที่โบสถ์วัดพลับพลาชัย โห่อนุชนรุ่นหลังโคดู โคศึกษา แม้อิทธิพลของท่านจะเป็นอดีตที่เลือนหาย แต่ผลงานยังปรากฏอยู่ เข้าไปชมดูกันอีกครั้ง เพื่อความชัดเจนของรูปแบบ ลวดลาย และเนื้อหาของภาพที่ทรงคุณค่า

ผู้เขียนโคขึ้นไปปูมปิ่นภาพรามเกียรติ์ดูขึ้นมาแล้วถึง 3 คน คือ

1. หม่อมาน เจ้าห้องนางวานรินทร์
2. วิรุญจำบังลม
3. พิกมัจกรกัญฐ์

และที่จะแนะนำในคราวนี้นั้น เป็นปูมปิ่นชุมประคอบเสด็จตามหลังช่อ ทวางซ้ายมือของผู้เข้าไปชม

4. ภาพปูมปิ่นศึกษาศกัณฐ์ครั้งที่ 5

ภาพประธานหรือภาพหลัก เป็นภาพพระรามรบกับหัตถ์กัญฐ์ ซึ่งยกทัพใหญ่มาเป็นครั้งที่ 5 และตอนที่หัตถ์กัญฐ์โกรธจัดหมายสังหารรามและสัวในโค ก็ในเมื่อวงษาคณาญาติต่างล้มตาย ในการศึกเกือบหมดสิ้น จึงโคขอร้องให้นางมณฑิลาหิรัญงนำพิชัย เพื่อนำไปชุบชีวิตเหล่าอักษัมาร น้ำพิชัยของนางมณฑิลาหิรัญงเหลืออกมา หอรกไปดองยักษัมารก็ฟื้นขึ้นมาเข้าทำศึกกับกองทัพ พระรามอย่างหรรห พระรามเห็นคิดสังเตเพราะอักษับางคน เช่น สาส์เคชะ, กุมภกรรณ, มัจกรกัญฐ์, แสงอาทิตย์, มุลลัม, วิรุญจำบัง, หศศิริวันหศศิริธร ฯลฯ ฟื้นขึ้นมามากมาย ทรงครัสตามพิเภก เมื่อทราบเรื่องจึงใช้ให้มุลลัมแปลงกายเป็นหศกัญฐ์เข้าทำลายหิรัญ และโคนางมณฑิลา เป็นเวือ น้ำพิชัยเลยใช้การไม่ได้ กระนั้นแล้วจะไม่ให้หศกัญฐ์โกรธได้อย่างไร กองทัพหศกัญฐ์เข้าทำหน้ากับพลวานรแต่ก็สู้ไม่ได้ หศกัญฐ์โคกลงจากรถหรงหวกชายป่าชวาทวิคันศร พลวานรแตกกระเจาย เล่นเอาพระรามกัษังไม่คิดเหมือนกัน

บัวไวทย แจ่มจันทร์, "ศึกษาศกัณฐ์ครั้งที่ 5 ปูมปิ่นชุมประคอบเสด็จพลับพลาชัย"

เพชรภูมิ 1 กรกฎาคม 2529, หน้า 4

พระศิริโรธโกธกรวิวัชระหีบบาท
 เข้าใจมัจฉัยบองคเจ้าลจกา
 บุณนัประจัญบานหาอุทก
 หึงสองข้างคางเรื่องอุทธี
 จิ่งขึ้นคันครกรก่ง
 พาดสายหมอยเห็นขิวเรี่ยวแรง
 เสียงสนั่นป้าคังพัรธอง
 ทรดูทศกัณฐ์ไม่บรรลือ
 พระธามารไม่ม้วยด้วยศรีศรี
 คิ้วควงใจไม่มีอยู่ในกา
 กุมพินัดชยาบาทพมหามา
 จิ่งขึ้นสาธศิลป์ทรงสำหรับกร
 องค์พระอวตารธำมสมร
 จิ่งเสียงศรีธิงแย่งแผลงหลัน
 ก็ชวาคิ้วธวัชคางแก้งจับัน
 กายนั้นทะลุปรุไปรุ่งไป

เสด็จลงจากราชธดา
 หันเขียนเปลือยเท้าราวี
 ขึ้นเหยียบเขี้ยวทศกัณฐ์ยัก
 คอค้ำเท่ามราธูรอน
 ชักลูกธนูทรงออกจากแล้ง
 ผาดแผลงไปพลันหันใจ
 ก็ถกกองถ่วงนารทเวทไท
 เทียรกรปลิวไปจากอินทรี
 เทียรกรกบิลสินทรี
 กระบี่บาทกราดเกรี้ยวเกี้ยวพัน
 จะสังหารผลาญมนุษย์ให้วอดวาย
 เห็นทศกัณฐ์ก้งศิลป์จะราธูรอน
 คองสาธพรทรงเจ้าลจกา
 แล้วศรีธิงไปก้องทศกัณฐ์

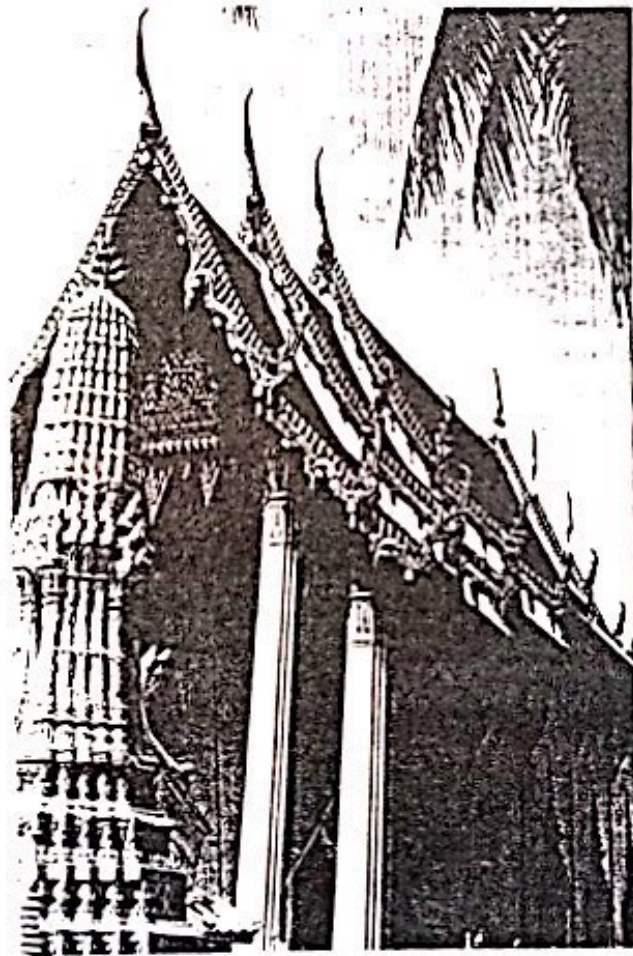
(บทพระราชานิพนธ์ รัชกาลที่ 2)

ปฐมนิพนธ์รามเกียรติ์ตอนนี้ นายเผด็จพร เล่งขี้ น้อย่างน่าชมมาก ไม่ว่าจะ เป็น
 ทรวดทรงท่าทางสวยงามจริง ๆ ทศกัณฐ์นั้นเป็นสีกรเข้าสับยูทธี ลำตัวชวาคหายไปเห็นก้าน
 เดาหลายพื้นหลังชัดเจน อีตัวว่าผู้บังคับใจจะให้เห็นเป็นเช่นนั้น แม้กายจะชวาคแล้วทศกัณฐ์ก็ยัง
 ไม่คายและยังนิพนธ์ภาพพสุวามร 2 ตัว ที่ลังกาสาธโสมน ที่ระงะหลุดหาย มือจับกศพธูยักซึ่งยังมี
 อยู่ที่พื้น แสดงเป็นท่าจับโคคหีเคียว

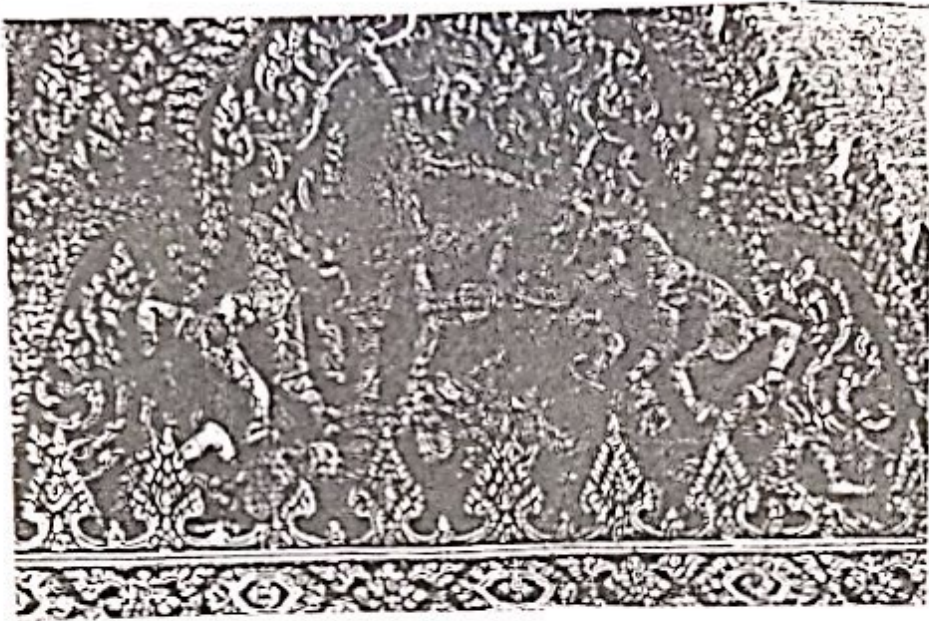
ส่วนลายพื้นหลังนั้นเป็นถนนก้านชดไหลเส้นปลายสะบัดเล็กน้อยและแลลลวไว้วังเดียวมี
 คุ้มประตูที่กล่าวมาแล้ว

บัดนี้ที่ระหะพญาวานรซึ่งขาดหายไปได้มีการปั้นคอขึ้นใหม่และโดยเฉพาะลำตัวหศกษัตริย์
 เติมมันขาด ก็ไปปั้นทอกปูนไว้เต็มเสียแล้ว ผู้หญิง ๆ คงเข้าใจเรื่องราวได้ไม่ละเอียดนัก

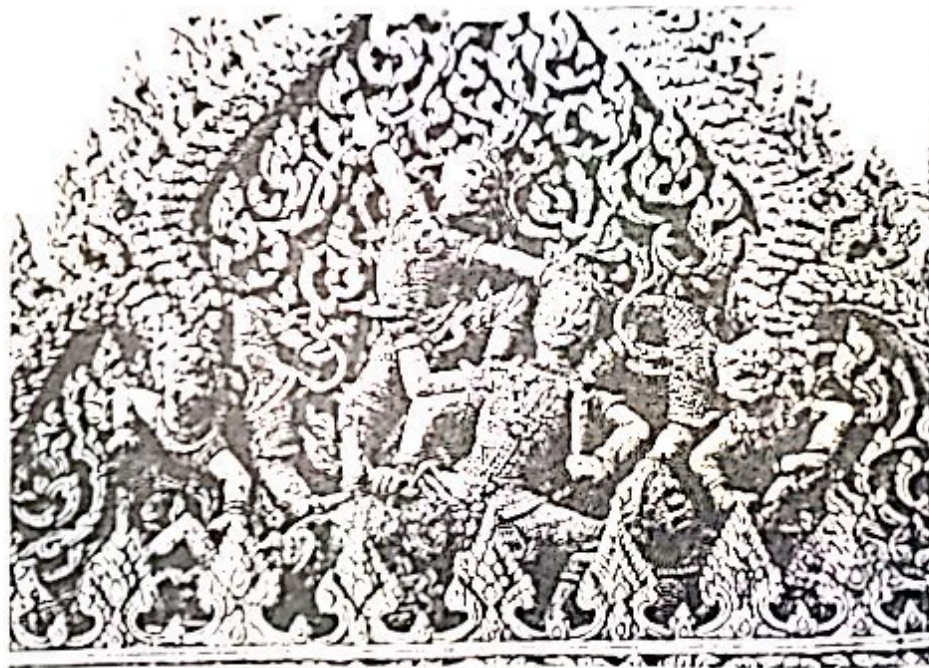
อย่างไรก็ตาม เราต้องขอมรวิว่านายแป้ว บำรุงพุทธ ช่างศิลปินเมืองเพชร
 ได้สรรสร้างงานปูนปั้นตามรูปแบบ แนวคิดของท่านให้เราได้ชมได้ศึกษากันไปอีกนาน

โบสถ์วัดพลับพลาชัย

ปูนปั้นสีทศกัณฑ์ (เทิม)

ปูนปั้นสีทศกัณฑ์ (ช่อมิน)

ปูเป้ประกอบเครื่องด้วย วัตถุทองคำ

สมทนายที่ผ่านมาก่อน ๆ ชาวกำลังแควรวง เอนลู่หลิวตามกระแสดมเหนือ-
ทุ่งกว้าง เมื่อผ่านบ้านวังตะโกจะแลเห็นวัตถุทองคำตั้งเด่นอยู่กลางทุ่งนา เราเลี้ยวรถไป
ตามทางเข้าวัด ผ่านหอระฆัง คุ้ม ศาลาการเปรียญ แลวไปหยุดนั่งตรงเชิงบันได

ท่านเจ้าอาวาสกำลังใส่มืออยู่ใต้ต้นคุ้ม เราเข้าไปกราบนมัสการ กล่าววาทะแจแจ้ง
การมาขอชมวัด ท่านทำเป็นไม่สนใจ "สมเคยมาหลายครั้งแล้ว ปูเป้ที่หน้าบันโบสถ์นั้นสวยงาม
แปลกตา เป็นปูเป้ประกอบเครื่องด้วย ลักษณะเป็นฝีมือของชาวจีน ช่างอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ดีมาก"

ท่านหยุดใส่มือ "จะตามอะไรบ้างละ"

"อยากทราบประวัติของวัดนี้ครับ"

"วัดนี้ไม่มีประวัติอะไรมาก ไม่มีใครจดไว้ด้วย เจ้าอาวาสที่สืบต่อ ๆ มาวัดหลายองค์
แต่เป็นชั่วระยะหนึ่งแล้วก็สึกออกไป ที่จะบอกได้เต็มปากก็มีหลวงพ่ออ่ำ หลวงพ่อเจริญ ท่านทำสิ่ง
ที่เป็นประโยชน์ไว้มาก (หลวงพ่อเจริญเป็นน้องหลวงพ่อบางวัดเขาบันไดอิฐ เล่ากันว่าพิธีกรรมอันศักดิ์
ของทานนั้นศักดิ์สิทธิ์นัก) แล้วก็มาถึงวันนี้แหละ (พระปลัดแสน) อันเทศน์มาก็มีวัดนี้อยู่แล้ว เค็มรอบๆ
วัดมีแคบป่า ไคอินเสียงไก่แจ้ขึ้นคอนเข้านั้นเรียงแซ่ (ไก่ป่า) ถนนหนทางก็เพิ่งจะมีในสมัยหลวงพ่
เจริญ เค็มอาศัยขายเรือตามลำคลอง ก็คลองหัวสะพานตามหน้าวัดไปออกคลองบางครกโนนแหละ
ไปคูมาหรือยังที่วัด ชมดูชน นันก็มีมือเงิน...เอ้า ไปดูกันซิ เกี่ยวอันจะตามไป"

โบสถ์วัดทองคำ เป็นโบสถ์ขนาดย่อม หลังคา ซ้อน 3 ชั้น โบระกา ซ่อมใหม่ ด้านหน้ามี
2 ประตู ด้านหลังมี 1 ประตู บานประตูทั้งด้านหน้าและด้านหลังเขียนลายรดน้ำ ช่างรูปสลบเลื่อน
แท่งที่มองเห็นร่องรอยของภาพ หน้าค่างมี 6 ช่อง ไม่เหลือร่องรอยของลายรดน้ำให้ไค้ดูเลย
ที่เด่นมากคือภาพปูเป้ประกอบเครื่องด้วย

บัวโฮง แจ่มจันทร์, ปูเป้ประกอบเครื่องด้วย วัตถุทองคำ; เพชรภูมิ

เครื่องถ้วย เป็นเครื่องปั้นดินเผาเคลือบ เนื้อละเอียด ผลึกเป็นภาชนะเครื่องใช้
หลายประเภท โถ แก้ว ชาม จาน จานเชิง ช้อน กระโถน กาน้ำ ช้อนน้ำชา และชุดคั้งโต๊ะบูชา
รูปทรงของเครื่องถ้วยมีทั้งแบบจีนและทรงไทยประเภทชามฝา เอ็นแบบที่สั่งสำหรับไทย ใช้เป็น
สำหรับอาหาร ประเภทโต มีมากแบบ เช่น โถรูปเต่ง โถทรงโกศ โถทรงมะเฟือง และโถปริก
ฝาโตก็มีหลายแบบ เช่น ขอกทรงมีร์ ขอกลูกแก้วกลม เป็นต้น

ในสมัยอยุธยาโดยทั่วไปนิยมใช้เครื่องถ้วยจีนทั้งลายครามและลายเขียนสี มีทั้งที่สั่ง
ผลิตและซื้อจากประเทศจีน

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นสมัยที่มีการนำเอาเครื่องถ้วยจีนไปประดับประกอบลายบน
หน้าโบริด ด้วยสีของเครื่องถ้วยทำให้เกิดความงามแปลกตาจากรูปแบบเดิม และเลขนิยมกัน
ทั่วไป

✓ กล่าวเฉพาะที่วัดทองนพคุณ หน้าบันโบริดทั้งด้านหน้าและด้านหลังเป็นปูนปั้นกันไม้
แบบจีน แดกกิ่งก้านออกเป็นเถา ประดับเครื่องถ้วยประกอบเครื่องปั้น มีทั้งชนิดเป็นชาม จาน
และฝาถ้วย ส่วนใหญ่เป็นเครื่องลายคราม ส่วนเครื่องถ้วยสี ประดับไว้เป็นกลุ่มใหญ่ ทำเป็น
อย่างทวงแก้ว มีปูนปั้นมังกรจีนข้างละตัว จะแปลกอยู่เฉพาะหน้าบันด้านหน้าช่วงล่าง เป็นปูนปั้น
พญานาคแบบไทย ใหญ่กว่ามังกรจีน ลงสีไว้งามน่าชมมาก หน้าบันด้านหลังช่วงบนเป็นภาพ
พระพุทธรูปเจ้า และอักษรสาวกซ้ายขวา เครื่องแต่งกายแบบจีน ประดับอินชบนเครื่องถ้วยเคลือบ-
เขียว ประดับอย่างคอกบัวบาน

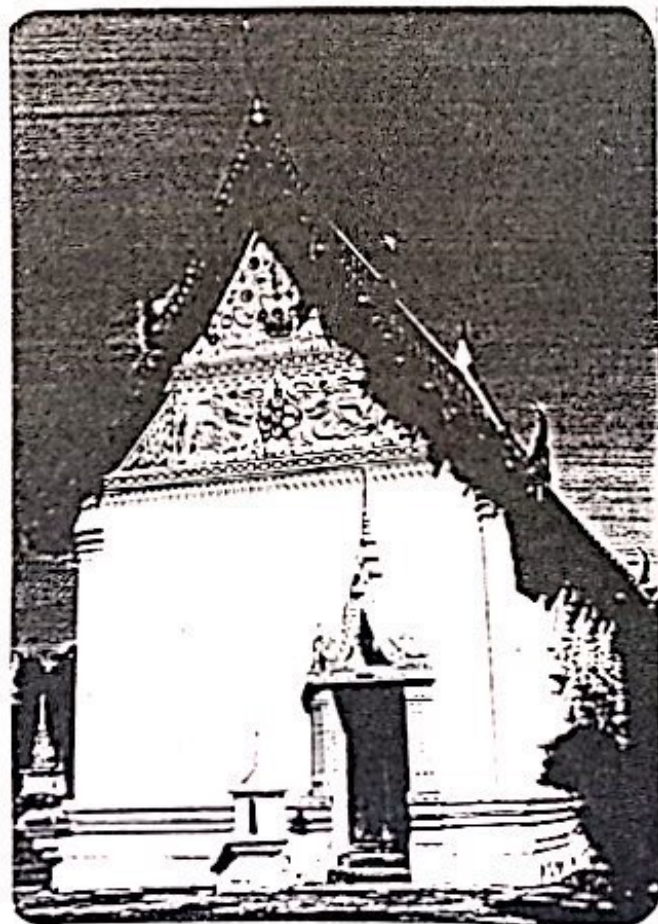
เครื่องถ้วยด้านหน้า บางใบเป็นช่องใหม่นำไปประดับแทนช่องเก่าที่ชำรุด (ท่านเจ้า
อาวาสเลือกซื้อจากกรุงเทพฯ เมื่อครั้งซ่อมศาลาโหล่น้ำ) พื้นผนังลงสีเหลือง หน้าอุคบักนกด
เป็นลายดอกไม้งามประดับด้วยใบเล็ก ทั่วลายลงสีเหลือง พื้นลายลงสีแดง

ขนาดเครื่องถ้วยมี ๔ ขนาด ขนาดใหญ่และขนาดกลาง ประดับแบบข้าวชวาเหมือนกัน
อยู่ตรงกลาง ๆ อีกชอบหน้าบันประดับฝาถ้วยคู่หราวคา

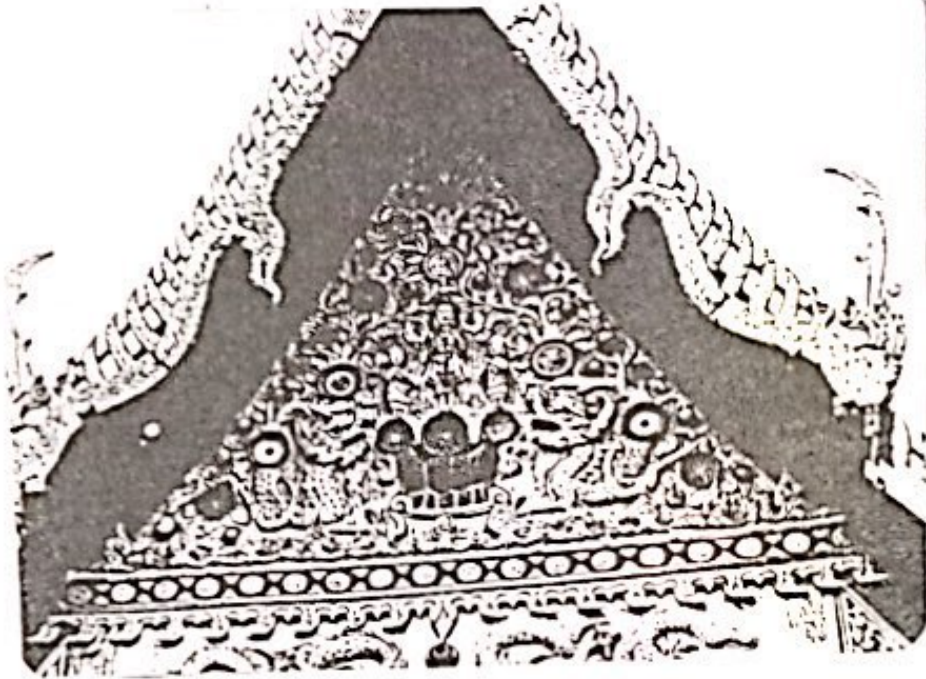
ลวดลายบนเครื่องถ้วย ส่วนใหญ่เป็นลายพันธุ์ทุกขลา หังขโมลายคราม และเครื่องถ้วยสี มีอยู่หลายแบบ หากจะดูรายละเอียดในแต่ละใบคงต้องใช้เวลา ประกอบกับอยู่สูงจึงเห็นลวดลายไม่เด่นชัดมากนัก

ปูนเป็นประกอบเครื่องถ้วยวัดทองนพคุณ นอกจากจะได้เห็นรูปแบบเครื่องถ้วยภาพมังกร ภาพพญานาค ต้นไม้ดอกไม้ม และการลงสีแล้ว ยังได้เห็นถึงฝีมือการปั้น วิธีประดับเครื่องถ้วย ชามจาน คล้ายดอกไม้ที่คล้ายบ้าน ส่วนฝาถ้วยคล้ายดอกไม้ซึ่งมีอยู่

เราลาหลวงพ่อกลับเมื่อใกล้ห้าโมงเย็น เสียงกริ่ง...กริ่ง...ของกระดิ่งใบโพธิ์ ห้อยช่อฟ้าศาลาการเปรียญดังเป็นระระเหมือนเสียงเรียกหาพุทธธรรมที่ลอยห่าง ไท่หวานที่นุ่งอศิกที่ลิ้มเลือน...

ใบเสมาวัดทองนพคุณ

ปูนปั้น วัดทองนพคุณ

ปูมปูมวรรณคดี พระอภัยมณี¹

"ช่างงามเลิศเลอจริง ละเอียดและประณีตเหลือเกิน" เป็นคำกล่าวของหลาย ๆ ท่านที่ได้มาเห็นตัวมีชีวิตมหาธาตุ เพรชบุรี และแม่เต้ชาวเมืองเพชรเอง เมื่อได้มาเห็น ลวดลายปูนปั้นที่วัดมหาธาตุ เป็นอันไม่ใ้ที่จะต้องกล่าวชม "ใครหนอเป็นช่างปั้น มีมือเขา แน่จริง ๆ"

อันว่าวัดมหาธาตุ นั้น นอกจากจะเป็นวัดที่อยู่กลางเมือง มีพระปรากฏหน้าออกแล้ว ยังมีหลวงพ่อก๊กก๊กสิทธิ์ หลวงพ่อกู่ทอง และพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ใ้ได้กราบนมัสการอีกด้วย และที่จะออกกล่าวถึงเสียมักก็คือ ศิลปะปูนปั้นอันงามเยี่ยมในระดั้มือ มีให้ชมมากมายหลายแห่ง เช่น ปูนปั้นตกแต่งรอบองค์พระปรกดิ์ ปูนปั้นหน้าบันวิหารกศ ปูนปั้นหน้าบันพระวิหารหลวง ปูนปั้น หน้าบันพระอุโบสถ ปูนปั้นหน้าบันศาลาอเนกประสงค์ ปูนปั้นระดั้มือเจดีย์พระมหาธาตุ ซึ่งในแต่ละ แห่งยังชี้ให้เห็นถึงยุคสมัยของงานปูนปั้นใ้เหล่าชนโลกอีกอีกด้วย

แต่ที่จะกล่าวถึงนี้ขอจำกัดอยู่เพียงปูมปูมวรรณคดี โยชนวนหน้าบันศาลาอเนกประสงค์ ประดอง ซึ่งเป็นงานปูนปั้นยุคใ้ใหม่ที่มีการปรับปรุงรูปแบบ ลวดลายเข้ามาประสมประสานกันใ้กันอย่างน่าชม

ปูมปูมยุคพระอภัยมณี

ศาลาอเนกประสงค์ ประดอง เป็นอาคารสร้างใหม่ สองชั้นสามมุข และมีมุขเสียบอีก สามมุข หลังคาทรงไทย หิศคะวันออกและหิศคะวันลวดทำเป็นสามเหลี่ยมสามชั้น คำนึงศิลปะ (ออก เป็นคานหน้า) ทำเป็นสองลวดสองชั้น ขนาดอาคาร 40 x 12 เมตร มีระดั้มือใหญ่ 3 ช่อง หน้ากว้าง 110 ช่อง หิศทั้งองชั้นปูนด้วยหินอ่อนออกสีชมพู

บัวไทย แจ่มจันทร์, "ปูมปูมวรรณคดี พระอภัยมณี" เพชรภูมิ 1 ธันวาคม 2531,

ปูมต้นฉบับนี้ใหญ่กว่าฉบับอื่น เป็นภาพปูนปั้นวรรคสี่ นิทานเล่ากลอนชุดพระเอกยี่สิบ
ของกวีเอก "สุนทรภู่" หน้านับล้านลม ปั้นเป็นภาพตัวละครตามเรื่องพระเอกยี่สิบ จับเป็นตอน ๆ
แทนช่องทำ นางหงส์ ตัวละครเด่น ๆ เห็นและรู้ได้ชัด คือท่านท้าวสุทัศน์ ท้าวกรมจักร (ถือแก้ว
แฉมแปง) พระเอกยี่สิบ นางสุวรรณมาลี สี่เลื้อยสมุทร สุกสาคร ขี่เปเลื้อย (สวมหมวกช่วม่านมังกร)

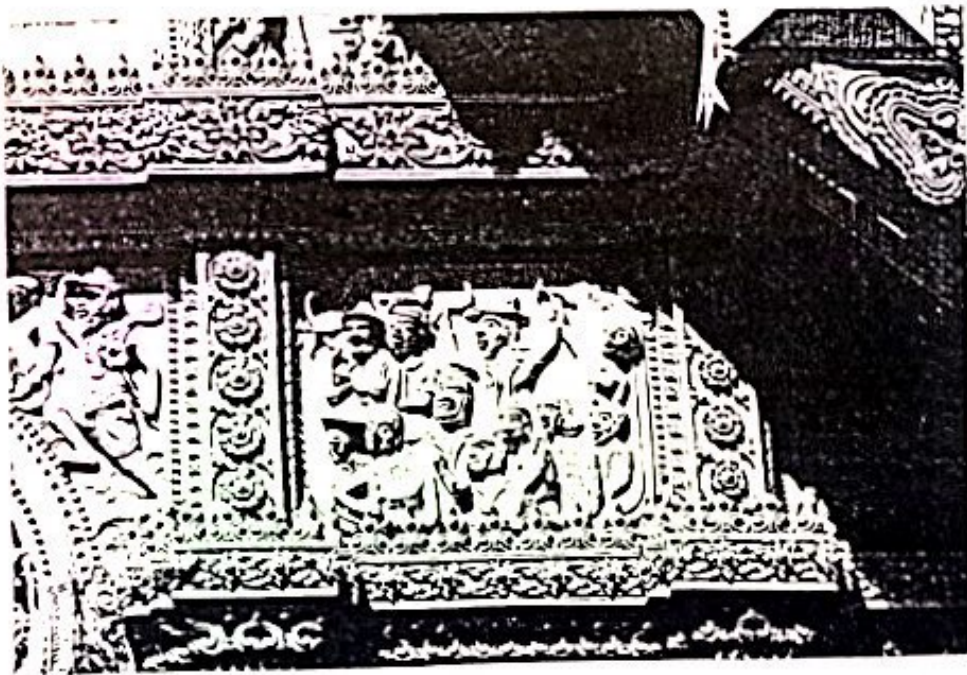
ที่जूว์เสียบเป็นภาพชุด ศรีสุวรรณ สินสมุทร โจรสลัด และตัวละครอื่น ๆ แต่ละตัว
แสดงท่าทาง อากัปกริยา การถืออาวุธ ซึ่งเข้า-พ้นได้สอดคล้องอารมณ์ความรู้สึกลงไว้ด้วย
บางชุดเป็นภาพล่องเรืออุปมาอุปไมยไว้อย่างน่าคิด ประกอบตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น หน้าที่เอา
รูปแบบของลายหลายชุดหลายสมัยเข้ามาปรุงแต่ง เพิ่มรายละเอียดลงไปในลวดลายได้อย่าง
เหลือเฟือ

และหน้านับเดียวกันนี้ มีภาพที่ประวัตินุทรภู่ ตอนเป็นกวีหน้าพระที่นั่งในสมัยรัชกาล
ที่ 2 บวกด้วยเรื่องราวที่โคมาอยู่และเชื่อมช่อกับสาวชาวเมืองเพชร เป็นภาพทศนายเรือ
ภาพคนขึ้นลิ้นศาล ภาพจับสาวคนรักที่ดำเขานาง ซึ่งเป็นภาพทศนายเรือในนิราศเมืองเพชร
(ทองร่วง เอ็มโตะ, สัมภาษณ์)

กล่าวโดยเนื้อหาในรูปของวรรคสี่ ขอมมีอิทธิพลต่อมนุษย์ถึงแก่แจ่มใสเล็ก ๆ ไปจน
ถึงแจ่มใสมหาใหญ่ เริ่มแต่อารมณ์ของแต่ละคน ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติไปจน
ถึงการเมืองการปกครอง ซึ่งมีใช้โดยตัวของมันเองอย่างเดิมา จะต้องอาศัยถึงแนวล้อมคั่น
ประกอบ อย่างปูนปั้นวรรคสี่ชุดพระเอกยี่สิบนี้ ผู้ชมก็ได้รับความเพลิดเพลินกับภาพที่ปรากฏ เช่น
ภาพโศกที่ดูหงุดหงิดตลกขบขันไปลิ่วลิ่วมาคุดพระเอกยี่สิบกับนางเงือกสาวที่มีสี่เลื้อยสมุทร

เป็นภาพล่องที่มองเขี้ยวทศกนิบสองภาษา ยกไม้ข้อมือเขี้ยวเสียงดังสนั่น ไปทั้งเกาะ
หรือภาพปูนปั้นที่ผู้เสียบ ปั้นเป็นภาพคันธนูของนักกีฬาเพื่อประชาธิปไตย หรือภาพการ
ท่ากลางช่วยศักราวอยู่คนใหม่โตเพดานมุขหน้าและภาพประกอบอื่น ๆ ไปเพ่งลึกลับตนเองเด็ก...

นี้เท่ากับเป็นการบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ช่วงหนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ใน 200 ปี-
สุนทรภู่ กวีเอกของไทยและของโลก ด้วยผลงานของกลุ่มช่างปูนปั้นรุ่นใหม่ ที่ใคร่แสดงฝีมือแห่ง
สกุลช่างเมืองเพชรขึ้นไว้ให้เราได้อินชม

ปูนปั้นชุดพระอภัยมณี วิทยาลัยวิชาการศึกษา

ปูนปั้นเทวโลก¹

เรื่องราวบนเทวโลกอันเป็นที่อยู่ของเทวดา มักจะเรียกกันว่า "สวรรค์" ซึ่งมีทั้งชั้น ผู้ครองสวรรค์ส่วนใหญ่คือ หอยเทพ หรือเทวดาทั้งหลาย ถ้าเป็นชายก็เรียกเทพบุตร ถ้าเป็นหญิง ก็เรียกเทพธิดา เทวคาเป็นคำเรียกรวมของเทพบุตรและเทพธิดา

ผู้ที่จะได้เป็นเทวคาอยู่สวรรค์ จะต้องเป็นผู้ที่เคยบำเพ็ญคุณธรรมความดีจาก โลกมนุษย์

ที่บนสวรรค์หรือเทวโลกนั้น มีเทวดาอยู่แล้วมากมาย คนที่ขึ้นไปบนสวรรค์มีฐานะ ต่างกัน ความแตกต่างที่สร้างสมไว้ในโลก ฉะนั้นความคิดของพุทธศาสนา ท่านจึงสอนให้คนทำกุศลกร รไว้ในโลกนี้ เมื่อตายแล้วกลายเป็นเทวคาเสวยทิพย์สมบัติบนสวรรค์อย่างมีสุข (เจ้า สดะเวทิน, 2505 : 52-54)

ปูนปั้นรูปเทวคาจึงเปรียบเสมือนตัวแทนแห่งความดีที่มีมนุษย์ทำกระทำ รูปเทพเทว บนหน้าบันโบสถ์ วิหาร และศาลาอเนกประสงค์ที่วัดมหาธาตุฯ ไคร่กอไกรที่ได้มาชุมนุมเป็นองค์ ศึกษาศรีรังโลกบิณฑบาต หงส์รูป เทวคาที่เด่นสง่าท่าบออยู่บนแผ่นฟ้าอันงาม

ปูนปั้นชุดเทพผู้มีฤทธิ์

ปูนปั้นที่ศาลาอเนก ประสงค์ (วัดมหาธาตุฯ) นอกจากจะมีภาพปูนปั้นชุดพระออกธัมม แล้ว เฉพาะด้านทิศตะวันออกเป็นภาพปูนปั้นชุดเทวโลก หรือเทพผู้มีฤทธิ์ หงส์ตัวเป็นเทพาณะ ชื่ออาวุธ คือว้าวรรณคดีชุดรามเกียรติ์

ชั้นบนสุดของมุขคานนี้ เป็นภาพพระพรหเมธรหงส์ ซึ่งถือกันว่าเป็นเทวคาสูงสุด มีสี่หน้า สี่กร คือธรรมาคร คัมภีร์ ซ้อน หมอนน้ำ ทรงมีพระอิริยาบถปราณีมาก เป็นผู้สร้าง สรรพ์สิ่งต่าง ๆ ใครขอพรเป็นประธานหมด ไม่ว่ายากจะวามาร จึงเกิดเรื่องราวไม่มีที่สิ้นสุด

บัวไทย แจ่มจันทร์, "ปูนปั้นเทวโลก" เพชรภูมิ 16 สิงหาคม 2531,

ร่อนถึงพระอิศวรกับพระนารายณ์ ผู้มีฤทธิ์มากต้องลงมาปราบปราม

ตรงกลางบ้านลมของค่านหนึ่งเป็นภาพพระพิรุณ เจ้าแห่งทะเลและอากาศทรงจรเข้
ถือพัดและบัวบาท ถัดไปเป็นภาพพระขันธกุมาร (โอรสของพระอิศวร และพระอุมา) ทรงนกยูง
ถือธนู คาน เป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม คอด้วยภาพพระกุเวร (เวสสุวัน) ทรงมา ถือกระบอง
หน้าเป็นยักษ์ เป็นอธิบดีของอสูรและรากษส

อีกค่านหนึ่งของมูมบนสุด ป็นภาพพระแมคงคา ทรงเหราถือดอกบัว ถัดมาเป็นภาพ
พระนารายณ์ทรงครุฑ ถือสังข์ จักรตรีศูดา เหตุที่เทพยดาครุฑลงมาเป็นพาหนะให้พระนารายณ์
ก็เพราะเทพยดาครุฑไปลักเอาน้ำอมฤตมาจากเหวคา พระอินทร์ผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นดุสิตลงมา
แย่งน้ำอมฤตกิน เกิดรบกัน แต่เทพยดาครุฑจนวิหระแตก ร่อนถึงพระนารายณ์ต้องเสด็จลงมาปราบ
แต่ก็ไม่สามารถปราบครุฑได้ ที่สุดหาวิธีประหารระหว่างกันคือถ้าพระนารายณ์ประทับนั่งทรงขอมให้
ครุฑนั้นจ้อยสูงกว่า แต่ถ้าพระนารายณ์จะเสด็จไปไหน ครุฑจะต้องมาเข้าตาหนะให้พระนารายณ์

ถัดต่อมาเป็นภาพพระอัศวินหน้าเป็นม้า ทรงมา เป็นพาหนะ ถือคาน เป็นเทพผู้นำ
โลกพรหิมาให้มนุษย์และช่วยกุ่มกษ

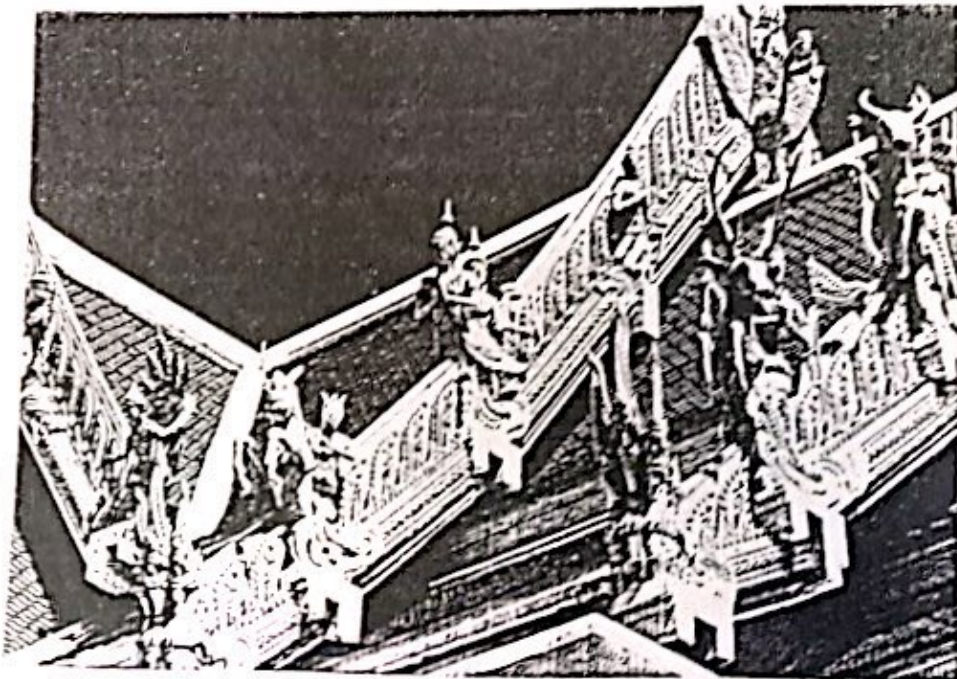
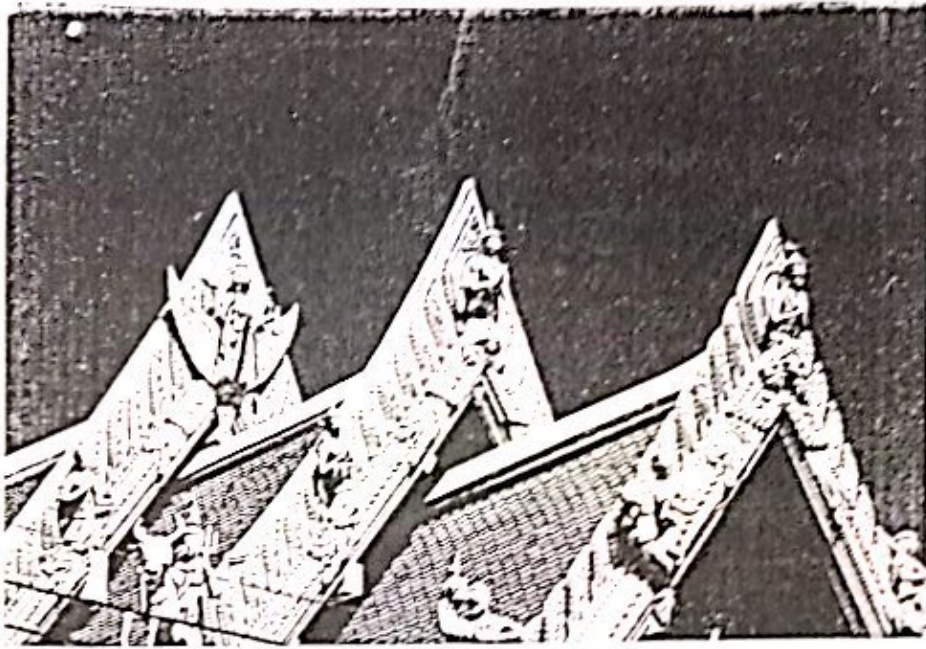
ส่วนมุขลด ชั้นที่สอง เป็นภาพเทพนม คอด้วยภาพพระสุรัสวดีทรงนกยูง (ชายาของ
พระพรหม) เป็นเทพีแห่งความรู้และอักษรศาสตร์ ถัดมาเป็นภาพภรรยาของ (ขมบาล) ทรงฉิ่งสำ
(ควาย) ถือบัวบาทและไม้ขมกัณฑ์ คอด้วยภาพพระอุมาทรงเหรา

อีกค่านหนึ่งของมุขชั้นที่สอง เป็นภาพพระอิศวรทรงโค คอด้วยภาพพระพายทรงมดุก
(ควาง) เป็นเทพผู้ประสิทธิ์ประสาหลอม (เฉลิม พึ่งแดง, สัมภาษณ์)

นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเทพเทวาบนเหวโลกที่ช่างเฉลิม พึ่งแดง บรรจงปั้นแต่ง
ประดับหลังคาอาคารแทนซ่อฟ้าทางหงส์

ที่แน่ชัดก็คือ เทพเทวาในรูปแบบของศิลปะปูนปั้นจากเหวโลก ต่างเสด็จลงมาชุมนุม
กันอย่างมากมายหลายองค์ที่วัดมหาธาตุฯ เพชรบุรี

...และเป็นแห่งเดียวเท่านั้นที่จะหาชมได้

ปูนปั้นซुकเหวโลก วัดมหาธาตุฯ

หิณ อินฟ้าแสง ช่างปูนปั้นชั้นครู¹

ผู้ที่อยู่ในแวดวงศิลปกรรมตามวัดของเพชรบุรี คงเคยได้ยินชื่อ นายหิณ อินฟ้าแสง ช่างปูนปั้นฝีมือชื่อเสียงร่ำลือในหมู่ช่าง หลายท่านคงเคยได้พบเห็น และอีกหลายท่านไม่เคยรู้จัก แม้กระทั่งผลงานที่มีอยู่มากแห่งในเพชรบุรี โดยเฉพาะผลงานปูนปั้น อาจกล่าวได้ว่า นายหิณ อินฟ้าแสง เป็นผู้บุกเบิกการปั้นภาพลอยเทินออกจากผนัง เป็นที่คนตาและมือชกกันมากในกลุ่มช่างเมืองเพชร

นายหิณ อินฟ้าแสง เป็นผู้ที่ไม่ใส่ใจในการแสวงหาความรู้ สนใจศึกษาค้นคว้าวิชาการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ ภาษาไทย (วรรณคดี) ความรู้ทั่วไป และรวมไปถึงงานประติมากรรม ดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง การแต่งหยวก แกะเครื่องสด การวาดภาพ และงานที่ถือเป็นอาชีพก็คือศิลปะปูนปั้น

เพื่อเป็นการคารวะยกย่อง ครูหิณ อินฟ้าแสง ช่างผู้มีความสามารถสูง ที่ใฝ่หาประโยชน์ให้แก่วงการศิลปการช่างของเมืองเพชร ผมใคร่แนะนำผลงานปูนปั้นในจุดเด่น ๆ ของครูหิณให้ใคร่รู้จัก และชื่นชมกัน

ผลงานปูนปั้นที่วัดมหาธาตุฯ

ใครก็ตามหากได้เข้าไปเยี่ยมชมวัดมหาธาตุฯ เป็นครั้งแรกและออกปากชมรูปแบบของปูนปั้นหน้าบันพระวิหารหลวง หน้าบันพระอุโบสถ หน้าบันศาลาหอประชุม และปราสาทใหญ่ภายนอกงามสง่าอยู่กลางเมือง สิ่งหนึ่งที่ช่วยเสริมให้พระปราสาทคู่เคียงงามยิ่งก็คือ ภาพปูนปั้นคกเตงองค์พระปราสาท เป็นฝีมือของครูหิณ อินฟ้าแสง ซึ่งปั้นเป็นภาพยักษ์แบก ลิงแบก คุรุแบก หวงที่หาหาง ซึ่งซัง หะมัททะแบง ลายประกอบเครื่องประดับงามน่าชมนัก จัดเป็นภาพปูนปั้นชุดใหญ่ชุดหนึ่งของครูหิณ ฝีมือของท่านคนหนึ่งถือเอาเป็นแบบด้ายทอดออกมา ศึกษาค้นคว้า หองรวง เอ็มไฮษฐ์ ช่างปูนปั้นฝีมือชื่อเสียงในปัจจุบันนี้

บัวไทย แจ่มจันทร์, "หิณ อินฟ้าแสง ช่างปูนปั้นชั้นครู" เพชรภูมิ 16 กันยายน 2530, หน้า 4

ที่วัดมหาธาตุฯ เหนือ คุรุณ อินทาส่ง ใต้ฝากฝีมือไว้มากกว่าแห่งอื่น อย่างปูนปั้น
ฐานพระในพระระ เบียง ปูนปั้นที่มุมประตูวัด และปูนปั้นหน้าบันนูนพระ เทพสุวรรณ์ ภาวประธม
เป็นปรากฏหายออกลอย เคนออกมา มีฐานนาคขทางออกมารองรับฐาน ประกอบคล้ายกานชด
ที่ประทับกระจงสีดูแวววับจับตา

ผลงานปูนปั้นที่วัดหลักพลายชัย

ปูนปั้นหน้าบันวิหารคันธารราษฎร์หลักพลายชัย ฝีมือครูจะตุ๊คนั้นเป็นที่รู้จักกันดี เป็นตุ๊กที่มี
มีการเฆระภาพมากที่สุด และไม่ค่อยถามหาผู้ปั้นเพราะครูจะตุ๊เขียนชื่อออกไว้มทั้งภาษาไทยและภาษา
อังกฤษ

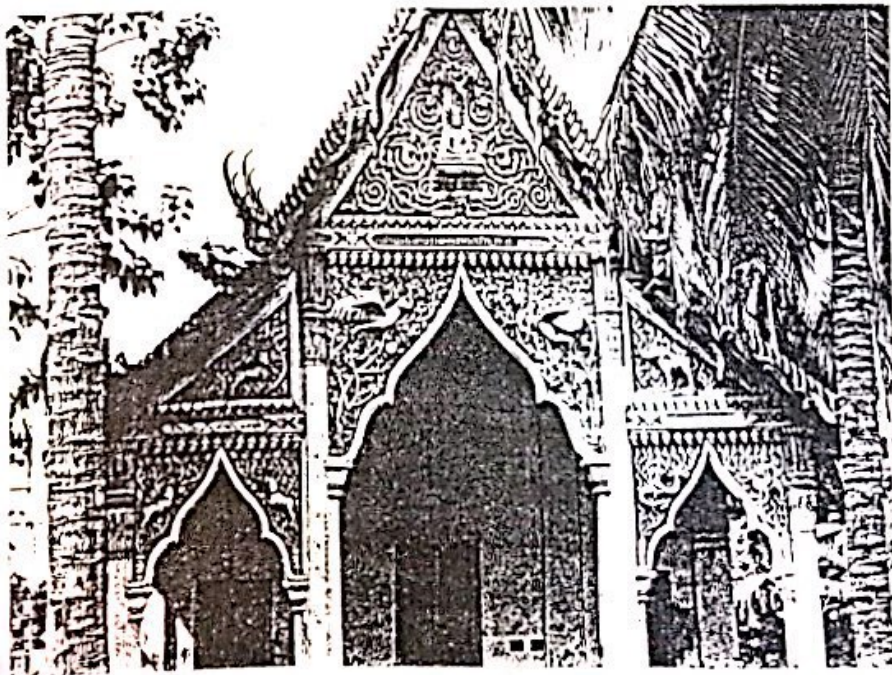
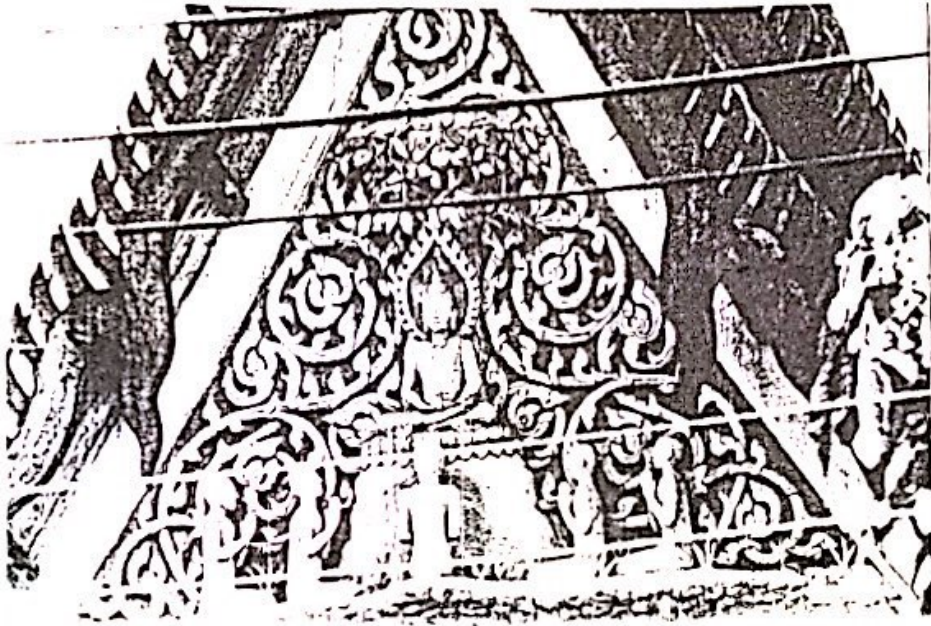
ปูนปั้นหน้าบันวิหารคานหาทิศตะวันออก สร้างความสนใจให้ชุมชนมาก ตอนบนนั้นเป็น
ภาพพระพุทธรูปเจดีย์สี่รูปภายใต้ร่มมหาโพธิ์ คนลอยจากผนังใบโพธิ์ออกเป็นรูปเรียง เป็นใบ ๆ
ใต้ฐานพระพุทธรูปเจดีย์เป็น เกียรติมุขถือกานหลาย เลื้อยลอคเป็นลายกานชดออกซอเป็น เหวคารายรำ
บนสุดออกซอเป็น เหวกลม

ใต้หน้าบันลงมาทำเป็นรูปกุหา ปูนปั้นที่ชีวิตชีวาเพราะปั้นเป็นป่าหิมพานต์ มีทั้งชีวิต
สัตว์ธรรมะและสัตว์หิมพานต์ พวกแมลงก็มีอยู่ในตุ๊กนี้ด้วย คนไม่แตกกิ่งก้านลอคสลบอย่างน่าชม
และนี่ก็เป็นอีกช่วงหนึ่งของครูจะตุ๊ที่พยายามจะนำเอาเรื่องราวที่มีอยู่ในลายสุรคนำ และลายจำหลักไม้
มาตีมาเป็นลายปูนปั้น แม้ว่าความเลื่อมลจะไม้ก็เท่างานคังกลาว แต่ก็ได้ในแนวคิดแก่ช่างปูนปั้น
รุ่นหลังใญ่เป็นแบบอย่าง แม่แก่นักศิลปะเองเมื่อมาชมเห็น ก็ต้องดูกันอย่างพิถีพิถันเพราะกลัวเสีย

ส่วนหน้าปูนปั้นด้านทิศตะวันตก เป็นภาพพระพุทธรูปเจ้าประทานปฐมเทศนาแก่นักจิวดี
ภาพดูสงบเงียบ ไม่หวือหวาเหมือนปูนปั้นด้านหน้า

นี่เป็นเพียงงานหนึ่งและส่วนหนึ่งในฝีมือปูนปั้นของ คุรุณ อินทาส่งศิลปะด้านอื่น ๆ
อย่างจิตรกรรมฝาผนัง คงต้องติดตามชมกันต่อไป

กล่าวได้ว่า คุรุณ อินทาส่ง เป็นช่างศิลป์ที่สำคัญของเมืองเพชรคนหนึ่ง ที่ใช้ชีวิต
อย่างช่างท้องถิ่น หาน เกิดขึ้น ตึกษาทนต์และคายหิน บนพื้นที่เมืองเพชร (พ.ศ. 2515) หานได้
อุทิศชีวิตและผลงานด้านปูนปั้นอันยาวนานในฐานะผู้มีอาชีพทางช่างศิลป์ให้ยกย่องชีวิตด้วยเกียรติ
และคุณความดี ควรที่จะ เป็นตัวอย่างของชนรุ่นหลังสืบต่อไป

ปูนปั้นฝีมือ นายพิณ อินท้านสง

สอย ยิลปกอบ ช่างปูนปั้นผู้มีพลัง!

ในแวดวงของช่างปูนปั้นเพชรบุรี เมื่อออกชื่อช่างสอย ยิลปกอบ แล้วเขาก็เป็นที่ต้อง
รู้จักกันดีว่า เป็นช่างรุ่นเก๋าอาวุโส สมือเยี่ยม ชอบทำงานด้วยตนเองอยู่เงียบ ๆ ผลงานปูนปั้น
ทุกชิ้นเมื่อเสร็จแล้วดูงามเกินเป็นที่สะดุดตา หลายคนต้องหยุดมอง ยิ่งเฉพาะกลุ่มช่างปูนปั้นด้วย
กันผลงานของช่างสอย ดูเหมือนจะเป็นแบบครุ่ที่ทุกคนต้องยกนิ้วก้มคอ จากสิ่งของภาพ ของหลาย
ที่ลองจกจำไว้ เป็นแบบอย่าง

ด้วยดวงตาที่กลมกล่า หนวดเกรงที่เขียวขจีมี ผิวที่กร้านแตก มือที่ใช้เกร็งขึงปากปูน
หยุกชะงัก เมื่อเราเข้าไปขยมือไหว ซึ่งเป็นขณะที่เขาทำงานปูนปั้น เรื่องหุ่ดประวัติเป็นตอน ๆ
บนยอดเขาหลวงคานหินค้อน กานหลังของวิจิตร ไรต์

"ช่างสอยไซไหน"

"มีธุระอะไร" คุยเสียงที่คุ้น เราอึ้งรับด้วยเหงื่อเต็มใบหน้า ผนึกใจที่หอบถี่
จากการปีนขึ้นเขาหลวง

"อยากจะมาขอเชิญช่างสอยไปแสดงการสาธิตงานปูนปั้นเนื่องในงาน 200 ปี
กรุงรัตนโกสินทร์หน้าศาลากลางจังหวัด เพื่อให้ผู้คนที่ชื่นชมในที่มือของช่าง เมืองเพชร
ไม่ทราบว่าช่างสอยมีความเห็นอย่างไร"

ช่างสอยหัวเราะเบา ๆ พร้อมกับกล่าววว่า "อยากดีกว่า ผมขออยู่อย่างเงียบ ๆ
ไม่อยากจะอวดดี ขอโทษนะ ผมชอบอยู่คนเดียว"

"อยากคืออย่างไรอย่างนี้เลย เพื่อได้กรุ่นหลังจะได้เข้าใจ มองเห็นคุณค่าและเกิด
ความรักในศิลปะปูนปั้นของเมืองเพชร"

ช่างสอยนิ่งเงียบ เราก็เลยหลอหยาบไปด้วย

"เอ ผมว่าลองไปทักคนอื่น ๆ ก่อน ผมขออีกสักที"

บัวโรย แจ่มจันทร์, "สอย ยิลปกอบ ช่างปูนปั้นผู้มีพลัง" เพชรบุรี 16 มิถุนายน
2531, หน้า 4.

วันนั้นเรากลับด้วยความลึกลับ รุ่งขึ้นเราไม่ละความพยายาม ไปพบช่างสอยอีกครั้งหนึ่ง เราแทบไม่เชื่อว่าจะเป็นคำตอบที่ง่าย ๆ

"ไปกรับ ผมเห็นใจอาจารย์ที่ถูกสาบแช่ง เขาขึ้นมาหา"

ที่ทะเลกรับ ช่างเมืองเพชร ลองใจดูถูกใจ ซอบใจ จะเอาอย่างไรขอไรบอก ทำให้หงั้นโดยไม่คิดถึงรางวัลใด ๆ ทั้งสิ้น หลายครั้งที่เราเชื่อช่างเหล่านี้เพื่อการสำคัญ ทานมาแต่คงกันอย่างเต็มที่และเต็มใจ

ช่างสอย ศิลปกรอบ อยู่ที่บ้านลไร่ส้ม อ.เมือง จ. เพชรบุรี ปัจจุบันอายุ 62 ปี ยังคงทำงานปูนปั้นอยู่อย่างมีพลังทางการสร้างสรรค์

เริ่มการศึกษาครั้งแรกที่โรงเรียนวัดท่าแก้ว ซอบวิชาวาดเขียน อาศัยถ้ำธารามเกียรติ์ จากช่องบุหรี่ปุ๋ยรานกอินทร์เป็นแบบ ภายหลังได้ขอเป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดพระนอน ได้ศึกษาลวดลายไทยจากตุลาธรณ์ และศึกษาลวดลายไทยเพิ่มเติมจากผลงานเก่า ๆ ของช่างเมืองเพชร

"ไม่เคยคิดว่าจะมีอาชีพทำงานปูนปั้น ผมมัน เป็นแบบครูที่กล้าจำ ไม่เชื่อครูสอนอย่างจริง ๆ จัง ๆ เหมือนคนอื่นเขา"

หลังจากลาสิกขาจากสมณะเพศแล้วได้ทำงานอยู่กับลุงสูงพูน กลิ่นอุบล หังการ เขียนภาพเขียนลาย แกะสลักไม้ ปั้นปูน มาโดยตลอด

"ผมมีคิดว่า ผมจะทำงานตามแบบโบราณของ เมืองเพชร ใครเริ่มก็รู้นี่คือลักษณะ ลวดลายเมืองเพชรผมไม่ทิ้ง"

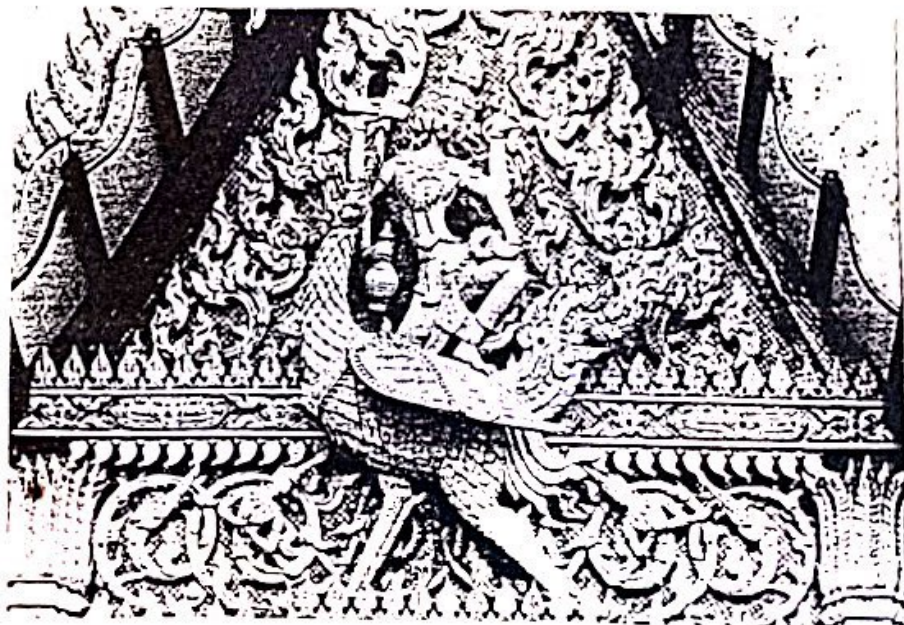
ผลงานปูนปั้นของช่างสอย ศิลปกรอบ มีอยู่มากมายหลายแห่งหลายที่ล้วนแล้วแต่จับบอกถึงพลังของภาพ ของลายทรงกลม อ่างภาพปูนปั้นหน้าบัน โบสถ์วัดสว่างประเสริฐ ศาลาทิศตะวันตก เป็นภาพพระพรหมทรงหงส์ หาดทางของพระพรหมนั้นอ่อนงามน่าชมผสมผสานกับของงูสลุอวยแทน หามกลางลายกนกที่อ่อนพลิ้ว หนักระดับด้วยกระจกสีฟ้า ทำให้ปูนปั้นบนหน้าบันขาวสว่างน่าชมยิ่งนัก

ไม่ว่าใครจะคิดอย่างไร จะชื่นชมกับความงามของงานปูนปั้นในรูปแบบที่เฝ้าดูหรือไม่
ลองติดตามชมผลงานปูนปั้นฝีมือช่างสวย ศิลปกรอบ กับอีกสักครั้ง นะละฝีมือช่าง เมืองเพชรนะ ๗

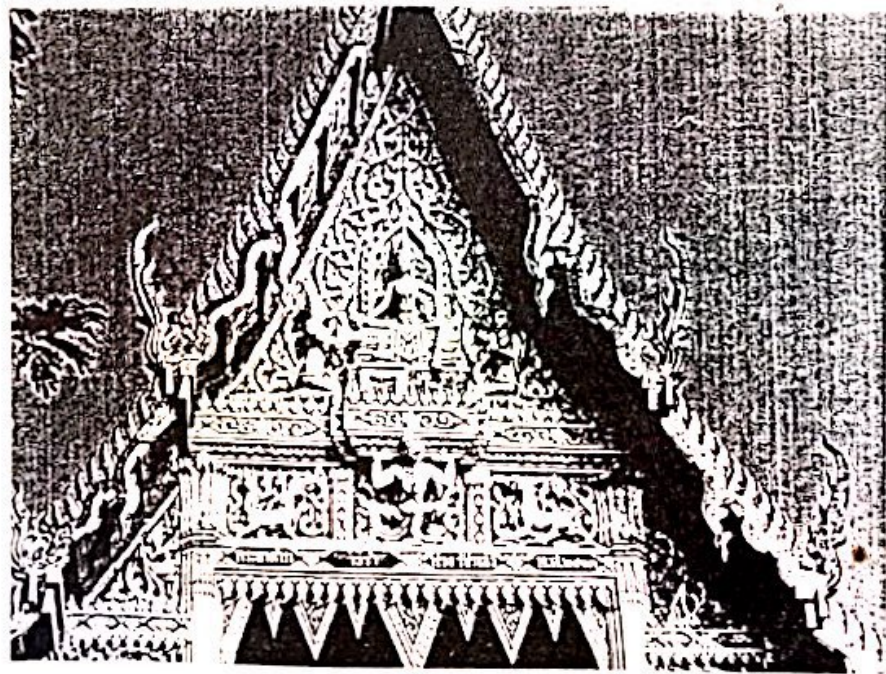
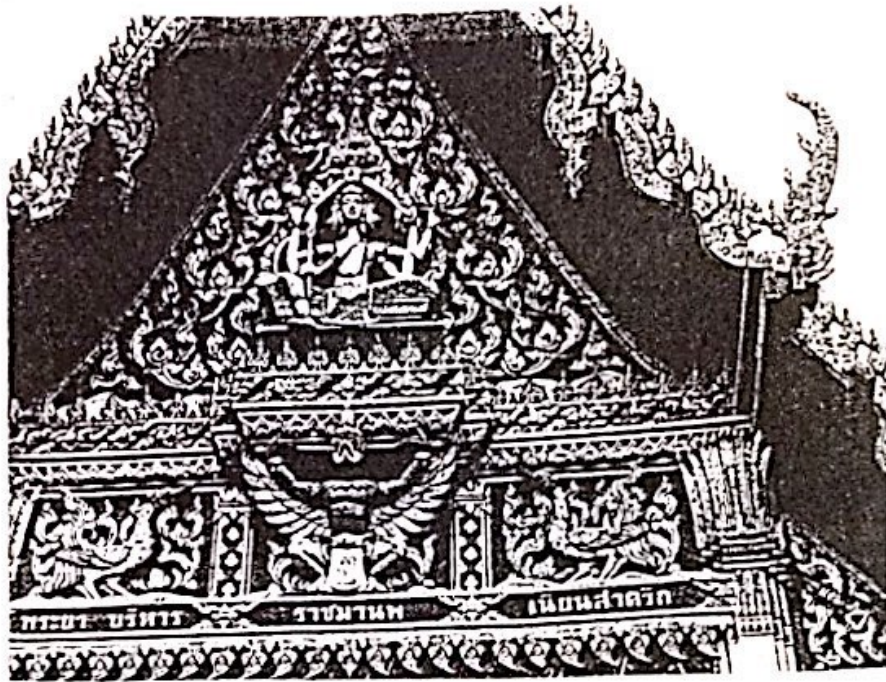
อย่างไรก็ตาม ช่างสวย ศิลปกรอบ กับภรรยาคู่ชีวิต ยังคงช่วยกันทำบุญ ปั้นปูน อยู่อย่าง
มีรู แกะก่แกะน้อย ภายหลังแกะศิลปะ ภายหลังแกะความเจ็บ ที่เปี่ยมไปด้วยความสุขของช่างแม่สื่อ

ช่างสวย ศิลปกรอบ (คนกลาง)

ฝีมือ ช่างสวย ศิลปกรอบ

ฝีมือ ช่างสอย ศิลปทอ

ทองร่วง เอมโษษฐ์ ช่างฝีมือศิลปะภาคกลาง¹

วันที่ 8 พฤศจิกายน 2486 คือวันเกิดของทองร่วง เอมโษษฐ์ ซึ่งเป็นวันธรรมดา ๆ ที่ไม่มีประวัติเล่าขานถึงปรากฏการณ์ใด ๆ ในวันนั้น ชีวิตของเขาเหมือนกับชีวิตของเด็กบ้านนอกทั่วไป เมื่อเติบโตก็เข้าโรงเรียน และเรียนจบชั้นประถมศึกษาที่สี่

จากนั้นก็มาเป็นสามแถว เรียนนักธรรมตรี โท เอก และศึกษาเขียนภาพลายไทยจากพระมหาเสวก จันทรแดง จากบ้านสวน สมุทรสงคราม เขาย้ายมาอยู่กับพระมหาเสวกที่วัดมหาธาตุฯ เพชรบุรี เข้าเรียนภาษาบาลีและเมื่ออายุย่างเข้า 18 ปี ณ เพชรบุรีได้นัดได้ผลักคันให้ นายทองร่วง โค้ชกับนายพิณ อินท้าวแสง ช่างปูนปั้นผู้มีชื่อเสียงของเพชรบุรี คัดหน่วยก้านทองที่ และแววช่างศิลป์ นายพิณรับเขาเป็นลูกศิษย์ ด้วยความมานะพยายาม นายทองร่วงก็ได้ใช้ชีวิตเดินไปตามถนนของงานปูนปั้นอย่างไม่ไหวหวั่น

ผลงานปูนปั้นช่วงแรก

วัดมหาธาตุฯ คือจุดเริ่มต้นในชีวิตของงานปูนปั้น เขาทำด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นเปี่ยมด้วยพลังแห่งความรักและศรัทธา พยายามศึกษางานปูนปั้นชั้นครูที่มีอยู่ในเพชรบุรี จดจำทุกสิ่งทุกอย่างแล้วนำมาปรับปรุงงานตามแนวความคิดของตน

ปูนปั้นฐานพระพุทธรูปทรงเครื่องในพระระเบียงวัดมหาธาตุฯ เป็นผลงานชุดแรก ปั้นเป็นภาพยักษ์แบก ลิงแบก ครุฑแบก ประกอบลาย เขาทำคามแบบครู งดงามจนแทบแยกไม่ออกจากโครงโลหะของกรุโครงโลหะของศิษย์

ปูนปั้นหน้าบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพลับพลาชัย มุขหน้าคานาศิเหนื่อเป็นผลงานชิ้นแรกที่รับเอง ออกแบบเอง ปั้นเอง เขานำเอาลายพิมพ์ชื่อหางโค จากวัดใหญ่สุวรรณาราม มาเป็นหลักในการออกลาย นายพิณ ถึงกับออกปากว่า "ร่วงทำแปลกคี่นี้ ดูสวยคี่เหมือนคี่นี้"

บัวไทย แจ่มจันทร์, "ทองร่วง เอมโษษฐ์ ช่างฝีมือศิลปะภาคกลาง" เพชรภูมิ

1 สิงหาคม 2529 หน้า 4, 11

ความคลั่งคลายของงานปูนปั้น

จากการที่ได้ทำงานปูนปั้นในหลายแห่ง ความชัดเจนที่เพิ่มมากขึ้น เขาเริ่มคิดคำนึงถึงรูปแบบ เนื้อหา แม้บางครั้งจะเน้นลวดลาย แคเล็ก ๆ ลงไปในผลงาน หองรวง พยายามจะสอดแทรกแง่คิดลงไว้ด้วย หากดูผลงานของเขาอย่างพิจารณา

ปูนปั้นฐานพระพุทธรูปอุทอง หน้าวิหารเสกวิศุมหาธาตุฯ ปั้นเป็นภาพยักษ์แยก ครุฑแยก รัศมีหัวหน้าที่มีเครื่องทรง เครื่องประดับเต็มยศ แยกฐานพระอยู่ชั้นนอก ซึ่งเป็นชั้นที่เบาที่สุด (คู่ท่าแยก) แต่มายังมีพิศฐานากซึ่งมีพิศมากเสียอีกด้วย ส่วนฐานชั้นที่ลึกเข้าไป ปั้นเป็นพลยักษ์และคนสาวมัญญ์ แยกฐานพระที่ต้องใช้ทะลวงอย่างหนัก บางตัวถึงกับต้องใช้หลังค้ำจนตัวโค้ง ไม่เจ้เท่านั้นยังมีพิศฐานาก (อสรพิษ ผู้เขียน) เลื้อยพันกันล้อมอยู่รอบนอกอีกด้วย

ปูนปั้นหน้าบันศาลาการเปรียญวัดเขามัน ไคอิฐ คำภีร์ใต้ จากการที่เขาเคยไปเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์วัดบางขวาง นนทบุรี ทำให้เกิดแนวความคิดว่า ภาพจิตรกรรมยังทำเป็นเรื่องได้ ปูนปั้นก็น่าจะทำได้ เขานำแนวคิดนี้มาปรึกษานายพิศ "ก็ลองทำดูซิ" "ทำคอนไหนดีละ" นายพิศก็บอกว่า "ไหน ๆ จะทำแล้วทำดูใหญ่เสียเลย เอาคอนหกตัวที่ออกศึก อยู่แถว ๆ จะทำไหวหรือเปล่า จะว่ากลอนให้ฟัง"

รถเออรถที่นั่ง	บุษบกบัลลังก์คั้งครเหง่าน
กว้างยาวใหญ่เท่าเขาจักรวาล	ยอกเชื่อมเหี่ยมวิมานเรืองแสง
กุ่มวงกงหันเป็นควนคว้าง	เหี่ยมสิงหวิงวางข้างละแสด
สารดีชั้ขั้เขาคงแดน	พื้นแผ่นจินกระเด็นไปเป็นจุน
นทีที่ฟองนงระลอก	คลื่นกระฉอกกระฉอนชลชนชุ่น
เขาพระสุเมรุเอนเอียงอ่อนละมุน	อานนทัญจนินคานสะห่านสะเทือน
หวยหาญโหรงก้องกัมปนาท	สุธาวาสไหวหวนลั่นเลื่อน
บุคบังแสงสุริยันตะวันเดือน	กลาคเคลื่อนจักรงจักรงมา

ภาพปูนปั้นชุดรามเกียรติ์ ตอนหกตัวที่ออกศึก จึงปรากฏให้เห็นที่วัดเขามัน ไคอิฐด้วยฝีมือความสามารถในชั้นเชิงของงานปูนปั้น หัตถ์ของทพณ์ผู้เลือนคัจจุจแผ่นดินจะดลมเสียดจริง ๆ

กรุงเทพฯ 200 ปี

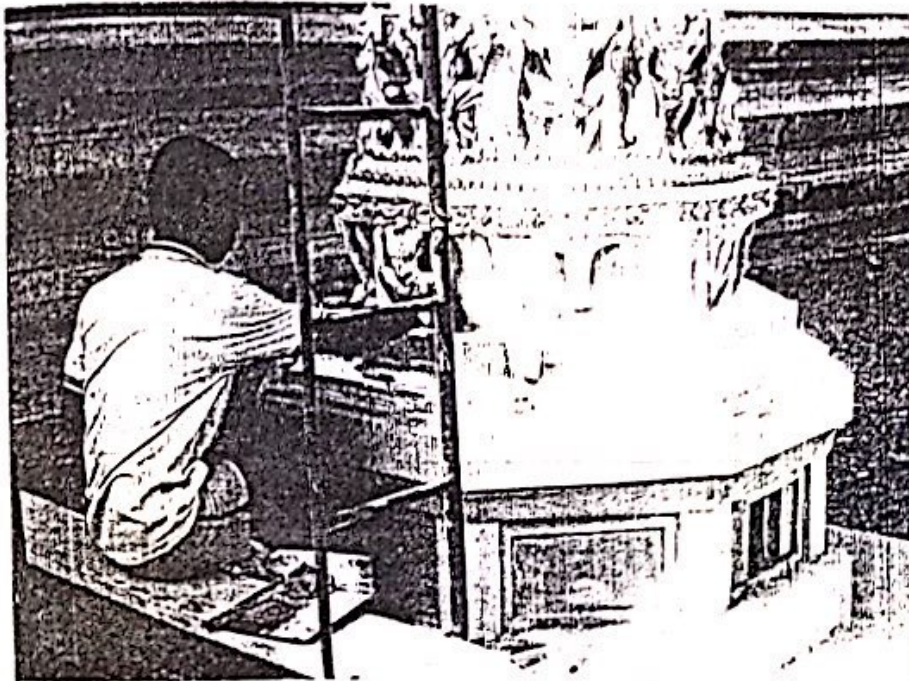
ทองรวง เอ็มโอสถ์ ในฐานะช่างปูนปั้นเมืองเพชร ไปปรากฏชื่อเสียงเมื่อได้รับการยกย่องจากกรมศิลปากร ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญช่างบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง ในคราวฉลอง 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เขานำช่างจากเพชรบุรีไปร่วมการบูรณะอยู่ด้วยถึง 200 คน เป็นการประกาศให้ทราบว่า ช่างเมืองเพชรมีฝีมือปรากฏชื่อไปประวัติการซ่อมครั้งฉลอง 200 ปีกรุงเทพฯ

ทองรวง เอ็มโอสถ์ ในวันนี้

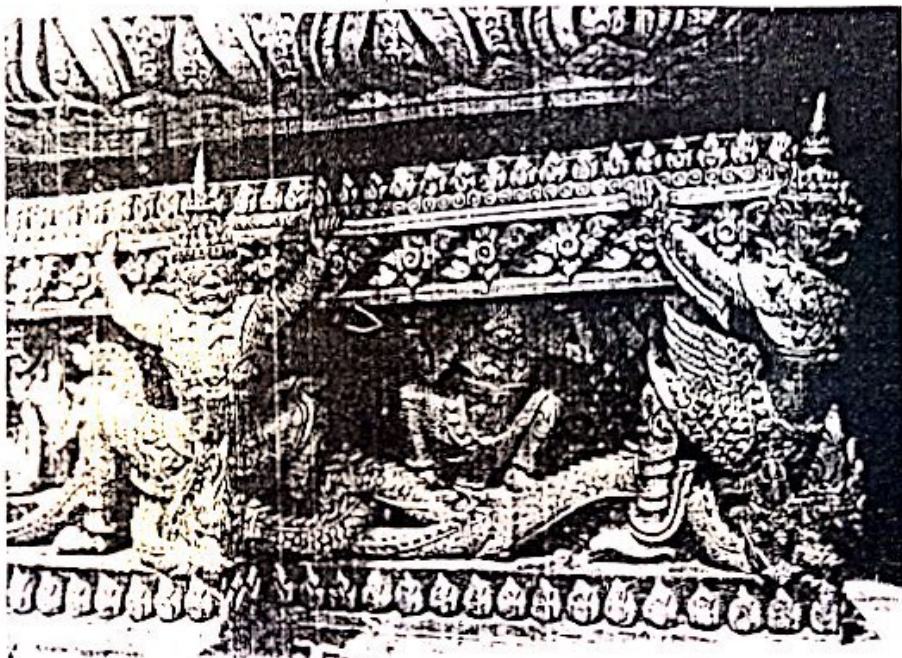
วัยอายุ 42 ปี วัยที่ผ่านงานปูนปั้นมาอย่างหนัก หลายคนรู้จัก หลายคนเดินสวนทางอยู่กับเขา ชีวิตของเขาเรียบง่าย ทุกจากมคทาย เขาพักอยู่ที่ 178 ค.หนองโสน อ.เมือง จ.เพชรบุรี เขาไปสอน ไปสาธิต งานปูนปั้นแก่นักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษาที่วิทยาลัยครูเพชรบุรี ในแต่ละภาคเรียนอยู่เป็นประจำ เขาเสียสละเวลาเพื่อการศึกษา เพื่อถ่ายทอดงานปูนปั้นด้วยความตั้งใจจริง (ทองรวง เอ็มโอสถ์, สัมภาษณ์)

ในปี 2528 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ยกย่องให้นายทองรวง เอ็มโอสถ์ เป็นช่างฝีมือดีเด่นภาคกลาง และในวันที่ 21 สิงหาคม 2529 ที่เจตน์เจตน์ ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูเพชรบุรี ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นวิภาคกลางวัดมหาธาตุฯ เพชรบุรี ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จะจัดงานเชิดชูเกียรติให้แก่ นายทองรวง เอ็มโอสถ์ ณ วิทยาลัยครูเพชรบุรี

เช่นนี้แล้ว เราจะไม่ลองเจอกันเวลาไปคู ไปรู้จัก ไปร่วมกันยกย่อง คนดีที่มีมือของเมืองเพชรก็ช่างเชี่ยวชาญหรือ

ช่างทองรวง เอมโษษุ

ปูชนียฐานพระ วัดมหาธาตุฯ

เฉลิม หึงแดง ช่างปูนปั้นหนุ่มไฟแรง¹

ผมรู้จักกับ เฉลิม หึงแดง เมื่อครั้งที่ผมพานักศึกษาไปชมศิลปกรรมวัดคงคาราม เห็นเขากำลังปั้นฐานพระรูปพญานาค อยู่ที่หน้าโบสถ์ (ปางนาคปรก) แวบไม่เชื่อสายตาเลยว่านี่คือช่างปูนปั้นฝีมือเยี่ยม คนหนึ่งของเมืองเพชร เพราะรูปร่าง หน้าตา ท่าทาง สงบเสงี่ยมคนหนุ่มแน่นจนแทบไม่มา เชื่อว่าจะได้รับการยกย่องให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการซ่อมบูรณะวัดอรุณราชวราราม ซึ่งเขาเป็นคนที่ได้เข้าไปทำงานการซ่อมบูรณะเมื่อครั้งฉลองกรุงเทพฯ 200 ปี และก่อนที่จะรู้จักตัวจริงของเฉลิม ผมก็เคยรู้จักผลงานรูปปั้นของเขาหลายแห่ง ตั้งแต่ผมมาอยู่วิทยาลัยครูเพชรบุรี

ผมเห็นผลงานรูปปั้นชุดแรกของเขาที่หน้าบันโรงเรือนพระปริยัติธรรมค้ำพิศตะวันตก วัดพลับพลาชัย ต้องตกตะลึง รู้สึกทึ่งในรูปโฉมและฝีมือผู้ที่ปั้นโค่นขนาดนี้คงจำเจน ช่างของในลีลาของภาพ ของลวดลาย ชนิดที่เรียกว่า "เข้านิ่ง" ภาพ ลวดลาย คุวอนอ้อม อ่อนละมุน ทรัพย์สินวิจิตร (ต้องเดินเข้าไปดูทางกุฏิพระมหาเคียง) เฉลิมให้ความเห็นว่า

"คอนั้นรู้สึกว่ามีไฟแรง ยังหนุ่มและอยากจะเอาฝีมือช่วย ผมศึกษาลวดลายแบบอยุธยา ผมไม่ตั้งใจแบบเก่า ของเขาคือ ผมไปคุยอยู่เรื่อย ๆ ที่วัดใหญ่สุวรรณาราม ศึกษาราศีสังเขก จกจำแลวนำมาปรับปรุง ลายของผมจึงคล้ายอยุธยา แต่ผมเน้นรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น"

ผลงานอีกชิ้นหนึ่งของเขาน่าชมมาก คือภาพปูนปั้นซุ้มฉัตรพลวงพ้อมี วัดพระทรง เค่นตระหง่าน ท่าทาสายคำซุ้มชนิดที่คงงามหาช่างผู้ปั้นกันที่เคียว สองคานเป็นภาพจับ ชุดรามเกียรติ์ประกอบลาย อีกคานหนึ่งเป็นภาพกษัตริ์ ประกอบลายดอกไม้ม (ดอกกุหลาบ) ภาพลวดลายจะแจ่มเต็มตาจริงๆ

เฉลิม หึงแดง ไม่ได้ศึกษาศิลปะที่สดขยับไหน ๆ แต่จะบอกว่าไม่ศึกษาเลยนั้นไม่ได้ เพราะเฉลิมศึกษาค้นคว้าเอง มีความชอบวิชาศิลปะขณะเรียนหนังสือระดับมัธยมศึกษา 1-6 ที่โรงเรียนศึกษาปัญญา และได้พักอาศัยอยู่ที่วัดพระทรง ซึ่งมีกลุ่มช่างอยู่ที่นั่นด้วย เขาได้พบได้เห็น

บัวไทย แจ่มจันทร์, "เฉลิม หึงแดง ช่างปูนปั้นหนุ่มไฟแรง" เพชรภูมิ

1 มกราคม 2530, หน้า 4

โคหูกคุยกับผู้รู้ทางศิลปะอยู่บ่อย ๆ เช่น อาจารย์เลิฟ พวงพระเคศ อาจารย์พิศ อินฟ้าแสง
เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในรูปแบบลวดลายก็พยายามไต่ถามผู้รู้ และได้ศึกษาจากช่างเก่าที่มีอยู่ในเพชรบุรี
จากการฝึกหัดเขียนอยู่เสมอ ทำให้เกิดความชำนาญในการเขียนเพิ่มมากขึ้น

เมื่อเขียนภาพ ลวดลายไทย โคหูกก็ควรก็ทดลองสมัครสอบวาดเขียนตรี สอบวาดเขียน
โท ก็สามารถสอบได้ จากนั้นก็มุ่งไปสอบวาดเขียนเอกที่โรงเรียนเพาะช่าง

“อยากจะสอบให้โคหูกเขียนเอก ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ต้องใช้เงินทุนอย่างมาก ผมไม่มี
อาชีพอะไร จึงได้เลิกล้มความตั้งใจที่จะสอบวาดเขียนเอก”

เนื่องจากบิดาเป็นช่างทำโบสถ์ จึงได้ไปช่วยเพียน ผสมปูนอยู่ระยะหนึ่ง ช่างส่ง ซึ่งเป็น
ช่างปั้นปูนได้ชวนไปหาประชุมที่วัดหนองปลาไหล บัณเฑาะอยู่ช่วงหนึ่ง ช่างส่งได้เลิกกราไป เจลิมจึง
รับทำงานต่อและนี่คือจุดเริ่มต้น ที่ทำให้เจลิมกลายเป็นช่างฝีมือของเมืองเพชรในกาลต่อมา

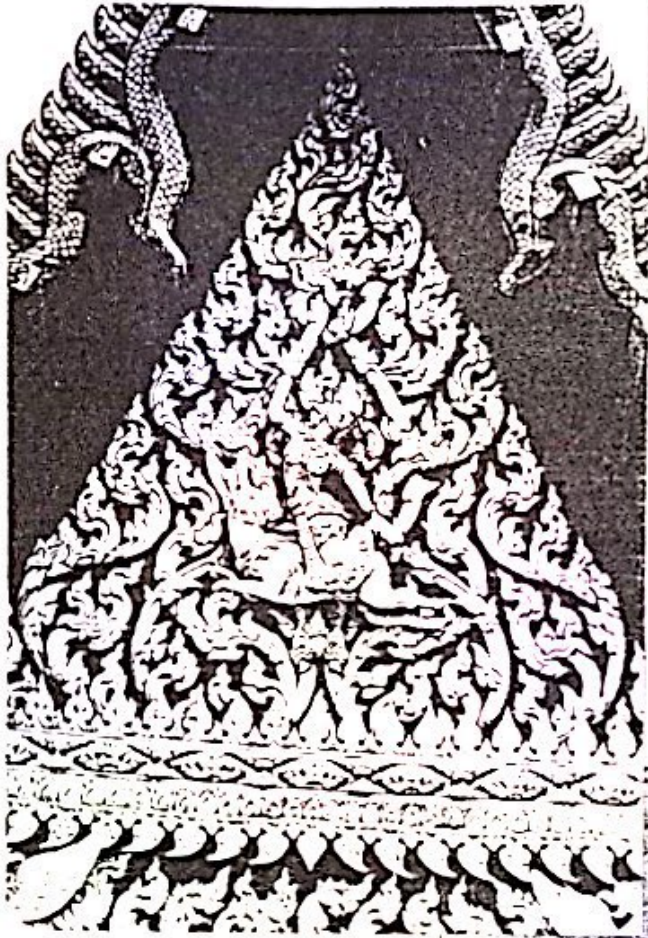
“ผมไม่ได้เก็บไว้อย่างกับคนแถบ ส่วนใหญ่จะขึ้นไปบนมุ้งร้านแล้วร่างแบบไปเลย
ทางวัดเชื่อมือและให้อิสระในการปั้น จึงไม่ต้องเขียนแบบใหญ่ เมื่อร่างภาพเสร็จแล้วหากเห็น
ว่าช่วงจังหวะของภาพ ของลวดลายตอนใดไม่งาม ก็จะแก้ไขอีกครั้งตอนโกลนปูน” (เจลิม หึงแดง
สัมภาษณ์)

ช่างปูนปั้นในเพชรบุรี ไม่ได้มีฐานะร่ำรวยอะไร ทำกันไปเรื่อย ๆ พอได้กินได้อาศัย
ไม่ได้หวังว่าจะมีชื่อเสียง แต่เมื่อทำแล้วก็อยากให้ออกมาให้งาม

เป็นที่น่ายินดีที่คนหนุ่มไฟแรงอย่าง เจลิม หึงแดง ได้สละเวลาไปช่วยสอนวิชา
ประติมากรรมปูนปั้น ให้กับนักศึกษาวิทยาลัยครูเพชรบุรี เพื่อถ่ายทอดอนุรักษ์ศิลปกรรมด้านนี้
ให้คงอยู่และรุดหน้าในแวดวงของการศึกษา

ปัจจุบัน เจลิม หึงแดง พักอยู่ที่บ้านเลขที่ 68 ซอยป่าไหม ถนนสุรพันธ์ อ.เมือง
จ.เพชรบุรี ขณะนี้กำลังปั้นปูนอยู่ที่วัดสนามทรายห่ม

ครบ เขาไม่ได้หวังชื่อเสียง แต่เขาก็ได้ฝากชื่อฝากฝีมือไว้ให้คนรุ่นหลังได้รู้ได้ศึกษา
(รวมถึงคนรุ่นปัจจุบัน) นี่เป็นเพียงช่วงหนึ่งของ เจลิม หึงแดง ที่เราควรจับตามองกันต่อไป

ปูนปั้นฝีมือ ช่างเจลิม พังแดง